T.C.

GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KARAMAN TÜRKLERİ

MURAT TONGAL

YÜKSEK LİSANS

STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. SALİH AYNURAL

GEBZE

2007

ÖZET

TEZİN ADI: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KARAMAN TÜRKLERİ

YAZAR ADI: MURAT TONGAL

Bu çalışmada Lozan Anlaşması ile talihsiz bir şekilde Türkiye'den zorunlu göçe tabi tutularak Yunanistan'a gönderilen Karamanlı Hıristiyan Türkler ele alınmaktadır.

Birinci bölümde; Türkler ve Hıristiyanlığın tanışmasına kısa bir giriş yapılmış olup, İkinci bölümde Karadeniz'in Kuzey'inden geçerek Avrupa'ya inen ve İslamiyet'ten önce Hıristiyanlık ile tanışarak bu dini kabul eden Türk boyları ve bu boyların Anadolu'ya nasıl iskan edildikleri, Üçüncü bölümde; daha sonraları Karamanlılar (Karamanos) adıyla anılacak bu Hıristiyan Türk boylarının dilleri ve bu dilin Yunanca'dan farkları, mübadele sürecinde ve sonrasında yaşadıkları zorluklar, bıraktıkları yazılı ve sözlü eserler işlenmiş. Dördüncü bölümde mübadeleyi yaşamış ya da ilk ağızdan dinlemiş Karamanlı Türklerin anlattıklarına yer verilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise Karamanlılar hakkında bir sonuç ve değerlendirmeye ulaşılmaya çalışılmıştır.

SUMMARY

THESIS SUBJECT: KARAMAN TURKS FROM YESTERDAY TO TODAY

WRİTER NAME: MURAT TONGAL

The Christian Karaman Turks, who mandatorily had to migrate from Turkiye to Greece according to the Lousanne Treaty, are researched in this study. The First part is the brief introduction, how Turks meet Christianity; as The Second part explains he crossing of Christian Turks through North Black Sea Region to Europe and their settling in Anatolia. The Third part is about the Karaman Turks later Karamanos, and their language. The differences between Greek and Karamanos, Their difficulties during and after the immigration, their written and oral works are studied in this part. The Fourth part is the true stories told by immigrants and their descendants. The Fifht and the final part is the conclusion of the study.

TEŞEKKÜR

Tezin hazırlanmasında değerleri fikirlerini esirgemeyerek sürekli önümü açan Sayın Prof. Dr. Salih AYNURAL'a, yaptığı çalışmaları benimle paylaşma inceliğini gösteren değerli fikir adamı Sayın S. Burhanettin AKBAŞ'a, çalışmamda yardımlarını esirgemeyen Sayın Dr. Yonca ANZERLİOĞLU'na, sayın Hüseyin CÖMERT'e, ve son olarak beni asla yalnız bırakmayan sevgili aileme teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET iv

SUMMARY v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER DİZİNİ vii

1- GİRİŞ 1

1.1- TEZİN AMACI 2

1.2- TEZİN KAPSAMI 2

1.3- TEZİN HAZIRLANMASIDA ÇALIŞMA YÖNTEMİ 2

1.3.1- YÖNTEM 2

1.3.2- KAYNAKLARIN TOPLANMASI DEĞERLENDİRİLMESİ ve YORUMLANMASI 2

2- TÜRKLER ve HIRİSTİYANLIK 3

2.1- PEÇENEKLER 3

2.2- KUMANLAR (KIPÇAKLAR) 8

2.3- HUNLAR 11

2.4- BULGARLAR ve BULGAR DEVLETLERİ 13

2.4.1.- BÜYÜK BULGAR DEVLETİ 17

2.4.2- TUNA BULGAR DEVLETİ 17

2.4.3- İTİL BULGAR DEVLETİ 18

3- KARAMAN TÜRKLERİ 19

3.1- KARAMANLILAR KİMDİR? 19

3.2- SELÇUKLU TÜRKLERİNİN ANADOLUYA GELİŞİ 20

3.3- OSMANLI İDARESİNDE KARAMANLI TÜRKLER 21

3.4- KARAMANLILARIN TÜRKLÜKLERİ 22

3.5- KARAMANLICA İLE YUNANCA ARASINDAKİ FARKLAR 27

3.6- KARAMANLICA ESERLER 27
3.7- YUNANLARIN KARAMANLILARA YÖNELİK FAALİYETLERİ 31
3.8- LOZAN MÜBADELESİ ve HIRİSTİYAN TÜRKLER 34
3.9- KARAMANLILARIN YUNANİSTAN'A GÖÇÜ VE YUNANİSTAN'DA YAŞADIKLARI 36
3.10- KARAMANLILARIN GÖÇE TEPKİLERİ 40
3.11- HRİSTİYANLARIN MESLEKLERİ 43
3.12- KARAMANLICA YAZITLAR 44
3.13- OSMANLI DEVLETİ'NDE KARAMALILARIN İSİMLERİ 48
4- MÜBADİLLERİN ANLATTIKLARI 52
5- SONUÇ ve DEĞERLENDİRME 62
KAYNAKLAR DİZİNİ 64
ÖZGEÇMİŞ 69
EKLER
EK 1- TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE YUNAN CUMHURİYETİ ARASINDA İMZA OLUNAN İHTİLAFNAME İLE MÜZEYYELATİNİN TASDİKİ
EK 2- MÜBADELEİ AHALİ HAKKINDA LOZAN MUAHEDENAMESİYE ATİNA İTİLAFNAMESİNİN TATBİKATINDAN MÜTEVELLİT MESAİLİN HALLİ İÇİN YUNANİSTANLA İMZA EDİLEN MUKAVELENAME
EK 3- LOZAN BARIŞ ANLAŞMASININ MÜBADELE İLE İLGİLİ MADDELERİ (GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ)

1-GİRİŞ

Orta Asya'da Göktanrı ve Şamanizm gibi farklı inanışlara sahip olan Türk Kavimleri İkinci Büyük Göçleriyle Avrupa Milletler haritasına yeniden girmiş ve bu haritayı şekillendirmişlerdir. Türk Boyları göçleri sırasında iki ana güzergah kullanmışlardır. Bunlardan birincisi ve çok bilineni Hazar Denizi'nin Kuzeyinden ve Güneyinden iki koldan ilerleyerek Karadeniz'in Güneyinden Anadolu'ya, diğeri ise Hazar Denizi ve Karadeniz'in Kuzeyinden Avrupa'ya ve İstanbul üzerinden Anadolu'ya varan yollardır. Karadeniz'in güneyinden ilerleyen boylar Müslümanlıkla tanışarak bu dini kabul etmişlerdir. Kimi boylar Arap kimi boylar Pers kültürü altında eriyerek yok olmuşlar ancak çoğu Türk boyu kendi kültürünü İslamiyet çatısı altında sürdürmüştür. Karadeniz'in Kuzeyinden ilerleyerek Avrupa'ya inen Türk boyları ise Bizans Devleti ile savaşmış ancak köklü bir devlet yapısı ve siyasi geleneği olan Bizans'a karşı mücadelelerini kaybederek Anadolu'ya iskan politikasının birer aracı haline gelmişlerdir. Zamanla Hıristiyanlaşan Türk boyları Bizans tarafından sınır boylarına yerleştirerek Müslüman akınlarına karşı kullanılmak istenmiştir.

Anadolu'nun Müslüman Türkler tarafından fethiyle birlikte "Millet" sistemi getirilmiş ve bu sisteme dayalı olarak herbir dinin mensupları kendi kanunlarına göre yaşamıştır. Osmanlı Devlet sistemi içerisinde yer alan Türkçe konuşan ancak Yunan harfleriyle yazan ve Hırıstiyan olan bir topluluk kendisini ne olarak göreceğini bilememiştir. Fransız İhtilali'yle başlayan Milliyetçilik dalgasından Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşayan Milletlerde etkilenmiş ve çeşitli isyanlar baş göstermiştir. Bu isyanlar sırasında Batılı Devletler, Osmanlı Devleti içerisindeki ayrımcı hareketleri tetiklemeye çalışmış ve büyük ölçüde başarılı olmuşlardır. Ancak bu çalışmaları her zaman bekledikleri başarıyı göstermemiştir. Orta Anadolu'da yaşayan Türkçe konuşan Hıristiyanlar. Gerek papazlarına gerekse Batılı Devlet diplomatlarına karşı gelmişler ve Osmanlı'ya ihaneti en alt düzeyde tutmuşlardır. Bunun tarihsel olduğu kadar sosyolojik sebebleri vardır. Bu insanlar tarihleri boyunca farklı dili konuşan dindaşları ve farklı dine inanan dildaşları arasında sıkışıp kalmışlardır. Bu baskı Birinci Dünya Savaşı yıllarında en üst düzeye çıkmış ve bu insanların çoğu dildaşlarından yana gönül koymuşlardır.

1.1-Tezin Amacı

Tezin amacı Lozan Mübadelesiyle Yunanistan'a zorunlu göçe tabi tutulan Karamanlıların etnik ve kültürel soylarına ulaşabilmek, Karamanlılar bugünkü durumları ve Türkiye'ye bakış açılarını çözümleyebilmektir.

1.2-Tezin Kapsamı

Tezin kapsamı içinde Karamanlıların tarihsel etnik temellerini teşkil eden Türk kavimleri, Karamanlıların Müslüman Anadolu'da ki durumları, Misyoner kurumların Karamanlılara yönelik faaliyetleri, Karamanlıca ve Yunanca arasındaki gramatik farklılıklar, Lozan Mübadelesi'nin getirdiği sonuçlar, Karamanlıların göç sonucunda Yunanistan'da içinde bulundukları durum, Karamanlıların Türkiye'ye ve Yunan toplumuna bakış açıları bulunmaktadır.

1.3-Tezin Hazırlanmasında Çalışma Yöntemi

Tez literatür taraması şeklinde bir çalışmadır. Bununla birlikte küçük ölçekli bir saha çalışmasına da yer verilmiştir.

1.3.1-Yöntem

Tezin hazırlanması sırasında G.Y.T.E. kütüphanesi, İ.S.A.M. kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, ve internet kaynakları kullanılmıştır.

1.3.2-Kaynakların Toplanması Değerlendirilmesi ve Yorumlandırılması

Tez çalışması sırasında yazılı ve dijital ortamdaki kaynaklar toplanmış, konunun kronolojik sırası gözetilmek suretiyle kaynakların tasnifi ve yorumlaması yapılmıştır. Tezin son kısmında Yunanistan'da yapılmış bir saha çalışması yer almaktadır.

2-TÜRKLER ve HIRİSTİYANLIK

Karadeniz üzerinden Avrupa'ya ve Anadolu'ya inen Türkler geldikleri bölgelerde tek tanrılı inaçlarla karşılaşmış ve yerleşik medeniyetlerin gücüyle bu dinleri kabul etmişlerdir. Karadeniz'in kuzeyinden ilerleyen Peçenekler, Hunlar, Kumanlar ve Bulgar boyları İslamiyetten önce Hıristiyanlık ile tanışmışlardır. Kimi zaman zorla kimi zaman benimseyerek bu dini kabul etmişlerdir.

2.1-Peçenekler

Ebu İshak el İstahsi, ebu Ali ibn Uase ve Ebu Hamid Endulisi gibi Arap tarihçilerinin kısaca üzerinde durdukları ve yanlışlıkla "Bihtag" olarak yazdıkları Türkler, Bizans ve Rus tarih kitaplarında "Picineg" ismiyle zikredilirler [Abeşi, 2001 s.143]. Peçenekler hakkında en eski kayıt olan Türkçe bir vesikada "pe-ça-naıbna", Uygur, Karluk ve Türgişlerle bir arada zikredilmeleri onların kavimlerinin menşelerini açıkça gösterir [Aklan, 2003 s.91]

Picineg veya Pecenek yahut Bicinak denilen bu Türkler Orta Asya bozkırlarından başlayarak Yayık ve Volga civarlarına kadar saçılan ve Hangar adı altında yaşamış bir Oğuz-Türkmen koludur. Peçenekler, Hangarlardan ayrılarak Volga'nın batı tarafına geçip Don Nehri arasına, Hazar topraklarına ve Saralou steplerine yerleştiler [Abeşi, 2001 s.143]. Peçenekler, Kırım Yarımadasının kuzeyinde İS 6.-12. yüzyıllar arasında egemenlik sürmüşlerdir. Göçebe ve savaşçı olan Peçenekler Yayık (Ural) ve İdil (Volga) akarsuları arasında ki ülkelerde komşu oldukları soydaşları Hazar ve Uzlarla bir çok savaşlar yapmışlardır [Aygil, 2003 s.31].

Orta Asya'dan batıya Türk göçlerinin son büyük halkasını meydana getiren Türk boylarından ilki, Peçenekler, GökTürk Hakanlığına dahil kütlelerden biriydi. İtimal On-Ok'ların bir kısmını teşkil etmek üzere. Isık Göl (Balkaş) dolaylarında yaşamışlar, Batı Göktürk Hakanlığının çözülmesinden sonra belki Karluk Devleti'nin kuvvetlenmesi üzerine Seyhun Nehrine doğru genişleyen Oğuz

Hareketi karşısında Batı Sibirya'ya çekilmek zorunda kalmışlardır [Kafesoğlu, 2003 s.179].

Peçenekler, Cim ve Yayık (Emba ve Ural) nehirleri havalisinde bulundukları 9. asrın ilk yarısında, herhalde baskınlarla, Hazar doğu ticaret yollarının emniyetini tehlikeye düşürmeleri sebebiyle doğan Hazar-Oğuz ittifakı karşısında baskıya dayanamayarak , kalabalık kitleler halinde, Volga'yı geçip yurtlarından çıkardıkları Macarların yerine: Don-Kuban havalisine gelmişlerdir (860-880). Bu büyük göçün ilk hareketi olmuştur. Macarları önlerinden süren Peçeneklerin gerisinde Oğuzlar, onların da gerisinde Kumanlar (Kıpçaklar) Karadeniz'in kuzeyinden batıya yönelmişlerdir. Sibirya'ya doğru daha geride ise Kimekler bulunmaktaydı. Peçenekler 889-893 yılında Etel-küzü'de ki Macarları Karpatlar-Tisa'ya uzaklaştırmak suretiyle, Don Nehrinden Dnyeper'in batısına kadar uzanan bozkırlara yayılmışlardır [Kafesoğlu, 2003 s.180]. Ogur-Macarların Harkov ve Kiev civarında yaşayan bir kolu Besarabya vilayetine, oradan da Pannonya'ya diğer bir kolu ise Kuzey Kafkasya'nın bozkır bölgelerine göç etmeye zorlayan Peçenekler olmuşlardır [Abeşi, 2001 s.143].

Peçeneklerin en geniş sınır komşusu Kiev Rus Knezliği olmuştur. 915'de Knez İgor zamanında bölgeye ilk Peçenek akını yapılmıştır. Peçeneklerin Ruslarla yaşadıkları 1036 yılına kadar, 121 sene içinde, 11'i büyük çapta olmak üzere akınlar tekrarlanmıştır. Rus vakayinamelerine göre Peçenekler Rus kasabalarını yağmalamakta ve halkı esir alıp götürmekteydiler. Yıllıklar buna benzer şikayetlerle dolu olmakla beraber düşmanlık çok kere Rusların tecavüzlerinden ve Peçenek düşmanlarını korumaya çalışmalarından ileri gelmekteydi. Bazen de Peçenekler, Rus topraklarına birbirleri ile dövüşen Knezler tarafından çağrılmaktaydı. İgor, 944'te ki Kırım seferinde Peçeneklere müracaat etmiştir. Peçenek-Rus mücadeleleri İtil ve Tuna Bulgarlarına karşı sefer açan 965'te Hazar Hakanlığını yıkan Knez Svyatoslav zamanında kızışmıştır. Peçenekler 968'de Kiev'i kuşatmışlar ve nihayet Bizansla yapılan savaştan dönen Svyatoslav'ı aşağı Dnyeper'de ki kayalıklara sıkıştırarak mağlup etmişlerdir. Knez Vladimir zamanında da (972-1015) Rusların Peçenek arazisine nüfuz ederek müstahkem mevkiler kurmaya çalışmaları yüzünden mücadele şiddetlenmiştir. Peçenekler bu teşebbüslere karşılık vermişler, o sıralarda Ruslarla mücadele eden Polonya Kralı

Boleslaw I ile de münasebet kuran Peçenekler, bu suretle Hazarlar ve sonraki Kumanlar gibi, Rusların Karadeniz'e inmesine mani olmuşlardır. Bu da dolayısıyla Bizans menfaatlerine uygun düşmekteydi [Kafesoğlu, 2003 s.181]. Peçenekleri Volga-ötesi yurtlarından çıkaran Uzlar (Oğuzlar) batıya doğru ilerlemeye ve geldikleri Oka-Sura çevresinde Peçeneklerin doğu cephesine baskılarını arttırmasına sebep olmaya başlamışlardır. Neticede Peçeneklerden bir kısmı 942-970 arasında Macaristan'a gidip yerleşirken, asıl kütle yavaş yavaş batıya kaymıştır. 11. asrın ilk çeyreğinde Peçeneklerin Dnyester boyuna ve bugünkü Beserabya'ya geldikleri görülmektedir [Kafesoğlu, 2003 s.182].

Önceleri Bizansla ilişkileri olan Peçenekler, Bizans tarafından Bulgarlara karşı kullanılmışlardır. Ancak Bizans güçten düşen Bulgarları ortadan kaldırınca ilişkileri hızla bozulmuştur. 1048 kışında Peçenek Başbuğu Torak çok kalabalık bir Peçenek kitlesi ile donmuş olan Tuna'yı geçmiştir. Peçenekleri püskürtmeye Bizans'ın gücü yetmediği için bu kitleyi devlet arazisinde iskan etmiş ve uğranılan zararı azaltmak için sınır muhafızı olarak kullanmıştır. İmparator Konstantin IX. Monomakos zamanında Anadolu'ya karşı Selçuklu akınları şiddetlendiği sıralarda, Balkanlarda Peçeneklerin hücumları gelişmektedir. Ancak tam bu sıralarda iç mücadele başladığından, Peçeneklerin Balkanlara karşı baskıları azalmıştır [Ekincikli, 1998 s.64]. Bu sıralarda Peçenekler, doğudan Uzlar tarafından devamlı hücumlara maruz kalmışlardır. Turak'ın bu savaşlar sırasında Uzlara karşı savaşmak istemediği ve Tuna boyuna çekilmeyi tercih ettiği bu yüzden iç çekişmenin yaşandığı ve ayrılan grubun kendilerine Balcaoğlu Kegen'i Reis olarak seçtikleri anlaşılmaktadır. Kegen idaresinde ki iki boy Bizans'a göç etmeye mecbur kalmışlardır. Bu iki boy Bizans tarafından çok iyi karşılanmış ve kendilerine Tuna boyunda hudut bekçiliği görevi verilerek Silistre yanında bir miktar da arazi tahsis edilmiştir [Ekincikli, 1998 s.65]. Burada belirtmek gerekir ki Bizans Türkleri birbirlerine karşı kullanma siyasetini her zaman çok iyi başarmıştır. Bir yandan soğuk ve salgın hastalıklar Peçenekleri kırarken öte yandan, Kegen'in yardımını alan Bizans ordusunun saldırıları da tesirli olmuştur. Hıristiyan olup Bizanslılarla birlikte kendi soydaşlarına karşı dövüşen Kegen ve birlikleri Torak'ın Peçeneklerini yenmişdir. Bizans bu pek kalabalık Peçenek topluluğunu Bulgaristan'a ve Makedonya'ya yerleştirmiş, silahları alarak, çiftçilikle meşgul olmalarını emretmiştir [Eröz, 1983 s.11].

Bu tarihten sonra Peçenekler giderek artan oranda Bizans'ta paralı asker olarak görev yapmaya başlamıştır. 1049'da Selçukluların Doğu Anadolu'ya yaptıkları akınlara karşı Bizans İmparatoru Konstantin Monomach, Peçeneklerden onbeşbin kişilik bir atlı birlik kurdurmuş ve başlarına da o sırada İstanbul'da bulunan 4 Peçenek büyüğünü geçirmiştir. Bunları gemilere bindirip, hediyelerle Üsküdar'a çıkarmış, yanlarına Bizanslı bir kılavuz vermiştir. Peçenekler, Bulgurlu'ya geldiklerinde, Bizans'a hizmetten vazgeçip, geriye geriye dönmeye karar vermiş, fakat Bizanslılar Peçenek atlılarının geçişini engellemek için Boğaziçi'ndeki bütün gemileri, salları kaldırmıştır. Boğazı geniş bir nehir farzeden 15 bin Peçenek süvarisi atlarını denize sürerek halkın şaşkın bakışları arasında, at sırtında yüzerek Rumeli yakasına geçmiş, [http://www.ozturkler.com/data/0001/0001_13_03_3.htm] yerleştirilmiş olan bütün Peçenekleri yerlerini terketmeye davet etmişler, ve Tuna'ya akan Osmos Irmağı boylarına yerleşmişlerdir [Eröz, 1983 s. 11].

1071'deki bu savaştan bir müddet sonra (1081-1091) Peçenek'ler yavaş,yavaş kendilerini toparlamış ve Bizans ile şiddetli çatışmalara girmişlerdir. Bu savaşlar Selçuklu'ların Anadolu'yu fethini kolaylaştırmıştır. Peçenek yöneticisi Çelgü, yanında Macar kralı ve kuvvetleri olduğu halde Lüleburgaz'a kadar ilerlemiştir. Çelgü'nün savaşta yaralanarak ölmesi üzerine Peçenek'lerin başına Tatuş geçmiştir. Tatuş Kuman'lardan takviye alan ordusu ile Silistre'de İmp.Aleksios kumandasındaki Bizans ordusunu mağlup etmiştir(1087) Peçenek'ler 1090 sonlarında ise Çekmece'ye yaklaşmışlar, ayrıca Anadolu'daki soydaşları ile de işbirliğine girmişlerdir [http://ozdemirmevlut.sitemynet.com/pecenek21.html]

1048 harekatı asıl Uz kütlesinin Dinyeper bölgesine, Kiyef Rusyasının güneyine kadar yayıldığını göstermektedir. Fakat Rus Knezleri toplanarak kendi bölgelerinden Uzları uzaklaştırmayı bilmişlerdir. 1060 senesindeki ani hücum karşısında yenilerek batıya çekilen kalabalık Uzlar (Bizans tarihçisi Attaleiates'e göre 600 bin kişi) 1065'de Bizans ve Bulgar mukavemetini kırarak Tuna'yı geçmiş ve Peçeneklerin arkasından, Trakya ve Makedonya'yı yağmalamışlar, Selanik'e, hatta Peloponezos'a kadar ilerlemişlerdir. Bu beklenmedik hadise Batı dünyasını merak ve korkuya düşürmüş, ancak bu süratli istila, bir işgal mahiyetini

alamamıştır. Şiddetli soğuk yüzünden Uzlar arasıda çıkan salgın hastalıklara, onlardan öç almak isteyen Peçeneklerin hücumları eklenmiş böylece Uzlar kırılmıştır. Geri kalan bir kısım Uz Macaristan'a akınlara teşebbüsünde (1068) başarı elde edememiştir. Artık bir kuvvet olmaktan çıkan Uz kalıntıları Bizans ordusuna alınmışlar ve çeşitli bölgelere dağıtılmışlardırr; Güney Rusya'ya dönenler de Kiev etrafına yerleştirilmiştir. Uz baskısı yüzünden Balkanlara intikal ederek, 1050-1051 yıllarında Bizans'a karşı şiddetli ve başarılı savaşlar veren Peçenekler'in kendilerini toparladıkları görülmektedir. Nitekim Bizans ile şiddetli çatışmaları İimparator Aleksios 1 Kommenos zamanında (1081-1091 yıllarında) da devam etmiş ve herhalde bu savaşlar, bazı araştırmacıların dikkatini çektiği gibi, Anadolu'nun Selçuklular tarafından fethini kolaylaştırmıştır. Peçenek Başbuğu Çelgil'nüti, yanında Macar kralı St. Laszlö ve kuvvetleri olduğu halde Lüleburgaz'a kadar ilerledikten sonra, savaşta yaralanarak ölümü (1086) üzerine Peçenekler, Tatuş'un başbuğluğunda ve Kumanlarla takviyeli orduları ile Derster (Silistire)'de, 1087'de, İmparator Aleksios kumandasındaki Bizans ordusunu hezimete uğratmıştır [http://www.turan.tc/turktar/pecenek]

1071 yılından sonraki dönemlerde de Bizans, Balkanlardaki Uzlar, Peçenekler, Kumanlar ve diğer eski Türk boylarını Selçuklular ve Osmanlılara karşı kullanmak istemiş, ama başaramamıştır. Tam tersine onikinci ve onüçüncü yüzyıllarda Kuman ve Selçuklu birliklerini müttefik olarak görmekteyiz. Örneğin Bizans 1259 sonbaharında Kuman ve Selçuklu birliklerinden oluşan kuvvetli bir ordu ile Pelagonia vadisinde Batı Avrupa devletlerinin Üçlü ittifak askerini müthiş bir hezimete uğratmıştır. Kuman, Selçuklu ve sonradan Osmanlı askerleri Bizans ve Avrupa topraklarında yerleşmiş ve buralara kendi dillerinden isimler vermişlerdir [http://www.akmb.gov.tr/turkce/books/turkkong2/tk2-06-tufan.htm].

Çaka Bey büyük bir plan hazırlayarak Çanakkale Boğazını geçerek Trakya'yı ele geçirmek istemiştir. Balkanlarda yaşayan Peçenek ve Hıristiyan Oğuzlardan bir ordu vücuda getirerek İstanbul'u zaptetmeğe karar vermiştir. Bu planını yerine getirmek için Balkanlardaki Peçeneklerle anlaşmıştır. Peçeneklerin büyük bir ordu hazırlayıp İstanbul üzerine yürüyecekleri sırada Bizans İmparatoru bu tehlikeyi önlemek üzere aslı Türk olan Kumanlarla anlaşmış 40.000 kişilik Kuman atlı birliği Bizans'ın yardımına gelmesini sağlamıştır.

Bu iki Türk kuvveti, 29 Nisan 1091 tarihinde birbirlerine insafsızca saldırmıştır. Kumanlar, Peçenek Türklerini katletmişler, Çocuklarına varıncaya kadar binlercesini kılıçtan geçirmişlerdir. Çaka Bey Peçeneklere yardıma gelememiştir [http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2905]. Bu katliamdan sonra Peçenekler siyasi ve askeri bir güç olmaktan çıkmıştır. 1122 yılında yeni bir Peçenek kitlesi Bizans'a saldırmış ancak bunlardan yenilerek dağılmıştır ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine, Bosna Dağlarına ve Balkanlara iskan edilmişlerdir [Ekincikli, 1998 s. 66].

2.2-Kumanlar (Kıpçaklar)

Kuman Türklerine, Ruslar "Polovcy", İslam kaynakları "Kıpçak", Almanlar "Falb" ve Ermenilerde "Chardiaş" adını vermektedirler. Bu terim "açık sarı" anlamına gelmekte olup, Kumanların açık sarı saçlı olmaları nedeniyle kendilerine yakıştırılmıştır [Aygil, 2003 s.26]. Kıpçakların Irtış-Talas sahasından batıya doğru harekete geçmeleri, 916'larda Çin'in kuzeyinde teşekkül eden Kıtay Devleti'nin faaliyetleri ile bağlı olsa gerektir. Kıtaylar kuvvet kazandıkça, bazı Türk zümrelerini Batıya doğru itmişlerdir [Ekincikli, 1998 s.70].

Rasovsky'ye göre Kumanlar beş bölümden oluşurlar:
1-Orta Asya Bölüğü
2-Volga-Yayık Bölüğü
3-Doneç-Don Bölüğü
4-Aşağı Dinyeper Bölüğü
5-Tuna Bölüğü [Aygil, 2003 s.27]

Kumanlar, önlerinde ki Oğuz (Uz) kitlesinin 1048'de Balkanlara çekilmesi üzerine, Güney Rusya sahasına intikal etmişlerdir. Bu suretle Rus kronikinde Kumanlar (Polovtsi) ilk defa 1054 yılında görünürler [Kafesoğlu,2003 s.188]. Kıpçakların 1060'lardan sonra Uzları takiben Tuna boyuna doğru süratle ilerledikleri, 1064'te Uzları Tuna'nın güneyine attıkları ve aynı zamanda Transilvanya-Macaristan istikametinde ilerledikleri anlaşılmaktadır [Ekincikli, 1998 s. 71].

Kumanların (Kıpçakların), Moğol istilasına kadar 1,5 asırdan fazla bir müddet Karadeniz'in kuzeyinde ki bozkırları hükümleri altında tutuşları Rus ve Balkanlar tarihinde derin izler bırakmıştır. 1055 yılında Pereyaslav Knezi ile bir anlaşma yapan Başbuğ Boluş'tan sonra Kumanlar 1061'de Rusları yenmiş ve 1068'de kendilerinden kaçan bazı Uz ve Peçenek gruplarını hizmete aldığı gerekçesi ile Peresyaslav'a girerek Rus knezlerinin birleşik ordusunu perişan etmişler (Alta Irmağı Savaşı); Çerginov Knezliğine kadar sokulmuşlardır. Kiev Knezi Lehistan'a kaçmıştır. 1071'de Rostovtsev, Neyatin bölgesine, 1079'da Voin kasabasına ertesi sene Novgorod sahasına akınlar yapan Kumanlar, 1080'lerde hakimiyetlerini, Don-Dnyester ağırlık merkezi olmak üzere, Balkaş gölü-Talas havalisinden Tuna ağzına kadar genişletmişlerdir [Kafesoğlu, 2003 s.188].

Kumanlar 1091'de Macaristan'a, 1092'de Lehistan'a girmiş. 1093'de tekrar Bizans topraklarında görünmüşlerdir. 1091'de Peçeneklerle savaşmak ve Bizans'a yardım etmek üzere, 40 bin atlı ile Meriç kıyılarına gelmişlerdir. Bizans İmparatoru Kuman Beylerine ziyafet vererek hediyeler sunmuştur. Peçenekler, Kumanları Bizanstan ayırıp kendi saflarına çekmek istedilerse de Bizans'ın hile ve kışkırtmaları bunu engellemiştir. 29 Nisan 1091 Salı günü sabahtan akşama kadar Peçenek soyu imha edilmiştir. 1094'te Kumanlar, Edirne'ye kadar birçok yeri işgal edince Bizansla araları açılmış, ve savaş ilan edilmiştir. Savaşın sonu Bizans lehine olmuştur [Eröz, 1983 s.15]. 1093-1094'te Rus bölgesine akınlar devam etmiştir. Türk topraklarının güvenliği için gerçekleştirilen barışlar çok kere karşı taraf sözünden dönmediği müddetçe sürüp gitmiştir. Bu durum bazen evlenmelerle de sağlamlık kazanmaktadır. Bir anlaşmaya göre Tugorkan (veya Togur Han)'ın kızı, Kiev Knezi Svyatopolk ile, Çernikov knezi Oleg, Başbuğ Uzluk (Osuluk)'un kızı ile evlenmiştir. Böylece bir ara Knezlerin ve ileri gelenlerin hatunlarından çoğunu Kuman prenses ve kızları teşkil etmiştir. Bununla beraber, Kuman-Rus münasebetleri Knezlerin kendi aralarındaki mücadelelerde birbirlerine karşı Kumanlardan destek sağlamaya çalışmaları veya yanlarında ki Kuman Başbuğlarının adamlarını fırsat buldukça öldürmeleri yüzünden pek huzurlu geçmemiştir. 1096 başlarında Kiev'e gönderilen iki elçi İtler ve Kıtan maiyetindekilerle birlikte öldürülmüştür. Hadise bir savaşa yol açmış, Tugorkan

ile Başbuğ Küre bazı kasabaları yakarak, Kiev'i ve civarını yağmalamışlardır. Fakat Knezlerin ittifakı karşısında savaşı kaybetmiş, muharebede Tugorkan ile oğlu öldürülmüştür [Kafesoğlu, 2003 s.190].

Don ve Kuban dolaylarında ki Kumanların (Kıpçakların) Gürcülerle yakın münasebetleri olmuş bu vesile ile Kumanlar Kafkasların güneyine geçmişlerdir. Gürcü kıralı Bagratlı David II, Büyük Selçuklu Devleti'nin en kudretli çağına tesadüf eden hükümdarlığının başlarında, Türk-İslam baskısına karşı durabilmek ve mümkün olduğu takdirde Abhaza ülkesini ve başka Gürcü bölgelerini Selçuklulardan geri almak için, aralarında yavaş yavaş Hıristiyanlığın yayılmakta olduğu Kıpçaklardan kendine en yakın birlik ile temas kurarak askeri destek sağlamağa çalışmış; onlardan aldığı yardımlarla güney yönünde bazı harekatlarda bulunmuş ve Başbuğ Atrak'ın kızıyla evlenmiştir. Atrak'da kralın daveti üzerine kendisine bağlı kütlelerle (40 bin aile) Gürcistan'a gitmiştir (ilk büyük göç). Bu Kuman-Kıpçak kütleleri Çoruh, Kür dolayları görülmemiş bir kudret ve genişlikle canlandırmıştır. Selçuklulara bağlı Müslüman emirlikleri idarelerine alarak ve sayısı 40 bin tahmin edilen bir süvari ordusu ile Şirvan'a ve Azerbaycan'a seferler yapmışlardır [Kafesoğlu, 2003 s.191].

1203'te Kiev'i işgal etmelerine ve 1219'da Ruslarla birlikte kısa bir müddet için Galiçya'yı Macarlardan almış olmalarına rağmen, 13. asır başlarında artık Deşt-i Kıpçak bütünlüğünde siyasi kudrete sahip bir Kuman topluluğu kalmamış gibidir. Kumanlar, Türk-Moğol İmparatorluğunun Orta Doğu'yu istilasının arifesinde Harezmşahlar İmparatorluğunun askeri gücünü meydana getirmişler, Fakat bu ordu Türk-Moğol ordusu tarafından yok edilmiştir. Daha 1223'te Cebe ile Subatai kumandasında ki iki Türk-Moğol tümenine Ruslarla birlikte mağlup olan Kuman-Kıpçaklar, Cengiz'in torunu Batu idaresinde Deşt-i Kıpçak içlerine ilerleyerek İtil Bulgarya'sını çiğneyip geçtikten sonra, bir anda Rus Knezlerinin askeri gücünü perişan eden Türk-Moğol ordusu karşısında tutunamamışlar. Arka arkaya gelen dalgaların etkisiyle Kumanlar oldukça hırpalanmışlardır. Yenilenlerin mühim bir kısmı galipler ile kalmış olmakla beraber, bunlardan boyun eğmek istemeyen bir kısmı ileriye göç etmiş, bazı gruplarda hudut boylarına çekilmişlerdir [Ekincikli, 1998 s.73]. Bu da Kumanların siyasi tarihinin

sonu olmuş, bir kısmı Macaristan'a giderken, bir kısmı da Bulgarya'ya göç etmiştir [Kafesoğlu, 2003 s.192].

Kuman-Kıpçakların Anadolu'ya gelişi iki yoldan olmuştur. Anlaşılacağı üzere Kumanlar iki kolda hareket etmişlerdir. Bunlardan birisi Batı'da Bizans'la savaşmış, diğeri ise doğuda Türk-Moğol ordularıyla savaşmıştır. Bunlardan ilki Bizans tarafından yenilgiye uğratılarak Hıristiyanlaştırılmış ve Anadolu'ya iskan edilmiş, İkincisi ise Gürcü Kralının buyruğuna girerek Hıristiyanlaşmış ve Anadolu'ya Kuzeyden inmiştir. Bu gün Kumanlardan kalan en önemli belge Codex Comanicus'tur. Bir nevi sözlük olan bu kitapta Kumanların atasözleri ve yaşayış biçimlerine de yer verilmiştir. Kumanlar (Kıpçaklar), Kafkasların ve Balkanların Türkleşmesinde çok önemli rol oynamışlardır. Daha sonra Kumanların büyük kısmı İslam ülkeleri ve İslam Topluluklarıyla kaynaşmaları sonucu İslamiyet'i benimsemişlerdir. Bununla birlikte Hıristiyanlaşarak Türklüğünü kaybeden önemli miktarda Kuman Türk'ü olduğu sonucuna da varılabilir. Kumanların kitle halinde yerleştikleri memleket ise Macaristan olmuştur. Dolayısıyla en çok iz bıraktıkları yer de orasıdır. Moğollara karşı yaptıkları savaşta yenilen Macarların çoğu bu mağlubiyet üzerine Macaristan'ı kısmen boşaltmışlardır. Nüfusu çoğaltmak gayesiyle Türkler tekrar celbedilmiş ve memleketin üçte birini kapsayan Macaristan Ovası Kumanlara verilmiştir [Ekincikli, 1998 s.74].

2.3-Hunlar

M.S. II. asır başlarında Asya Hunları birbirinden ayrı üç bölüm halinde görünmektedir: 1-Balkaş Gölü havalisinde, Çi-çi Hunları'nın kalıntıları, 2-Cungarya ve Barköl havalisinde Kuzey Hunları (bunlar M.S. 90-91 yıllarında Baykal-Orhun bölgesinden buraya göçmüşlerdi), 3- Kuzey-batı Çin sahasında, Güney Hunları, Moğol soyundan Siyen-pi (H'yen-bi, Hsien-pi)'ler tarafından batıya itilip 216'da hemen tamamen yurtlarından çıkarılırken Güney Hunları da kendi içlerindeki çatışmalar yüzünden tekrar ikiye bölündü ve baskısını artıran Çin, 220'ye doğru bütün toprakları işgal etmiştir. [http:// www.ozturkler.com/data/0001/0001.02.10.htm].

Siyenpiler ile yaptıkları savaşları (220) kaybettikten ve Asya'daki Büyük Hun İmparatorluğu dağıldıktan sonra Hunlar'ın bir kısmı Dinyeper Nehri ile Aral Golü doğusu arasındaki bölgeye yerleşerek Dördüncü Yüzyılın ortalarına kadar orada yaşadılar. Bu târihten itibaren Batı'ya akın etmeye başladılar. Hunlar'ın yurtlarını niçin bırakıp göç ettikleri iyice bilinmemektedir. Hakanları Balamir'in idaresinde Volga'dan Batı'ya doğru ilerlemeye başlayan Hunlar, o târihlerde Kuzey Karadeniz'den Macaristan'a kadar olan yerlerde yaşayan Cermen asıllı kavimlerden Doğu Gotları'na hücum edip dağıtmış. (374), arkasından Batı Gotları'nı mağlup ederek onların ülkesine girmişlerdir (375). Atilla, Hun; Got ve Slavyanlardan 600.000 kişilik bir ordu teşkil ederek batıya doğru yürümüş, yol üzerinde ki bütün şehirleri zapt ederek, hakimiyeti altına aldıktan sonra Galya'ya girip Paris ile Truva dışında ki şehirlerin tamamını ele geçirmiştir. Orlian savaşı sırasında Roma kumandanlarından Ayeçeyus kendi ordusundan başka Westgot, Sakson, Burgun ve Franklardan oluşan çok büyük bir güçle Atilla'nın karşısına çıkmıştır. Atilla'nın ordusu genellikle süvari birliklerinden oluştuğu ve her süvarinin iki atı olduğu için düz arazi arayarak Katalun denilen yere gelinmiş, Burada meydana gelen şiddetli çarpışmada 160.000 kişi hayatını kaybetmiştir [Abeşi, 2001 s:72]. Katalun Savaşının açık bir galibi olmamıştır. Ancak iki yıl sonra Atilla çok büyük bir ordu ile tekrar Roma'ya yürümüş, bunun üzerine İmparator Valentian değerli hediyelerle beraber Papa Levniyin'i Atilla'nın çadırına göndermiş, Atilla ise kendisine barış için yalvarak bu din adamını kırmayarak geri dönmüştür. Avrupa'nın kalbine oturan Hunlar ise önderleri Attila döneminde Roma İmparatorluğu'nu bile dize getirecek güce ulaşmıştır. Ama Attila'nın 453'teki zamansız ölümünün ardından Avrupa Hun İmparatorluğu da 15 yıl sonra yıkılmıştır [http://www.geocities.com/turklerintarihi/hunlar/hunlar.htm].

Avrupa Hun İmparatorları:

- Balamir (375 - 395)
- Karaton(395 - 415)
- Muncuk (415 - 425)
- Oktar (425 - 430)
- Ruga (430 - 434)

- Bleda (434 - 445)
- Attila (445 - 453)
- İlek (453 – 454)

Hun hakimiyeti çağının Avrupa'da şu derin etkileri olmuştur:

a. "Kavimler göçü" yolu ile etnik bugünkü durumun temeli);

b. Savaşlar veya dostça münasebetler yolu ile edebî (Nibelungen Destanı, efsaneler vb.);

c. Bozkır san'atı yolu ile estetik;

ç. Batı Roma imparatorluğunun yıkılması (476. îtalya'nın ilk yabancı krıalı Odovakar, Attila'nın sadık adamlanndan Edekon'un oğlu idi) ve büyük istila hareketlerinin başlaması üzerine çok mühim bir tarihî gelişme olarak, Roma-Germen gruplaşma eğiliminin uyanması yolu ile siyasî;

d. Hatta köylünün ve güçsüzün korunmasına yönelik "şövalyelik" (dar manada, atlı savaççılık) hayatının ve Roma imparatorluk kavramına karşı millî duyguların yaratıcısı olarak sosyal;

e. Avrupa ordularının Türk sistemine göre ıslahı hareketleri dolayısiyle askeri bakımlardan Türk kültür tesirleri Batı'da hemen bütün Orta-çağlar boyunca devam etmiştir [http://www.turan.tc/turktar/hun/avhun.htm].

2.4-Bulgarlar (Ogurlar) ve Bulgar Devletleri

Bulgarlara ilişkin en eski yazılı kaydın, İS 3. yüzyılda yaşamış olan Suriyeli Mar Abas Katinu'ya ait olduğu ve bu kayıt verilerine göre Bulgarları İÖ 149-127 yıllarında Kafkasların kuzeyinde yaşadıklarını öğrenmekteyiz [Aygil, 2003 s:49]. Kavim adı olarak Bulgar kelimesi 5. asrın 2. yarısından önce mevcut değildir; ilk

defa, 482 yılında, Bizans imparatoru Zenon'un Doğu-Got'larına karşı savaşmak üzere, askeri yardımlarına müracaat ettiği Karadeniz'in kuzeyinde ki topluluk ismi olarak ortaya çıkmıştır. Zenon'un daveti üzerine onlarda Tuna sahillerine saçılmışlardır [Abeşi, 2001 s:108]. Bulgar adı tarihi bir hadiseden doğmuştur. Avrupa Hun hükümdarı Atilla'nın ölümü üzerine evlatları ile tabi kavimler arasında patlak veren mücadelelerde Atilla'nın 2. oğlu Dengizik'in 469 ölümünden sonra bunun küçük kardeşi İrnek idaresinde Orta Avrupa'yı terkeden Hun kütleleri Karadeniz kıyılarında buluştukları başka Türk zümreleri ile karışmışlardır. Bu karışmadan doğan yeni topluluk Türkçe "Bulgar" diye anılmaya başlanmıştır [Kafesoğlu, 2003 s:197]. "Bulgamak" karışmak demektir [Eröz, 1983 s:6]. Tarihçiler Slavlaşmış Bulgarlardan, Türk Bulgarları ayırt edebilmek için ikincilere "İdil Bulgarları" "Türk Bulgarlar" "Bulgar Türkleri" "Proto Bulgarlar" adını vermektedirler [Ekincikli, 1998 s:52].

Hun kütlelerinin asıl adı Ogur'du ve Tuna ağzından Volga'ya kadar Karadeniz'in kuzey bozkırlarında, ayrı boy birlikleri halinde oturuyorlardı:
Sarı Ogur, Beş Ogur, Altı Ogur, Dokuz Ogur, On Ogur ve Otuz Ogur [Kafesoğlu, 2003 s:198] önemli boylar olarak sayılabilir.

Ogurlar Oğuzların kardeşleridir. Herhalde birbirlerinden çok erken devirlerde ayrılmış olmaları dolayısıyla, dillerinde bazı fonetik değişmeler meydana gelmiştir. En açık farkla ana Türkçe'de ki Z sesinin Ogur lehçesinde R'ye çevrilmiş olmasıdır. Aslında "Oğuz" tabiri doğrudan doğruya "Türk boyları" manasına geldiğine göre, doğuda kalan ve Z sesini kullanmaya devam eden ana kütleye karşılık, onlardan batıya doğru ayrıldıktan sonra R'li lehçe konuşmaya başlayan Ogurların adlarında da bu fark dikkati çeker: Oğuz-Ogur [Kafesoğlu, 2003 s:198].

Batıda bulunan Dokuz Ogurlar yıllık vergi aldıkları Bizans ile bazen dost bazen de hasım olarak münasebetlerini devam ettirmiştir. İslav kütlelerini ileri sürerek Bizans'a yaptıkları sürekli baskı, imparator Anastasios'u başkent İstanbul'un korunması için "Uzun Sur'u" yapmaya zorlamıştır. 530'larda ise Bizans Generali Belizarios kumandasında İtalya savaşlarına katılmışlar, 549'da Longobardlarla çarpışan Gepidlere 10 bin süvari ile yardım etmişlerdir. Fakat

Doguz Ogur ve Otuz Ogurların arası açılmış ve birbirlerine saldırmışlardır. Mağlup olan Dokuz Ogurlardan bir kısmı Trakya'ya yerleştirilmiştir.

Bulgarlar önceleri Göktürk Kağanlığı'nın idaresi altında yaşamaktadır. Ancak 630'da Göktürk Kağanlığı'nın fetret devrine girmesi ve 659'da Batı Göktürk Devleti'nin çökerek Çin hakimiyeti girmesi üzerine, Kutrigurların başında bulunan Organa (Orhan) oğlu Kubrat (Kurt) kendisini Bulgarların hanı ilan etmiş [Ekincikli, 1998 s:54] böylece "Büyük Bulgarya" Devleti'ni kurulmuştur. Fakat bu devlet uzun ömürlü olmamış, 665'den sonra komşu Hazar Hakanlığı tarafından parçalanmıştır.

Bu parçalanmadan sonra Asparuh idaresindeki kalabalık Bulgar kütleleri Tuna'ya doğru yönelmiş ve Balkanlara girerek (668 veya 671),
Tuna Bulgarları Devletini kurmuşlardır (681) [http://www.ozturkler.com/data/0002/0002_09_03.htm]. Bulgarların Bizans ile çok yönlü ilişkileri olmuştur. Onlar imparator Konstantin Porfigenetos IV'ü yenilgiye uğratarak 713'te İstanbul'a doğru ilerlemiş, 716'da Bizans ile anlaşma imzalayarak 717'de Bizans'ı kuşatan Müslüman Araplara karşı Bizans'ı savunmuşlardır [Aygil, 2003 s:50].

Bulgarlar, Hıristiyanlığı benimseme doğrultusunda Roma Katolikliği ile Bizans Ortodoksluğu arasında bir seçim deneyimi geçirmişlerdir. Yeni inancın benimsenişi başlangıcında öldürme ve öldürülme olayları bile olmuştur. Şöyle ki Bizans, Kurum Han'ın Trakya'yı almasından sonra kendi komutası altında bıraktığı Hıristiyan Bizans köylü savaşçılarını ayaklandırmaya çalıştığında, Hıristiyanlara karşı kırım uygulanmıştır. Kurum ve Omurtag, Hıristiyanlığın yayılmasına engel olmaya çalışmışlar, üstelik Omurtag'ın Hıristiyan olan oğlunu, kardeşi Melemir Han öldürmek zorunda kalmıştır. Boris Han da Hıristiyan olmaya karar kılmış, ancak inanç yolu olarak Roma Katolikliğini yeğlemiştir [Aygil, 2003 s:51]. Bu seçimde büyük bir rolü siyasi nedenlerin oynadığı tahmin edilebilir. Bulgarların gittikçe Bizans hakimiyetine girmelerinden korkan Han bu sebepten dolayı Hıristiyanlığı seçmiş olduğu tezini savunmak sanırız ki yanlış olmasa gerek zaten daha sonra yaşanacak olaylarda bu tezi doğrular niteliktedir. Bulgarların Roma'ya bağlanmasından büyük rahatsızlık duyan Bizans Bulgarların

üzerine ordu göndermiştir. Bu sırada Bulgar ordusu Alman iç savaşında rol aldığından, ülkesinin uzağındadır. Bu durumda Boris Han Ortodoks kilisesi yandaşı olur. 864-865 yılları içinde imzalanan barış anlaşmasından sonra İmparator, vaftiz babalığını bile üstlenir. Mişel adını alan Boris Han, Bulgar kilisesini Bizans kilisesine bağlar [Aygil, 2003 s:51].

İdil Bölgesi Bulgarları ise kitleler halinde Müslüman olup Türklüklerini koruyabilmişlerdir. Müslüman olan boylar ve oymaklar arasında beşbin kişilik "Barancer" boyu da vardı. İbn Fazlan, onlara namaz surelerini öğrettiğini yazmaktadır. Müslümanlığı kabul eden. İdil Bulgar Hanlarından Şelkey Yalvatar oğlu Almuş Yalvatar Müslüman adı alarak Cafer bin Abdullah olmuştur [Eröz, 1983 s:9].

Rusya'nın İdal Bölgesinde ki Bulgarlar ise tamamen Müslüman olmuştur. Bugün, Kazan'da ki Tatarlar ve Kafkasya'da ki Balkarlar bunların soyundan gelmektedir [Eröz, 1983 s:9].

Büyük Bulgarya Devleti'nin parçalanmasından sonra Hazarların tazyikiyle Don nehri boyundaki Otuz-Oğurların kuzeye doğru Orta İtil, yani İtil (Volga) ve Kama (Çolman) nehirlerinin birleştikleri sahaya çekildikleri anlaşılıyor. Bu hareketin en geç VII. yüzyıl sonu veya VIII. başlarında olması muhtemeldir. İtil Bulgarları burada bölgenin yerli halkı Fin-Ogurları ve öteki Türk topluluklarını da idareleri altına alarak bir devlet kurmuştur. Ancak İtil Bulgar Devleti'nin ilk devirleri hakkında elimizde kesin bilgiler yoktur. Bulgar ülkesinin doğusunda Türk menşeli Başkırt (Başkurtlar), batısında Fin veya Türk olan Burtaslar ile Ruslar, güneyinde Hazarlar bulunmaktadır. Bulgarlar, Hazar Hakanlığı yıkılana kadar (965), bu devlete tabidirler ve Hazar Hakanı'na vergi vermektedirler. Bu devletin yıkılmasından sonra Bulgarlar müstakil bir hanlık olmuşlardır. 964 ve 985 yıllarında Rusların Kiev Prensliği Bulgar ülkesini istilâ etmiştir. 985'teki istilâ Bulgar ülkesinin zenginliğine çok az zarar vermiştir. Daha sonra Bulgarlar ve Ruslar arasında münasebetler gelişmiş ve bu 1006'da bir ticaret anlaşmasıyla neticelenmiştir [http://www.ozturkler.com/data/0002/0002_09_03.htm].

2.4.1.-Büyük Bulgar Devleti:

Bulgarlar, 558 yılından sonra, bir süre Avarların hâkimiyetinde yaşamışlardır. Avarlar, 567 yılında Göktürk baskısı ile, güney Rusya'dan Orta Avrupa'ya doğru kaçmaları esnasında, çok sayıda Bulgar topluluğunu da beraberlerinde sürüklemiş, geride kalanlar ise Göktürk hâkimiyetine girmiştir. Bu Bulgar toplulukları, Bizans'ın da yardımı ile, VII. yüzyılın başlarında Göktürk hâkimiyetinden kurtulmuşlardır. Böylece, Karadeniz kuzeyinde yaşayan Bulgar toplulukları Reisleri olan Kobrat idaresinde, bir devlet kurabilmişlerdir. Onun zamanında devletin sınırları Kuban ırmağından Tuna'ya kadar uzanmaktadır. Devlet, Hükümdarları Kobrat'ın ölümünden hemen sonra, Hazar devletinin baskısı ile parçalanmıştır (643). Kobrat'ın büyük oğlu Bayan Han idaresinde, Kuban ırmağı boylarındaki yurtlarında kalan bir kısım Bulgarlar, Hazarların hâkimiyetine girmek zorunda kalmışlardır [http://www.bozkurt.net/html/ttonding4.html].

2.4.2-Tuna Bulgar Devleti:

Hazarlara bağlanmak istemeyen Bulgarların bir kısmı kuzeye, bir kısmı da batıya gelerek, Balkanlarda Tuna Bulgar Devleti'ni kurmuşlardır (679). Batıya gelenlerin başında, Kobrat'ın küçük oğlu Asparuh bulunmaktadır. Tuna Bulgarları, bir yandan Avarlar ile bir yandan da Bizans ile mücadele etmişlerdir. Tuna Bulgarları'nın en büyük hükümdarı Kurum Han (803-814)dır . Onun zamanında büyük bir Bizans ordusu yenilmiş, Bizans İmparatoru da bu savaşta ölmüştür. II. Mihaiel komutasında bir defa daha saldıran Bizans yeniden mağlup edilmiştir. Bunun üzerine Bulgar Hakanı, Bizans'ı ortadan kaldırmaya niyet etmiş, Sofya, Niş ve Belgrat şehirlerini işgal ederek Orta Avrupa-Yakın Doğu arasında ki en büyük sevkiyat yolunu kontrol altına almıştır. 813'te Filibe üzerinden Edirne'ye ulaşan Kurum Han burayı muhasara altında tutmuştur [Ekincikli, 1998 s:55]. Bulgarlar, yine onun zamanında İstanbul'u kuşatacak kadar güçlenmişlerdir. Kurum Han giriştiği saldırılarla Avarlara da büyük darbeler vurmuştur.

Tuna Bulgarları'nın hâkim olduğu sahada, yoğun Slâv nüfusu yaşamaktadır. İki yüzyıla yakın Türklüklerini muhafaza eden Bulgarlar, Boris Han zamanında Hıristiyanlığı resmen kabul etmeleriyle (864) Slâv nüfus arasında eriyip gitmişlerdir. Bu bölgede XIV. yüzyıldan sonra, beş yüz yıl Osmanlı Türkleri egemen olacaklardır [http://www.bozkurt.net/html/ttonding1.html].

2.4.3-İtil Bulgar Devleti:

Hazar hâkimiyetine girmek istemeyerek, kuzeye yönelen bir kısım Bulgarlar, İtil (Volga) boylarında yerleşmişler ve burada Moğol istilasına kadar devam edecek bir devlet kurmuşlardır. İtil Bulgarlarının yerleştiği bölge, İslâm ülkeleri ile Hazarlar ve İskandinav kavimleri arasında ticaret yolları üzerindedir. Ticaret ve tarım ile uğraştıklarını bildiğimiz Bulgarlar, uzun bir süre Hazarlara bağlı kalmışlardır. Bulgar Şehri diye bilinen başkentleri, zamanının önemli ticaret merkezlerindendir.

Müslüman tüccarların tesiriyle X. yüzyılın başlarında İslâmiyet ile tanışan Bulgarlar, Abbasiler ile diplomatik ilişki kurmuşlardır. Bulgar hanı Almış, Abbasi halifesine başvurarak, İslâmiyet'i öğretecek din âlimleri istemiştir. Abbasi halifesi bu isteği kabul ederek, kalabalık bir heyeti 622 yılında Bulgarlara göndermiştir. Bu heyet içerisinde bulunan İbn Fadlan, başından geçenleri anlattığı seyahatnamesinde, Bulgarlar ve diğer Türk boyları hakkında önemli bilgiler vermektedir. İtil Bulgar Devleti'ne 1237 yılında, Altınorda Hanı Batu tarafından son verilmiştir [http://www.bozkurt.net/html/ttonding1.html].

3-KARAMAN TÜRKLERİ

3.1-Karamanlılar Kimdir?

Göktürk İmparatorluğunun dağılması sonucu Orta Asya'dan çıkan Türkler, iki koldan batıya doğru harekete geçmişler, Hazar Denizi'nin güneyinden geçerek Anadolu istikametine ilerleyen Türkler, Müslümanlarla karşılaşıp inanç benzerliği başta olmak üzere siyasi ve ekonomik sebeplerle İslamiyet'i kabul ederken, Hazar Denizi'nin kuzeyinden geçip Karadeniz'in kuzeyindeki stepleri işgal eden Peçenek, Uz ve Kumanlar Bizans İmparatorluğu ile doğrudan ilişkiye girmiş ve Bizans ülkesine akıncı, paralı asker ve mülteci olarak iltihak etmişlerdir [Armutlu s.53]. Hıristiyan misyonerlerin faaliyetleri sonucu Hıristiyanlaşarak bir bölümü yerli halka karışmış, diğer bölümü ise Bizans tarihinde önemli bir yer işgal eden "Türkopol" adlı Türk askeri kıtalarını meydana getirmişlerdir [Güngör, 1998 s.226]. Tarihi kaynakların belirttiğine göre Selçuklular ile Bizans arasında yapılan savaşta, Bizans ordusunda Türk askerleri de yeralmıştır [Moşkov, 1999 s.18]. Bizans ülkesinin doğusundan devamlı ilerleyen ve ülke için bir tehdit ve tehlike oluşturan İslam ordularına karşı Bizans bu paralı askerleri Bizans-İslam sınır bölgelerine yerleştirmiştir. Bu insanlar Türk fetihlerinden sonra da o bölge de kalarak gerek Selçukluların gerekse Osmanlıların dini müsamahaları altında yaşamışlardır [Güngör, 1998 s.227]. Karamanlılar büyük ihtimale göre Bizans İmparatorluğunun Küçük Asya Eyaletinde yerleştirilmiş, Hıristiyanlığı kabul etmiş o Türklerin soyundan gelmektedirler [Eckmann, 1988 s.89]. Kayseri'de yaşamış gayrimüslimlerin isimlerine bakıldığında Türkçe adlar taşıdıkları görülür bu da Karamanlılar olarak tanınan bu insanların Türk olduklarının bir başka kanıtıdır [Gökhan, 1997 s.93]. İşte bugünkü Karamanlılar, Hıristiyanlaşmış ancak dillerini ve giyimlerini değiştirmemiş [Akbaş, 1997 s.27] o Türklerin torunlarıdır.

3.2-Selçuklu Türklerinin Anadolu'ya Gelişi

Selçuklu Türkleri, Anadolu'ya yurt kurmak maksadıyla göçtükleri zaman, bu ülke Türk nüfusundan tamamen boş değildir. Anadolu nüfusunun bir kısmı Hıristiyanlaşmış Türk aslındandır,. Ancak bunların mühim bir kısmı Türkçe'yi unutmamıştır [Ekincikli, 1998 s.108]. İşte bu Türkler daha önce bahsettiğimiz Bizans tarafından Hıristiyanlaştırılarak bölgeye ikamet ettirilen Türklerdir. Müslümanlık nasıl Öz-Türk adlarını İslam-Arap adlrıyla değiştirdiyse. Papazlardan başlayarak Hıristiyan Türklerinde kendi Türk adlarını bırakıp Hıristiyan-Rum-Ermeni isimleri aldıkları muhakkaktır [Fehmi, 1934 s.179]. Hıristiyanlaştırılan Türkmenlerden Ermeni cemaati içinde kalanları tamamen erimiş, Rum cemaati içinde kalanlar ise dillerini, Türkçe adlarını, gelenek ve göreneklerini devam ettirerek yaşamışlardır [Adıbelli, 2003 s.3].

Claude Cahen; "Sultanların, belki ölçülülüklerinden belki de kişisel çıkarları yüzünden, Hıristiyan uyruklarını onların dinsel çıkarlarını tehdit etmeye kalkışan herkese karşı savunmuşlardır [Cahen, 1979 s.205]" der. Aslında bu yaklaşım bir ölçüye kadar doğru olmakla birlikte bize tam anlamıyla gerçeği sağlamaz. Çünkü zaten gücünün doruğunda olan Selçuklu Türkleri isteseler bu insanların tamamını kılıçtan geçirebilir ya da sürebilirlerdi. Bu yaklaşımı ancak Türklerin iyi niyetine ve müsamahalı davranışlarına bağlayabiliriz.

Türkler din işlerinde son derece müsamahalı bir kavimdir. Çok sert bir Türk uruğu olan Peçenekler arasında, misyoner Bruno'nun beş ay serbestçe dolaşabilmesi bunu gösterir. Aynı misyoner 1009 yılında, Prusyalılar tarafından öldürülmüştür [Eröz, 1983 s.46].

Anadolu'nun fetihlerinin Hıristiyan topluluklar üzerinde ki etkileri ise çok olumlu olarak değerlendirilebilir. Grek olmayan Hıristiyanlar genellikle Türklerin egemenliğin altında ki durumlarından çok memnundular. Çünkü artık Bizans Kilisesinin sıkıcı baskısından kurtulmuşlardı [Cahen, 1979 s.206]. Bizans patrikhanesinin katı tutumuna karşılık Türkler, gayrimüslümlere olabildiğince özgürlük tanımışlardı.

3.3-Osmanlı İdaresinde Karamanlı Türkler

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethiyle birlikte şehrin nüfusunun arttırılması hususunda Doğu ve Batı vilayetlerine emirler göndererek, bir takım unsurların getirilerek şehirde iskan edilmelerini istedi. İstanbul'da fetihten itibaren iskan edilen unsurlar arasında "Karamanlılar" adı ile anılan bir cemaatin varlığı da kabul edilmektedir. Fatih Sultan Mehmet, her iki kültürü de yakından tanıyan Karamanlılar'ı İstanbul'a yerleştirirken bu unsurun iki farklı topluluk arasında köprü vazifesi göreceğini ümit etmekteydi [Atalay, 2001 s.185]. Anadolu'da mevcut Karaman coğrafi isimlendirmesi haricinde bu şekilde bir coğrafi isimlendirmeye ve ayrıca doğrudan Karamanlı-Karamanie olarak adlandırılan bir gruba Bizans tarihinde de rastlanmaktadır [Anzerlioğlu, 2003 s.116].

Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminden itibaren de Ortodokslar içinde kendilerine Karamanlılar adı verilen bir Ortodoks cemaatinin varlığı dikkati çekmektedir. Türkçe konuşan bu topluluktan günümüze kadar pek çok kitabe kalmıştır. Ayrıca Karamanlıca denilen ve Grek harfleri ile Türkçe yazılmış pek çok yazılı eser günümüze intikal etmiştir [Ekincikli, 1998 s.115]. Prof. Gyula Moravsck'nin belirttiğine göre; II. Yüzyıldan itibaren Bizans yazılarında yer alan Türkçe şahıs ve yer adları bir tarafa bırakılırsa ilk Karamanlıca eser, 1454 veya 1455'te Rum Ortodoks Patriği II. Gennadios'un Fatih Sultan Mehmet Han'a sunduğu "itikadname"dir [Ekincikli, 1998 s.137]. Bu bize çok da doğru bir yaklaşımı sergilememektedir. Çünkü bu iddia üzerine gidildiği takdirde Anadolu'da önce'den beri yaşayan diğer Hıristiyan Türklerin herhangi bir yazılı eser vermediği anlamına ulaşılır halbuki toplu halde 900-1000 yıllarından beri Hıristiyan olan Türklerin yazılı olarak en azından mezar taşlarının olmasını bekleyebiliriz. Bununla birlikte birinci cildi 1958 yılında yayınlanan Karamandilika adlı eserdir. Bu kitap, 1584-1850 yılları arasında yayınlanan 113 kitap ve risalenin tanıtıldığı çok değerli bir bibliyografyadır. Yine Yunan harfleriyle Türkçe olarak çıkan gazete ve mecmualara da rastlanmaktadır. İlk Yunan harfli Türkçe gazete Gazete-i Anatoli olup 1840 yılında aslen Kulalı olan gazeteci-yazar, çevirmen, ve matbaacı E. Misaelidis tarafından çıkarılmıştır [Anzerlioğlu, 2003 s.177].

Bugün 80 ilimizden birisi olan Karaman, 18. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin de bir ilinin adıdır. Bu ilin sınırları içinde Konya, Akşehir, Niğde, Aksaray, Nevşehir, İçel, Ereğli, Ermenek, Antalya ve Fethiye girmekteydi. Bu sınırlar içinde yaşayanlar çoğunluğu Müslüman olmakla birlikte, Türkçe'den başka dil bilmeyen, Türkçe'yi Yunan harfleriyle yazan, gelenek ve görenekleri bu bölgedeki Türklerle aynı olan Ortodoks Hıristiyan topluluğa Karamanlı konuştukları Türkçe'ye de Karaman Türkçe'si ya da Karamanlıca denilir [Ekincikli, 1998 s.117]. Karamanlılar 1922 yılından önce özellikle Konya, Niğde, Nevşehir, Kayseri, Ankara, Trabzon, İzmir ve İstanbul'da otururlardı. Buralara ek olarak Aksaray, Ihlara Vadisi, Ürgüp, Göreme, Derinkuyu, Akşehir, Ereğli, Ermenek, İçel, Antalya ve Fethiye'de yerleşim alanlarındandır [Aklan, 2003 s.97]. Bununla birlikte Kayseri, Karaman vilayeti içinde sayısal olarak en fazla Hıristiyan barındıran bir sancaktı [Erdoğru, 1997 s.44].

3.4-Karamanlıların Türklükleri

Halil Yinanç'a göre Bulgar Türkleri İ.S. 530'da Fırat-Trabzon bölgesine, Avar Türkleri İ.S. 577'de Doğu Anadolu'ya yerleştirilirken, ayrıca Hazar, Fergana ve Peçenek Türkleri de Anadolu'da yerlerini almışlardır. Ayrıca Bizans ordusunda bulunan Türk askerlerinin Rumeli'ye yerleştirildikleri de ayrı bir gerçek [Aygil, 1995 s.51]. Bu gerçeklerden yola çıkılarak Karamanlıların Türklüğüne ulaşmakta fazla zor değildir. Abdülkadir İnan, Karamanlıların 24 Oğuz boyunun Salur boyundan olduklarına dikkat çekmektedir. Türkistan'da özellikle Sirderya'nın kuzeyinde bulundukları dönemde Karamanlılar, Salurların önemli bir şubesini oluşturmaktaydılar. Nehirlerin, destanlarda ki kahramanların, şamani ruhlardan bazılarının isimlerinde ve bazı kabilelerin küçük oymakların da Karaman ismine rastlanmaktadır. Örneğin, Kazak Kırgızların Kiçiyüz heyetinde ki Bayoğlu kabilesinin Tana şubesine bağlı Karaman adında ufak bir oymak vardır. Ayrıca Orta yüz heyetinde de Argın kabilesinde Karaman bir şubedir. Eski Oğuz yaylalarının kuzeyinde bugün Samara denilen yerde ki iki nehrin isimleri ulu Karaman ve Kiçi Karaman iken, Kazak Kırgız şamani ilahilerinde Karaman bir

ruhun ismi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Karaman ismi 16. yüzyıla ait destanlarda Kalmuk kahramanlarından birinin ismi olarak zikrolunur. Koblandı Batır destanında Karaman Türk kahramanlarının ismidir [İnan, 1987 s.8-9]. Ayrıca şahıs ismi olarak Karaman adına Peçenekler arasında da rastlanmaktadır. A. N. Kurat, Rus ve Bizans kroniklerinde yeralan Peçenek Başbuğlarının isimlerinin Kataleym, Suldüz ve Karaman olduğuna dikkat çekmektedir [Anzerlioğlu, 2003 s.112]. Tarihi kaynaklarda Karamanlu adı verilen Türk topluluklarının, Hıristiyan olmakla beraber giyimleri, kuşamları ve dilleri değişmemiştir. Hatta dualarının Türkçe ettikleri Yunanca bilmedikleri görülmektedir [Akbaş, 1997 s.8]. Arnold Tonybee'de 1922'de yazdığı The Western Question isimli kitabında Efes'in tepelerindeki Kirkince'nin çocukları sadece okullarda Yunanca öğrenen, insanlarının ise evde sadece Türkçe konuştuğu ve insanlarının çift dilli olduklarına dair hiçbir emarenin bulunmadığı bir yerleşim olduğunu söyler [Tonybee, 1922 s.120].

Bu arada İslam ordularıyla harbetmek veya başka muhtelif sebeplerle Kapadokya ve Toros geçitlerine mühim kesafette Hıristiyan ve Şamani Türklerin yerleştiklerini biliyoruz. Nitekim 946 yılında Tarsus'a Müslüman ve Hıristiyan esirlerin değişimini yapmak üzere gelen Abbasi halifesinin elçisi Rum kumandanın yanına gittiğinde maiyetini teşkil eden askerler arasında Hazar ve Fergane Türklerini görmüştür. Bunlar da daha evvelki yıllarda Bizans ordusuna alınmışlar ve Kapadokya bölgesine yerleştirilmişlerdir [Erkiletlioğlu, 1993 s.69]. Yine 1048 senesinde Peçenek Türkleri, Bizanslılar tarafından Anadolu'ya Müslüman Türklerle savaşmak üzere geçirilmişlerdir. Müslüman olmayıp Ortodoks ve Ermeni kilisesine geçen bu Türkler Rum ve Ermeni isimleri taşıyarak zamanımıza kadar gelmişlerdir [Erkiletlioğlu, 1993 s.69]. Bir başka örnek olarak İmparator J. Vatazes zamanında Hıristiyanlaştırılmış 10.000 Kuman Türk'ü Trakya'dan kaldırılıp, Anadolu'ya yerleştirilmişlerdir [Akbaş, 1997 s.9].

Anadolu'da mevcut Karaman coğrafi isimlendirmesi haricinde bu şekilde bir coğrafi isimlendirmeye ve ayrıca doğrudan Karamanlı-Karamanie olarak adlandırılan bir gruba Bizans tarihinde de rastlanmaktadır 1205 yılında İstanbul şehrinin Latin hakimiyeti altında olduğu dönemde Edirne'ye bir saldırının

gerçekleştiği görülür. Muralt'ın belirttiğine göre Ulahya) Eflak ve Karamanie kralları Edirne'yi elegeçirmişlerdir [Anzerlioğlu, 2003 s.116].

Alaşehir'in 1304 yılında Türkler tarafından kuşatıldığından bahsedilirken, kuşatmaya destek olarak yardımları kesmekle görevli kişi olan Alişir emrinde ki Karamanie'lerden bahsedilir [Anzerlioğlu, 2003 s.117]. Ayrıca XVI. Asırda ki Kayseri mahkeme sicillerinde Müslümanlığa ihtida etmiş oldukları görülen ve hem de içlerinde Karakeçili boyuna mensup oldukları açıkça zikredilen Hıristiyan Türklerin olduğu görülmektedir [Erkiletlioğlu, 1993 s.69].

Karamanlıların Türk meşeli olduklarına şu üç noktayla ulaşılabilir:

1- Osmanlı Devleti; bütün Yunanistan ülkesini ve Yunan dili konuşan memleketleri sınırları içine almış, Yunan dili konuşan cemaatler yüzyıllarca beraber yaşadıkları Türklerden bir kelime Türkçe öğrenmek mecburiyetini hissetmemişlerken iken, aynı idari ve siyasi şartlar altında yaşamış olan Trakya ve Anadolu'da ki Ortodoks ve Rum cemaatlerinin bir kelime Yunanca bilmeyerek Türkçe'yi bütün sağlığı ile konuşmakta olmaları.

2- İncil'in Türk diline çevrilmiş olması, Türkçe'nin Ortodoks Kilisesi ibadet ve ayinine sokulması, Türk papazlar sınıfının tesis edilmiş olması

3- Türk dilinin yazılması için Yunan harflerinin değiştirilerek kullanılmış olması ispat etmektedir ki, Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde yaşamış olan Hıristiyanların asılları Türk'tür [Tosun, 1998 s.113].

Bununla birlikte Prof. Jennings' göre Rum olarak belirtilen unsurlar Grek Ortodoks Hıristiyanlardır [Erdoğru, s.72]. S. A. Hüdaverdioğlu ise Karamanlıların köken itibariyle Grek olduklarını, Türklerin tehdirleri sonucu dillerini değiştirmek zorunda kaldıklarını iddia etmektedir. Kendisi de bir Karamanlı olan Hüdaverdioğlu, Yunanistan'da adını değiştirerek Theodotos olduktan sonra, Karamanlıların Türkçe'yi sonradan öğrendikleri görüşünü savunanların başına geçmiştir. Atina'da 1930'larda toplanan III. Bizans tetkikleri Kongresi'nde, Türklerin; dillerini kesecekleri tehdidinden korkan Anadolu

Rumlarının, Türkçe'yi zorla öğrendikleri beyanatı üzerine, Sykutris gibi bazıları buna karşı çıkarak bunun başka örneğine rastlanmadığını belirtmişlerdir. Eckmann ise daha birçokları gibi bu topluluğun Hıristiyanlığı kabul eden Türklerin torunları olduğunu kabul ettiğini açıkça bildirmiştir [Ekincikli, 1998 s.118]. S. Vyyonis ise bu insanların Türkçe konuşmalarını dönemin ekonomik, sosyal ve politik ortamına ve bu ortamın doğurduğu zorunluluklara dayandırmaktadır. Günlük hayatlarını devam ettirebilmek için bu insanlar Türkçe öğrenmek zorunda kalmışlardır. Bunun dışında, zaten geçmişten beri yaşanan Müslümanlaşma aynı oranda da Türkleşmeyi beraberinde getirmiş ve İslama geçen insanların çoğunluğu din dışında birçok Türk adetini de benimsemiştir. İslamı kabul etmeyenler için de çevrelerinde yaşayan yoğun Müslüman nüfus arasında Yunancayı bırakarak tamamen Türkçe'yi benimsemiş oldukları görüşü ileri sürülmüştür [Eyice, s.25]. Yine Yunanlılar tarafından öne sürülen bir görüş ise bu insanların Türkçe öğrenmeye teşvik edildikleri ve Osmanlılar ile kardeşçe yaşamak ya da resmi görevler alabilmek için bunu kabul ettikleridir [Balta, 1990 s.84].

Anadolu'nun hemen her bölgesinde yaşayan Rumlara "Rum" denilirken Karaman bölgesinde yaşayanlara diğer Rumlardan ayrı olarak "Karamanlı" adının verilmesi, onların diğer Rumlardan ayrı bir özelliğe sahip olmalarından kaynaklansa gerektir. İşte bu özellik onların Hıristiyan olmalarına rağmen Türkçe'den başka bir dil bilmemeleridir [Günay ve Güngör, 2003 s.218]. Örneğin Kayseri'de ki Hıristiyan toplulukların konuşma dilleri Türkçeydi [Kars 1995 s.116]. Yine Muhsin Subaşı'nın belirttiğine Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Kayseri ile ilgili şu sözler vardır:

"Şehir zürefası Arapca ve Farsca kelimeler kullanır. Ama halk dili Türkçedir. Abe, bre, atla bre, götür bre şekilinde sözleri vardır. Ama Kürdce ve Rumca bilmezler" [Subaşı, s.20].

Ünlü Türk seyyahı Evliya Çelebi de bu tür Hıristiyanlara Alanya ve Antalya'da da rastladığını yazmaktadır. Onun bu konuda ki anlatımı şöyledir:
"Alanya-Kadim eyyamdan beru Urum (Rum) keferesi bir mahalledir.... amma asla Urum lisanı bilmeyub, batıl Türk lisanı bilirler..... Antalya... ve dördü Urum

keferesi mahallesidir, amma keferesi asla Urumca bilmezler. Batıl Türk lisanı üzre kelamet ederler" [Aygil, 2003 s.72].

1553'lerde İstanbul'u ve Anadolu'yu dolaşan Alman seyyahı Hans Dernschwam ise, Yedikule yakınında ki bir mahallede oturan ve Caramanos denilen bir topluluktan bahseder [Eröz, 1983 s.53].

Dernschwam'ın anlatımı şöyledir:
"Yedikule'nin civarında kıraç bir yer var. Burada İran'a uzak olmayan ve Caramania (Karaman) diyarından gelmiş ve Caramanos (Karamanlılar) denilen bir halk oturmaktadır. Bunlar Hıristiyan. İbadetlerini Rumca yapıyorlar, fakat Rumcayı anlamıyorlar. Dilleri Rumca değil Türkçedir" [Dernschwam, 1992 s.78]. İstanbul'da ölen Karamanlıların çoğu surların dışında ki Balıklı manastırına gömülmüş veya başka yerdeki mezar taşları toptan buraya taşınmıştır. Bunların Grek harfli Türkçe mezar taşları bugün manastırın avlusunda bol sayıda görülmektedir [Eyice, s.27].

1900'lü yıllarda Balkanlara ve İstanbul'a seyahat eden Moşkov ise Karamanlılarla başka dil bilmedikleri için Türkçe konuşmak zorunda kaldığını yazar [Moşkov, 1999 s.36].

Yine aynı yazarın belirttiğine göre Karamanlılar gelinlerine "**alduvaklı**" demekteydiler [Moşkov, 1999 s.37].

Geçmişten günümüze uzanan tarihi süreçte Türkçe konuşan Ortodokslarla ilgili olarak ilk bilgilere 15. yüzyılda batı kilise tarihine ait bir raporda rastlanmaktadır. 1437 tarihinde Basle Konsili'ne sunulan ve bugün doğruluk derecesi hakkında herhangi bir şüphe bulunmayan Latince bir raporda ilk defa Türkçe konuşan Rum Hıristiyanlardan bahsedilmiştir. Vryonis'e göre bu konsile sunulan raporu hazırlayan kişi Anadolu'nun bir çok yerinde din adamlarının, piskoposların ve başpiskoposların Türk Kafirlerin kıyafetlerini giymekle kalmayıp onların dilini de konuştuklarını da vurgulamaktadır. Yunanca sadece ibadet sırasında ilahiler, İncil ve Resullerin mektupları okunurken kullanılmaktadır. Vaaz ise Türkçe verilmektedir [Anzerlioğlu, 2003 s.137].

3.5-Karamanlıca ile Yunanca Arasındaki Farklar

Grek alfabesinde Türkçe'nin c, ç, hı, ı, j, ş, ö, ü, seslerini gösterecek harfler bulunmadığından [Eckmann, 1950 s.172] Grek harfli Türkçe metinlerde bu sesler için değişik harf çiftleri ve yazıçevrim işaretleri kullanılmıştır. Grek harfli Türkçe Dustur'da kullanılan yazı çevrim sistemi oldukça basittir:

dz=c, tz=ç, noktalı sigma=ş, noktalı pi=b, beta=v, gamma=ğ;y, noktalı omikron_ö, ipsilon=i;ı ou=u ve ü [Tekin, 1984 s.181]

Görüldüğü gibi Karamanlıca, Türkçe'de olupta Yunanca da olmayan bazı harfleri kendi içinde oluşturmuştur. Bu da Karamanlıların Türklüğü için en güçlü kanıtlardan biridir.

3.6-Karamanlıca Eserler

Çeşitli alfabelerle Türkçe yazılar yazılmıştır. Türklerin kullandığı ilk alfabe eski Türk Runik yazısı diye adlandırılan Göktürk ya da Orhun-Senisey alfabesidir. Sonraları Türk dili değişik dönem ve çevrelerde Sogd, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, Latin ve Slav alfabeleri gibi başlıca 12 değişik alfabe ile yazıldığı ve yazılmakta olduğu bilinmektedir [Kut, 1987 s342]. Karamanlıların konuştukları dile Karamanlıca ve bu yazıyla oluşturulan edebiyata da Karamanlı Edebiyatı denir. Karamanlılar Yunan alfabesini kullanmışlar ve XVI. Asırdan itibaren bu alfabe ile yazılı zengin bir Türkçe edebiyat geliştirmişlerdir [Eckmann, 1950 s.165]. Bu arada Yunan alfabesini Karamanlılardan başka Türk topluluklarının da kullandığı bir gerçektir. Bunlara örnek olarak Gagavuzlar ve Bulgarlar verilebilir. Hatta bu, Bulgar başkenti yerinde ki Aboba'da ki kazılardan elde edilen sonuçlarla da kanıtlanmaktadır. Aboba'da yapılan kazılarda pek çok taş direk bulunmuştur. Bulunan direklerin üzerinde Türkçe olarak Yunan harfleriyle yazılmış metinlere rastlanmıştır [Moşkov, 1999 s.15]. Bugünkü bilgilerimize göre Grek harfleriyle yazılmış en eski Türkçe kelimeler Ural Nehrinin Türkçe adı olan "Yayık" ile eski Türklerin cenaze töreni anlamında kullanılan "yoğ" kelimesidir. Bunlardan "Yayık" adı ilk olarak ünlü İskenderiyeli astronom, matematikçi ve coğrafyacı Ptolemaios

tarafından 2. yüzyılda kaydedilmiştir [Tekin, 1984 s.180]. Göktürklerin cenaze töreni anlamında kullandıkları "yoğ" kelimesi ise 576 yılında Göktürk Hakanı Ektel'e gönderilen Bizans elçilik heyeti başkanı Valentinos'un Bizans'a döndükten sonra yazdığı raporda kayıtlıdır [Tekin, 1984 s.180]. Yine Bizans tarihinde Batı Hunları, Bulgarlar, ve Peçeneklerin de başbuğlarının isimleri kayıtlıdır.

Yunan harfleri Türk dilinde yazılmış bir takım kitaplar vardır ki bunlar eskiden beri Karamanlıca yayınlar olarak tanınırlar [Eyice, s.4]. Moravsck'nin belirttiğine göre; II. Yüzyıldan itibaren Bizans yazılarında yer alan Türkçe şahıs ve yer adları bir tarafa bırakılırsa Anadolu Türkçe'siyle yazılmış ilk Karamanlıca eser, 1454 veya 1455'te Rum Ortodoks Patriği II. Gennadios'un Fatih Sultan Mehmet Han'a sunduğu "itikadname"dir [Ekincikli, 1998 s.137]. Bu metni takiben Anadolu'da Venedik ve Bükreş gibi yerlerde Hıristiyanlara dinlerini öğretmek için birkaç kitap yayınlanmıştır [Güngör, 1984 s.99]. grek harfli Türkçe kitaplar genellikle 18. ve 19. yüzyıldan kalmadırlar. Bu eserler içinde ilk örnekleri Balu tarafından gösterilen XVI.-XVII. Asra ait Azak Denizi (Mariupol) metinleri gösterilebilir [Eckmann, 1950 s.165]. Matbu eserlerin içinde ise en eskisi ilk baskısını 1718 de İstanbul'da yapılmış olan "Gülzar-ı iman-i Mesih" adlı din kitabıdır [Tekin, 1984 s.181]. O tarihten itibaren Karamanlıca diyalektiği ile yazılmış yüzlerce eser yayınlanmıştır [Eckmann, 1988 s.90]. 18 yüzyıl başlarından 19. yüzyıl sonlarına kadar yani ikiyüz yıl içinde İstanbul, Venedik, Atina, Viyana, Liebzig, Amsterdam ve Bükreş gibi şehirlerde basılmış Karamanlıca kitapların sayısı 500'ü aşar [Tekin, 1984 s.181]. Karamanlıların Anadolu Lisanı dedikleri Karamanlı Türkçesiyle basılan kitaplarla ilk kez Batılı araştırmacılar ilgilenmişlerdir [Kut, 1987 s.342]. Bu 634 Karamanlıca kitabın kaynakçası Severinne Salaville-Eugene Dallegio ve Evangelia Balta tarafından yayınlanmıştır [Duman, 1991 s.125]. Öte yandan bu kitapların hepsi tam anlamıyla Karamanlıca sayılmazlar. Bu sayı bibliyografların, Karamanlıca herhangi bir şey içeren tüm kitapları katmalarıyla bu kadar büyümüştür [Balta, 1989 s.121]. Birinci cildi 1958 yılında yayınlanan "Karamandilika" adlı eser 1584-1850 yılları arasında yayınlanan 113 kitap ve risalenin tanıtıldığı çok değerli bir bibliyografyadır. Daha sonra bu çalışmaya bu güzel çalışmaya iki ayrı yazıyla 8 kitap daha eklendi. 1987 yılının Nisan ve Haziran aylarında Evangelia Balta'nın ardarda çıkan

Karamandilika:Additios, Bibliographie Analytique ve Karamandilika:XX Siecle Bibliographie Analytique adlı kitapları ile 300 yeni kitap tanıtıldı [Kut, 1987 s.342]. Bu eserin önsözünde Karaman Bey'in beyliğini 1243 yılında kurduğunu zamanla beyliğin sınırlarını genişlettiğini, önceleri beyliğin başkentinin Larende daha sonra ise Konya olduğunu ifade ederek bölgenin sınırlarını çizmeye çalıştıktan sonra bu bölge halkının çok sonraları Karamanlı ismini aldığını anlatmaktadır [Güngör,1998 s.225]. Bunlara ilaveten yabancı dildeki kitaplarda Karamanlıca'ya çevrilmiştir. Kitapları yabancı dilden tercüme eden ilk tercümanlar Alanya'lı metropolit Angorskiy Serafim, Kayseri'li metropolit, Nevşehirli din adamı Sergey'dir [Moşkov 1999 s.39]. Her şekilde şu sonuca ulaşılabilir; Karamanlıca 1718'den 1930'lara kadar Anadolu yarımadasında ki halkların kaynaşmasını sağlayan kültürel bir birleştiricilik rolü oynamıştır [Erdoğdu, 1996 s.47].

Yine Yunan harfleriyle Türkçe olarak çıkan gazete ve mecmualara da rastlanmaktadır. İlk Yunan harfli Türkçe gazete "Gazete-i Anatoli" olup 1850 yılında aslen Kulalı olan gazeteci-yazar, çevirmen, ve matbaacı E. Misaelidis tarafından çıkarılmıştır [Anzerlioğlu, 2003 s.177]. İlk Karamanlıca dergi ise yine aynı kişi tarafından çıkarılan ve 1845'te yayınına başlanan "Beşaret il Maşrik"'tir [Anhegger, s.73]. Yine Evangelios Misailidis'in bilinen ve bugüne gelmiş ilk eseri İzmir'de 1844 yılında yayınlanan kısaca "Mahzeni ulumu mutenafiye"'dir [Anhegger, s.74]. Misailidis'in ömrü boyunca kendisine ait matbaada kayda geçmiş 67 eser basılmıştır. Bunların konu dağılımı ise 20 Din, 14 Edebiyat, 10 Hukuk, 9 Tarih/Coğrafya, 7 Genel Kültür ve 4 Dil kitabıdır [Anhegger, s.74]. Misailidis'in en önemli eseri Karamanlı edebiyatının başyapıtı "Temaşa-i Dünya ve Cefakar-u Cefakeş'tir" [Anhegger, s.75]. Ayrıca Misaelidis zamanında epeyce ses getiren Kukorikon adlı bir de mizah dergisi çıkarmıştır [Moşkov, 1999 s.40]. Nasreddin Hoca fıkraları da Osmanlı Devleti içinde yaşayan Karamanlı, Rum ve Ermeni azınlıklar tarafından kendi dillerine çevrilerek kitap haline getirilmiştir [Duman, 1991 s.125].

Karamanlıca eserleri dil bakımından şöyle tasnif edebiliriz:

1- Doğrudan doğruya edebi Türkçe ile yazılı eserler. Bunlar aslen Arap harfleriyle yazılmış Türkçe eserlerin Yunan harfli neşirleridir.

2- Halk unsurları ile çok az karışık bir yazı dili ile yazılmış eserler

3- Karamanlı halk dili veya ona çok yakın bir dil ile yazılmış eserler [Eckmann, 1950 s.167-168]

Karamanlıca'ya ait ilk araştırmayı Jacop yapmıştır. Daha sonra Karamanlı ağızları hakkında bir araştırma Huart tarafından yapılmıştır. Pröhle, Türkçe'de ki vurgu meselesi hakkında ki yazısında Karamanlıcanın vurgu meselesine dokunmuştur. Deny'nin Grammaire'inde Karamanlıca'dan alınmış birçok misaller vardır [Eckmann, 1950 s.168-169].

Ayrıca bunlardan başka Grek harfleriyle yazılmış 12 hayvanlı Türk takvimi ve Tuna Bulgarlarından kalma 9. yüzyıl dil yadigarları arasındaki ünlü Nagy-Szent-Miklos hazinesinde ki taslardan biri üzerine yazılmış 9 kelimelik Boyla Çaban kitabesi de sayılabilir. Bizans ve eski Bulgar belgelerinde ki Grek harfli Türkçe kelimeler ünlü Macar bilgini Gyula Moravcsik tarafından toplanmış ve "Byzantinoturcica, II: Sprachreste der Türkvölker in den byzantinachen Quellen" ismiyle 1943 yılında Budapeşte de yayınlanmıştır [Tekin, 1984 s.180].

19. yüzyılın ilk yarısında dini nitelikli kitapların yanında sözlükler, hukuk kitapları, hikaye ve masallar da yayınlanmaya başlanmıştı [Güngör 1984 s.99]. Karamanlıca kitaplar 19. yüzyılın sonlarında genel olarak Helen propagandası yapmaktadır. 20. yüzyıl başlarında ise genellikle protestan misyonerlerin faaliyetleri sonucu ilahi kitapların, kutsal metinlerin, ve ilmihallerin yayınlandığına şahit olmaktayız [Güngör, 1984 s.99]. Dinsel konuları işleyen bu kitaplar çok sayıda basılıyor ve misyoner örgütlerin kurdukları kilise, okul, hastane ve çeşitli hayır kurumları aracılığıyla ücretsiz dağıtılıyordu [Balta, 1989 s.122]. Bu kitapların kimi, misyoner kurumlar tarafından finanse edilmiştir. Bu

kurumlar Bible Society ve Yehova Şahitlerine ait İnternationale Tractgesellschaft Hamburg'tur [Balta, 1989 s.122].

İlk döneme ait Karamanlıca yapıtların önsözlerinde yazarlar, okuyucularına hemen her zaman Hıristiyan, Hıristiyan Ortodoks, Anadolu Hıristiyanı, ve Anadolu'nun Ortodoks Hıristiyanları şeklinde seslenmişlerdir [Balta 1990 s.82]. Zaten R. Davidson'a göre bu insanlar Yunanistan'ın (Roma'nın) dinini taşıdıkları için kendilerine Rum deniyordu [Balta, 1990 s.82]. Önceden de belirttiğimiz gibi Rum kelimesi aslında bir millet ismi değil, bir coğrafi bölgede yaşayan insanları anlatır. Yani Roma kelimesinin Osmanlıca karşılığı olarak birçok kaynakta Rum kelimesi kullanılmıştır. Rum, Romalı anlamındadır [Aklın, 2003 s.96]. Rum kelimesinin Anadolu'da "Romalı" anlamında kullanıldığı bilinmekle birlikte, Rum, doğrudan doğruya Anadolulu demektir. Bunu şu örneklerden daha iyi anlayabiliriz: Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin "Rumi" şeklinde anılması veya Anadolu Esnaf Teşkilatı (Ahilik) içerisinde ilk kadın teşkilatı olan Bacıyan-ı Rum'un içerisinde geçen Rum sözü de Anadolulu anlamından öte bir şey değildir [Akbaş, 2001].

3.7-Yunanların Karamanlılara Yönelik Faaliyetleri

Osmanlı tarihinde XX. Yüzyıla gelinceye kadar Rum isyanları ya Yunanistanda ya İstanbul ya da Adalar gibi yerlerde olmuştur. Anadolu'da ki Ortodoks halk din adamları hariç bu hareketlere pek karışmamışlardır. Bunun sebebi Anadolu Ortodokslarının dil, kültür ve gelenek bakımlarından Türklüğü benimsemeleriyle ilgili olmalıdır [Şahin, 2003 s.179]. Gerçekten XIX. Yüzyıl sonlarına kadar Antalya Rumlarının bir kelime bile Rumca bilmedikleri, orada ilk defa Rumca öğreten Nikolaidis adlı bir Yunan tarafından itiraf edilmiştir. Antalya gibi deniz kenarında bulunan bir şehirde durum böyle olursa, Anadolu'nun içinde oturan Ortodoksların Yunan ve Rumluk meseleleriyle ilgilenmemiş olmaları tabiidir [Şahin, 2003 s.241]. Bu yüzden Yunanlılar Karamanlılara yönelik faaliyetlerini arttırmışlardır. 1901 yılında Yunan kralının İzmir Başkonsolosu yerel Ortodoks cemaatlerin durumlarını gözlemek içi Anadolu'nun içlerine geziye çıkmış ve bu gezilerde edindiği izlenimler 1905 yılında Kratos gazetesinde makale olarak

yayınlanmıştır. Başkonsolosun eleştirilerinden biri resmi devlet politikasına diğeri ise Anadolu içlerinde Türkçe konuşan ve Yunanistan'a hiçbir farkındalık ve bağlılık belirtisi sergilemeyen inaçlı Hıristiyan cemaatler arasında Yunan dilinin öğretilmesi ve yayılmasını desteklemeyen bu cemaatlere ve bunların yerel yöneticilerine dairdi [Kitromilides, 2005 s:27,28].

Anadolu'da ki Karamanlıların Müslüman Türklerle karşılıklı anlayış esası içinde birlikte yaşamalarının XIX. Yüzyılın ilk yarısından sonra Yunanistan tarafından bozulmak istendiği görülmüştür. Bu tarihten itibaren Rumca öğrenim yapan Rum okulları Türkçe konuşan Ortodoksları Rumlaştırma gayreti içine girmiştir. Özellikle Yunanistan'ın kurulmasından sonra Atina, patrikhane ve ileri gelen Rumlarla işbirliği yaparak Ortodoks Karamanlıları Rumlaştırmaya çalışmıştır [Ekincikli, 1998 s.131]. Nevşehir'de açılması kararlaştırılan bir dernek okulunun misyonu Rumlar tarafından şu iki amaç etrafında odaklanmıştı: "Büyük bir şanssızlık eseri kaybettiğimiz kutsal, ata dilimizin öğrenilmesi ve çocuklarımızın ahlaki formasyonu" [Augutinos, 1997 s.300] Rumlaştırma faaliyetlerine, Türk Ortodoksları da karşı çıkarak harekete geçmişlerdir. 1870 yılında, Kumkapı'da ve Langa'da oturan Karamanlılar başlarında piskoposları olduğu halde, kilisede vaazın ve dini törenlerin Türkçe olmasını istemişlerdir. Papa Eftim'den elli yıl önce gerçekleşen bu olay karşısında Fener Patrikhanesi, Türk Ortodokslarına karşı Osmanlı hükümetinden yardım istemek zorunda kalmıştır [Ekincikli 1998 s.131]. Bu da olay da Karamanlıların eski zamandan beri Yunan olmadıkları bilincine vakıf olduklarını göstermektedir. Ancak çok seyrek olmakla birlikte Yunanlıların yoğun propaganda faaliyetlerine karışanlar olduğu da muhakkaktır. Eğer Papa Eftim, dörtyıl önce davranmış olsa ve Birinci Dünya Harbi'ne girmeden önce bu bayrağı açmış olsa, gücü daha büyük olur ve Anadolu Hıristiyan Türklerini, Türklük ruhuyla şuurlandırabilirdi [Eröz, 1983 s.48].

Hıristiyanlar ve özellikle de Yunanlılar çok yoğun bir propaganda faaliyetlerine girişmişler ve böylece Türkçe konuşan bu Hıristiyanları Hellenizme katmaya uğraşmışlardır. Bu çalışmalar misyoner faaliyetleri biçiminde yapıldığı gibi eğitim paravanı kullanılarak da yapılmıştır. Sultan Abdülhamit Maarif Nazırı Zühtü Paşa'dan, Protestan okulları hakkında bilgi istemişti. Zühtü Paşa, üç aylık bir çalışma sonunda Padişah'a bu konuda bir tezkere sundu. Bu tezkereye göre,

Memalik-i mahrusa-i şahanede kız ve erkek, yatılı ve gündüzlü, 392 adet protestan ve Amerikan mektebi vardır. Bunların 284'ü muhtelif tarihlerde kurulmuş olup, 108'i Abdülhamid'in tahta geçmesinden sonra açılmıştır. 392 mektebin 51 tanesi çeşitli izin ve müsaadelere sahip olup, 341'i izinsiz açılmıştır [Eröz, 1983 s.48]. Karamanlıların, hatta tüm Anadolu cemaatinin ne kadar yoğun bir Helenizm ve Hıristiyanlık propagandasına maruz kaldıkları görülmektedir. Bu okullarda Türkçe'ye yer verilmiyor. Türkçe okutmaları istendiğinde "eğer dersi okutturmak istiyorsanız masrafını da kendiniz ödemeniz gerekir" şeklinde karşılık alınıyordu [Taşdemirci, 2001]. İşe koyulurken misyoner hareketi ilk olarak yoksul ve özellikle yetim kızlar için bir vakıf okulu açılmasını sağlamış ve burası için yerli bir Rum öğretmen tutmuştur. Genç kızları okula gitmeye ikna etmek kolay olmuştu. Misyon kayıt yaptıracak her kıza bir elbise sözü vermiştir. Rumların bulunduğu bazı kasabalarda giysi dağıtılmaya başladıktan kısa bir süre sonra İzmir'de ki okul tamamen dolmuştur [Augutinos, 1997 s.187]. 19 yüzyılın sonlarına doğru Rumlara ait okul sayısı 4000'e ulaşmış [Anzerlioğlu, 2003 s.170], hatta K. Dil'in 1904 yılına ait verilerine göre İstanbul Patrikhanesine bağlı metropolitliklerde 4211 okul ve 270.423 öğrenci bulunmaktadır [Hastaoğlu, 1999 s.61]. Bu faaliyetler kıyı bölgelerindekiler daha yoğun etkilediyse de iç bölgelerde yaşayan Karamanlılara etkileri daha küçük boyutlarda olmuştur.

1872'nin Mayıs ayında Nevşehir'de bir grup Rum birleşip bir eğitim derneği kurmuşlar ve bu örgüte öğrenime verdiği büyük önemle anılan yerel bir azizin ismini vermişlerdi. Filekpaideftiki Leschi Vasileas'ın kurucu üyeleri dernek içtüzüğünü kaleme aldıktan sonra açılış toplantısını da Haziran ayı içerisinde gerçekleştirmişlerdir [Augustinos, 1997 s.298]. Augutinos'un naklettiği olay asıl bundan sonra ilginçtir. Yazarın nakletiğine göre Cemaatin büyük bölümü Türkçe konuşan Hıristiyanlardan oluştuğu için dernek kayıtları hem Rumca hem de Karamanlıca tutulmuştur. Derneğin halka açık ilk toplantısında kurum başkanı konuşmasını Türkçe yapmıştır [Augustinos, 1997 s.298].

Osmanlı topraklarında açılan Rum okullarıyla ilgili olarak Kayseri ahalisi Sadaret makamına şikayette bulunmuşlardır. Şikayetlerinde "Akaidi diniyyemizi külliyen ihlal mekteplerimizi payimal, ziyaretgahları ticaretgah ittihaz etmekte olan ve vilayet-i şahaneden ve hatta ecnebilerden akçeler cem ve tebaiyetleri meçhul

hocalar celb ederek Zincidere'de ruhban mektebi namıyla açtığı mektepte icra eylediği mezarret" hakkında patrikhaneye şikayet etseler de bir sonuç alamadıklarından dolayı bu insanlar Sadarete müracaattan başka çare bulamamışlardır [Anzerlioğlu, 2003 s.169].

3.8-Lozan Mübadelesi ve Hıristiyan Türkler

Dr. Nansen başkanlığında oluşturulan heyet 1 Aralık 1922 tarihinde toplandı. Bu toplantıda İsmet Paşa başkanlığında ki Türk temsilci Heyeti, Batı Trakya Müslümanlarının mübadele dışında tutularak, İstanbul'da ki Rumların mübadeleye dahil edilmelerini istedi. Fakat Amerikan ve İngiliz hükümetlerinin de desteğini alan Yunan Temsilci Heyeti, İstanbul Rumlarının mübadeleye dahil edilmelerine şiddetle karşı çıktılar. Uzun süren görüşmeler sonucunda "etabli" deyimiyle nitelenen Rumların İstanbul'da kalmaları ve Anadolu'daki Ortodoksların mübadeleye tabi tutulmaları kararlaştırıldı [Atalay, 2001 s.253].

Türk ve Rum ahalinin mübadelesine dair sözleşmenin 11. maddesi mübadele işlemlerini yürütmek üzere bir komisyonun kurulmasını öngörmekteydi. Söz konusu madde; komisyonun, sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir ay içerisinde, Türkiye ve Yunanistan'dan dörder, I. Dünya Savaşına girmemiş ülkelerin vatandaşları arasından Milletler Cemiyeti'nce seçilecek üç üyeden teşekkül edeceğini karar altına almıştır [Tosun, 1998 s.75]. Rum kelimesi aslında bir millet ismi değil, bir coğrafi bölgede yaşayan insanları anlatır. Yani Roma kelimesinin Osmanlıca karşılığı olarak birçok kaynakta Rum kelimesi kullanılmıştır. Rum; Romalı anlamındadır [Alkan, 2003 s.96].

Lozan görüşmeleri sonucunda imzalanan bu protokole göre göçmenlere göç ile ilgili her türlü kolaylık sağlanıyordu. Göçmenler her türlü taşınır mallarını yanlarında götürmekte ya da bunları taşıttırmakta serbest olacaklar, bunun için çıkış ve giriş vergisi alınmayacaktı. Aynı zamanda; cami tekke, kilise, medrese, manastır, okul, hastane, dernek, birlik gibi tüzel kişiler ve başka kurumlar personellerini de kapsamak üzere, kendi topluluklarının taşınır mallarını serbestçe götürmeye ve taşıttırmaya hak kazanmışlardır [Arı, 2003 s.19]. Her iki ülke de taşıma işlerinde geniş kolaylık sağlayacaktı. Taşınır malların tümünü ya da bir

bölümünü yanlarında götüremeyecek olan göçmenler bunları oldukları yerde bırakabilecekti. Bu durumda yerel makamlar, taşınır malların dökümünü ve değerini ilgili göçmenin gözleri önünde saptamakla görevli olacaktı. Göçmenin bırakacağı taşınır malların dökümünü ve değerini gösteren tutanaklar 4 nüsha olarak düzenlenecek ve bunlardan biri yerel makamlarca saklanacak, ikincisi karma komisyona sunulacak, üçüncüsü gidilecek ülkenin hükümetine, dördüncüsü de göçmenin kendisine verilecekti [Arı, 2003 s.19].

Sonuç olarak 1928'de toplam nüfusu 459.211 olan Atina'da 129.380, toplam nüfusu 244.680 olan Selanik'te ise 117.041 Türkiye doğumlu insan tespit edilmiştir [Türker, 1998 s.226]. Mübadele ile Türkiye'den Yunanistan'a 34.000'i İstanbul kökenli olmak üzere 1.200.000 insanın geldiği tahmin edilmektedir. Bunların yaklaşık 1.000.000'u Türkiye'den kaçarak ayrılmış geriye kalan çoğunluğu Kapadokya kökenli 200.000 kişi göç anlaşmasından sonra Yunanistan'a gelmiştir [Türker, 1998 s.228]. Bunların büyük oranda Karamanlılar olduğunu söylemek yanlış olmaz tabi Yunan propagandaları sonucu kendilerini Yunanlı olarak görmeye başlayarak Yunan ordusuyla birlikte Anadolu'dan kaçan Karamanlıları da eklersek bu sayı daha da artar.

Savaştan yeni çıkmış, mail kaynakları tükenmiş, doğru dürüst sağlık hizmetleri, limanları, yol şebekeleri, kara ve deniz ulaşım araçları olmayan fakir Türkiye ve Yunanistan'da alelacele göçe zorlanan bu insanlar çoğu zaman uzun yolları yürüyerek merkezlerde toplanmış, günlerce, bazen haftalarca kötü hava koşullarında kalmışlardır [Türker, 1998 s.228]

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin mübadillere yönelik olarak hassas davranmasına karşılık bazı yazarlar devlet aleyhine söz söylemekten çekinmemektedirler. Örneğin Pervin Erbil Anadolu'ya Ağlıyordu Niobe isimli kitabında devletimize ve milletimize karşı çirkin suçlamalarda bulunuyor. Kitabın 47. sayfasında aynen şu ifadeler kullanılıyor:

"Büyük olasılıkla bürokratik işlemlerin ağır yürütülmesinden kaynaklanan bir nedenle bahar ve yaz aylarında yapılamayan mübadele, kış aylarına sarkmıştır. Kış mevsimi, sahip olduğu çetin doğa koşullarından ötürü bireysel ya da toplu

göçler için uygun bir mevsim değildir. Ancak zorunlu göçün en azından insanca koşullarda uygulanmasını sağlamak için dahi çaba harcamayanların, olumsuz doğa koşullarının insanlar üzerinde yaratacağı sorunlarla ilgilenmelerini beklemek ham bir hayaldir. Üstelik Anadolu'yu ter edecek Rumların mallarına göz dikmiş, bunları bir an önce ele geçirebilme isteğiyle sabırsızlanan Turancıların acelecilikleri gözönüne alındığında, Anadolu'nun Türkleştirilmesi politikasının işleyişine de katkı sunacak bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinin geciktirilmesi hiçbir nedenle mümkün değildir." [Erbil, 2001 s.47]

Yine Erbil'in aynı kitabında şöyle diyor:
"Muğla'da tellalların yerine jandarmalar dolaşmaktadır sokaklarda. Rum kapıları birer birer çalınır. Üç gün içinde önce Marmaris'e daha sonra da Yunanistan'a gideceklerdir. Ancak 'kimse altın, gümüş, para gibi değerli ziynetlerini götüremeyecek, fakat birkaç parça eşya götürebilecektir." [Erbil,2001 s.48]

Buna karşılık 2001 yılında Yunanistan'da İletişim dalında Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülünü alan Malvina Sfigas ailesinden Türklerle ilgili tek bir kötü söz duymadığını söylemektedir [Özsoy, 2003 s.242]. 63 yaşında ki Pandelidis Yordanis'te babasının Türklerle çok iyi geçindiğini ve hiçbir kötülük görmediğini söylemektedir [Özsoy, 2003 s.237].

3.9-Karamanlıların Yunanistan'a Göçü ve Yunanistan'da Yaşadıkları

Muhakkak ki mübadele hem Anadolu Hıristiyanları hem de Yunanistan Müslümanları için zor olmuştur. Doğup büyüdükleri evlerinden ve yurtlarından olmuşlardır. Alıştıkları ortamlarından, komşularından, işlerinden olmuşlardır. Ancak bu sürecin gerekliliği de bugün daha iyi anlaşılmaktadır. Bosna, Kerkük ve Kosova gibi etnik karışıklığın olduğu bölgelerde bugün binlerce masum insan hayatlarını kaybetmişlerdir. O günün şartlarında yapılan mübadele her ne kadar bazıları tarafından eleştirilse de bölgeye etnik homojenlik getirdiği de bir gerçektir. Ayrıca mübadele süreci her iki devlet için de zorluklarla geçmiştir. Türkiye ve Yunanistan çok büyük mali yükümlülüklerin altına girmek zorunda kalmışlardır. Göçmenler Yunanistan'a ilk gittiklerinde kendi içlerinde sağlam bir

yapı oluşturdular göçmenlik durumları ve Anadolu'yla olan ilişkileri bu yapının harcını oluşturdu [Anagnostopulu; 2005 s.78].

Mübadillerin bir kısmı Yunanistan'a gittiklerinde Türkçe'den başka dil konuşmuyorlardı. Bu durum onların Yunanistan'da çok büyük sıkıntı çekmelerine sebep oluyordu [Anzerlioğlu, 2003 s.316]. Türkçe konuşan mübadiller Yunancayı öğrenmek için çok zorlanmışlardır. Bu sırada yerli halk tarafından dışlandıkları için kendi içlerine kapanıp kendi içlerinde evlenerek yaşamışlardır [Türker, 1998 s.228].

Mihalis Papakonstantinos mübadeleyle ilgili şöyle demektedir:
"Gelen Rum göçmenler bizim tanıdığımız insanlara benzemiyordu. Çoğu sadece Türkçe konuşuyordu. İsaak, Lemonia gibi Yunanistan'da kullanılmayan tuhaf isimleri vardı....O zaman küçük bir çocuk olan ben, bütün bu olayları dehşetle izliyordum. Şalvarlı, fesli, sarıklı, benim bilmediğim bir dili konuşan ve bizim soyumuzdan olduğu söylenen bu insanlar bana çok çekici geliyordu. Büyükannemin yemek verdiği İsaak isimli bir oğlanla, Klio isimli bir kız vardı aralarında hep Türkçe konuşurlardı. Türkiye lafını duydukları zaman orada bırktıkları evlerini hatırlayarak saatlerce ağlarlardı [Türker, 1998 s.234].

Bursa Mudanya'edan gitmiş Maria Makridu şöyle anlatmaktadır:
"Annemin adı Susana, babım adı Anastas. Dereköy'de zeytincilik yapardık. Dereköy Rum köyüydü ama Türkçe konuşulurdu. Benm anadilim de Türkçe, Helenicayı burada öğrendik" [Özsoy, 2003 s.229]

Krifçe'de ki birinci kuşak mubadillerden olan Kostandi Topçudis ise şöyle anlatmaktadır:
"Köyde hep Türkçe konuşurduk. Durumumuz iyiydi. Tarlada Türk, Rum beraber çalışırdık.... Evde Türkçe konuşulurdu. Anadilimiz Türkçe'ydi. İbadet dilimiz de Türkçe'ydi. Kiliselerde papazlar duaları Türkçe yapardı" [Özsoy, 2003 s.231].

Yunanistan'da bulunan bir iskan memurunun söyledikleri çok ilginçtir:
"Bu nasıl iştir! Rumca bilmeyen ve sadece Türkçe konuşan insanlar Yunanistan'a gelmiş. Türkçe bilmeyen insanlarda Türkiye'ye gidiyor!" [Ağanoğlu, 2002 s.299]

Kayserili Maria Sütoğlu Yunanistan'a geldiklerinde de hep Türkçe konuştuklarını belirterek şöyle demekte:
"Rumca bilen yok idi. Onun Türkçe. Çocuklarımız bilmiyordu Rumca. Mektebe gidiyorlardı. Sonra öğretmenler öfkeleniyorlardı, dövüyorlardı. Söyletmiyorlardı Türkçe'yi yasak ettiler bizim dili mektepte". [Anzerlioğlu, 2003 s.316]

Eleutherios İosefides ise şöyle anlatmaktadır:
Gelen (Anadolu'ya) göçmenler Rumca biliyorlardı. İlk geldiklerinde bize Rumca söz ettiler; bizlerin Rumlar olarak bu dili bildiğimizi varsaydılar. Ama bizim Rumcayı anlamadığımızı görünce Türkçe'ye döndüler [Umar, 2002 s.171].

Bir Anadolu göçmeni olan Nevşehirli Aleko:
"Biz Türkçe konuşurduk. Rum mektebinde biraz Rumca öğrenmiştim. Ama okul dışında hep Türkçe konuşurduk.... Buradaki hükümet bize zeybek türkülerini ve saz çalmayı yasak etti" diyerek mübadillere Yunanistan'da uygulanan baskıları anlatmaktadır [Ağanoğlu, 2002 s.299]. Bu insanların bir diğer büyük problemi de Yunanlılar tarafından dışlanmalarıdır. Bu insanlara, Yunanlılar siz "Türkos Puro"sunuz [Türk Tohumu) dermiş. [Aladağ, 1995 s.35]

Aynı olayı Kostandis Topçudis'te şöyle anlatıyor:
"Türkler geldiğimizde bir şey demediler ama çevredeki Rumlar bize Türk Tohumu, Türk Dölü dediler" [Özsoy, 2003 s.232].

70 yaşında ki Elizabeth Lukidu ise ilk geldiklerinde Rumların onlara siz Türksünüz dediğini aktarıyor [Özsoy, 2003 s.237].

Bu Rumca konuşamayan Rumlar! Karamanlıca denen yazı ile okuyup yazmakta ve ibadet etmekteydiler. Bu da Grek alfabesi ile Türkçe idi. Özellikle kadınları sadece Türkçe konuşurlardı. Bunların Yunanistan'a gidenlerin içinde ki sayılarının 200.000 civarında olduğu belirtilmektedir. Yunan devleti bunlara ulusal bilinci ve dili kazandırabilmek için epey uğraşmıştı [Ağanoğlu, 2002 s.300].

25 Mart'ta Yunanistan'ın bağımsızlığını kazandığı günün anısına yapılan kutlamalarda da Türklerin Yunanistan'dan atıldıklarını sergileyen skeçler oynanırken, Türk rolünde ki insanların giysilerinin kendilerinden temin edildiğini belirten Nevşehir Başköy kökenli bir mübadil torunu olan Dimitrios Katsikas, biz Türk değiliz ama neden Türkleri simgelemek için bizim dedelerimizin kıyafetlerini giyiyorlar şeklinde ki soruların çocukların hafızalarında uzun müddet soru işareti uyandırdığına dikkat çekmiştir [Anzerlioğlu, 2003 s.319].

Kosmas Çekmezoğlu adlı şairin Karamanlıca yazdığı destandan bazı dizeler aynen şöyledir:

Kapattık mektebi, eklisiyaları (kiliseleri)
Çalmaya başladık kabanaları (çanları)
Mezarlara gömdük ikonoları
Orada bıraktık ana babaları
...
Okumaya başladık yol duaları
Teslim ettik muhacire evi, bağları
Erittik yürekte olan yağları
Çoğunun evinde kaldı malları
...
Çeşme gibi akar gözler yaşları
Tellerde kestiler sakal saçları
Denize attılar çok kardaşları
Durmasın ağlasın gözün yaşları
...
Gencimiz kalmadı ehtiyar olduk
Sıtmayınan dalaktan sarardık solduk
Gül gibi benzimiz ayvaya döndük
Nahak yere bizler hep kurban olduk [Ağanoğlu, 2002 s.300]

Bir diğer önemli dışlanma sorunu da Anadolu'dan gelen Hıristiyanlardan kız alınıp verilmemesiydi. Yunanlılar önceleri bunlar Türk diyerek kız alıp-vermekten kaçınıyorlardı [Ağanoğlu, 2002 s.302].

Her şeye rağmen bazı Ortodoksların ya din değiştirerek, ya da köylerinin dağlık arazide bulunmaları sebebiyle mübadele dışı kalmış oldukları ve "dönme" olarak hayatlarını sürdürdükleri söylenmektedir. Bir Muğlalı "Dedem imammış, Rumlar gittikten sonra bazı köyler dedemi çağırmışlar. Para karşılığı kendilerine İslam dinini ve ibadetlerini öğretmelerini istemişler. Mübadeleden sonra İslam dinine dönenler, İslam dinini ve ibadet şeklini bilmediği için para karşılığı imamlar getirmişler köylerine. Zaten o yıllarda jandarmanın bu dağ köylerine ulaşması ve onları Yunanistan'a göndermesi mümkün değildi" demektedir [Ağanoğlu, 20022 s.303].

Kendilerinin Türk olduklarını, Türkiye'de yaşamak istediklerini söyleyen ve gerçekten de ne I. Dünya Savaşı sırasında, ne de Milli Mücadele döneminde hiçbir taşkınlıkta bulunmayan Kayseri'de ki Rumlar, Mübadele Sözleşmesi gereği Yunanistan'a göç ettikten sonra Türkiye özlemi çektikleri anlaşılmaktadır [Tosun, 1998 s.112]. Göçmenler ilk yıllarda Yunanistan'ı vatan olarak benimseyememişler ve Yunanistan'ın II. Dünya Savaşı'na girdiği 1940 yılına kadar günün birinde Türkiye'ye dönebilmenin ümidi ile yaşamışlardır [Türker, 1998 s.228].

3.10-Karamanlıların Göçe Tepkileri

Kimi Antakyalı Ortodokslar göç ettirilmemeleri için Antakya Valiliğine başvurmuşlardı. Gönülsüz olarak Türkiye'den ayrılan kimi Ortodokslar, uzun süre Türkiye'yi gerçek vatanları olarak görmeye devam etmişlerdi. Örneğin istemeden göç eden bazı Hıristiyanların , VIII. Edward'ın Türkiye'yi ziyaretinden sonra, Türk donanmasını, Kasım 1936'da Malta'yı ziyaret edip dönüşte Pire ve Atina'ya uğrayışı sırasında pek sıcak bir ilgi ve sevgiyle karşılandığına; yine Faler'de, Türk askerlerini ağırlamak için adeta birbirleriyle yarış ettiklerine tanık olmuştu. İskeleye yanaşan her Türk motoru ve filikasının personeline, göç etmek zorunda kaldıkları Türk kentlerinin ve kasabalarının adlarını bağırarak söylemek suretiyle hemşehri aradıkları ve bulduklarında da tam anlamıyla bağırlarına bastıklarını söylemektedir [Arı, 2003s. 165]. Çok yoğun olarak yapılan misyoner faaliyetler

sonucunda yeni kuşaklar artık kendilerini Türk olarak da görmemektedir. Yunan devletinin yeni topluma uyum sürecinde bu ayırt edici çizgiler değişime uğramış. Çok renkli palet tek renk olmuştur [Hirschon, 2005 s:8].

Mübadele ile ilgili müzakereler devam ettiği sırada İsmet Paşa, 13 Aralık 1922 tarihinde konu ile ilgili görüşlerini bildiriken; "... Türk Ortodokslarına gelince, bunlar her hani bir konuda, Müslümanlar'ın yararlandığı işlemden başka türlü bir işlem görmeyi hiçbir vakit istememişlerdir. Böyle bir istek öne sürmeleri de asla beklenmeyecek bir şeydir" diyerek, bunlrın Müslüman unsurlardan farklı bir muameleye tabi tutulmalarının mümkün olmadığını, bunu şimdiye kadar sergiledikleri tavırlarından anlamanın hiç zor olmayacağını belirtmiş ve mübadele dışında tutulmaları gerektiğinin altını çizmiştir [Atalay 2001 s.254]. Kayseri ve civarında ki Ortodokslar, kendilerinin Yunanlılarla bir ilgilerinin bulunmadığını, Türk olduklarını belirterek mübadeleden muaf tutulmaları gerektiğini beyan etmişlerdir. Gerçekten, bunların isimlerine baktığımız zaman çoğunun Türkçe olduğunu görüyoruz [Tosun, 1998 s.112].

Alanyalı bir Rum olan Vasos Boyacıoğlu ise şöyle demektedir:
Alanya'mız, Toros Dağlarının güneyinde mavi Akdeniz'e bakan, bereketli topraklarla kaplı ufak bir yarımadanın üzerine kuruluydu. Sessiz kumsallar ile limon ve portakal ağaçlarıbu güzel tabloyu tamamlıyordu. 350 Rum ailesine dağılmış, 1700-1800 kişi olarak 12.000 Türk ile birlikte yaşıyorduk. Türklerle hiçbir sorunumuz yoktu. Zaten hepimiz anadil olarak Türkçe konuşuyorduk [Türker, 1998 s.232].

Kastamonu'lu olan Antigoni Arsenis ise şöyle demektedir:
O zamanlar nüfusu 28.000 olan Kastamonu'da biz Rumlar 2.500 kişiydik. Anadilimiz Türkçeydi. Erkek ve kız öğrenciler için ayrı ayrı olan iki okulumuzda dersler Yunanca okutulurdu. Öğrenciler Yunancayı anlayıp yazabilmek için, büyük şehirlerden gelenöğretmenlerde anadilleri Türkçe olan bu çocuklara Yunancayı öğretebilmek için çok zorlanırlardı [Türker, 1998 s.231].

Pervin Erbil'e karşı olarak yine bir göçmen olan Eleni S. Karac'nın şu sözleri anlamlıdır:

Köyde Türk, Rum herkes ağlıyordu. Türkler bize yolda yememiz için peynir, bal ve yoğurt taşıyorlar ve hakkımızı helal etmemizi istiyorlardı [Türker, 1998 s.231].

Bir başka göçmen olan Lazaros G. Efkpaksiadis ise şöyle demektedir:
1 Ocak 1924'ten sonra Rumların mallarını satmaları ile tarla ve bahçelerinde ki ürünleri toplamaları yasaklanmıştı. Ancak bir çok Türk gizlice buralara giderek topladıkları ürünleri sepetlerle Rum komşularının evlerine taşıyorlardı [Türker, 1998 s.232].

Andonya Hacistefanu şöyle demektedir:
Muğla'da huzurlu ve güzel yıllar yaşadık, bol bereket içindeydik. Türkler çok yakın dostumuzdu, hısımımız gibiydi, kardeşimiz gibiydi [Umar, 2002 s.149].

Mirsini Kapsali ise şöyle anlatır:
Huzur içinde yaşıyorduk.Kentimiz Balıkesir, ün salmış bir yerleşim değildi. Ama hherkes iyi yaşıyordu..... Türk kız çocuklarıyla birlikte oynuyorduk; dostlarımız ve sevdiklerimiz vardı..... Okulumuz kilisenin duvarlarla çevrili avlusunun içindeydi. Yunan yazısını öğrendik ama hiçbir yerde Rumca konuşmuyorduk. Hep Türkçe konuşurduk gerek evde gerek sokakta [Umar, 2002 s.151].

Evlambia Mumcuoğlu ise mübadeleyi yaşadıklarını şöyle anlatır:
..Göçe çıktığımız zaman Türkler bize armağanlar getirdiler: Bulgur, bal ve kaymak. Bizi kucaklayıp sarıldılar ve çok ağladılar. Oraya gitmeyin diyorlardı Burada kardeş gibi geçiniyoruz [Umar, 2002 s.165].

Uranya Zaharyadi ise mübadeleyi şöyle anlatır:
Kayseri'ye vardığımızda köylümüz olan Türkler bizimle vedalaştılar ve döndüler. Biz otomobillerin gelmesini bekleyerek, orada 15 gün kaldık. Kayseri'den ayrıldık Talaslılarla birlikte Mersin'e gittik. Yolculuğumuz 15 gün sürdü. Kayseri'den gelen son Hıristiyanlar bizlerdik. Tanıdığımız bir Türk bizi evine yerleştirdi. 'Gidinceye kadar burada oturun Tanrı size iyi yolculuk versin' dedi ve hüngür hüngür ağlayarak bizden ayrıldı. Ben nasıl Türk kötüdür. Diyeyim [Umar, 2002 s.166].

Simos Apostolides ise şöyle der:
Anadolu toprağına ayak basmakta olduğumuz son ana kadar Türkler iyiliklerini ve dürüstlüklerini gösterdiler [Umar, 2002 s.167].

Anna Georgiade ise şöyle demektedir:
Türkler saygılı insanlardı ve ne kadar küçük olursa olsun ettiğiniz iyiliği unutmazlar [Umar, 2002 s.178].

Sofya Metallioğlu ise şöyle anlatır:
Türkler özellikle de Türk kadınları biz ayrılıyoruz diye çok üzüldüler. Bizimle birlikte ağladılar ve biz arabalara bininceye kadar ardımızdan gelip bize sarıldılar, bizi öptüler. Dileriz geri dönersiniz diyorlardı [Umar, 2002 s.183].

3.11-Hıristiyanların Meslekleri

19. yüzyılda birçok Hıristiyan, köylerden ve kırsal alanlardan daha fazla umut vaat eden en yakın kent merkezlerine göçmüşler bunun yanında sunulan ekonomik fırsatların azalıp çoğalmasına bağlı olarak bir kent merkezinden diğerine geçmişlerdir [Augutinos, 1997 s.29]. Ancak bu insanlar daha ziyade sanat, ticaret ve sanat ile meşgul olmuşlardır. Savaşlar ve askerlik hizmetleri yüzünden Müslüman Türkler bu faaliyetlerden kendilerini çekmek zorunda kalmışlardır ve yerleri Hıristiyanlarca doldurulmuştur. Kayseri'de bulunan Hıristiyanlar, sıvacılık, boyacılık, oymacılık, tarakçılık, kerestecilik, taşçılık gibi inşaatla ilgili meslek dalları ile de uğraştıkları anlaşılmaktadır [Tosun, 1998 s.99]. Ayrıca bu insanların Zincidere'de bir matbaaları olduğu da bilinmektedir [Tosun, 1998 s.100]. Kıyı bölgelerinde yaşayan gayrimüslimler ise balıkçılık ve hayvancılıkla uğraşırlardı [Güler, 1996 s.105]. C. İssawi'nin verdiği rakamlara göre son dönemde Osmanlı iç ticaretinde Türklerin %15, gayrimüslimlerin ise %85 paya sahip olduklarını görüyoruz [Güler, 1996 s.108].

3.12-Karamanlıca Yazıtlar

Karamanlıca adı verilen bu alfabe ile kaleme alınmış kitabeler, mezartaşları hatta evleri nazardan korumak için Maşallah yazılarına rastlanmaktadır [Güngör, 1998 s.231].

Talas'ta bulunan kiliseler içerisinde cami haline getirildiği için bugün harap vaziyette de olsa ayakta kalan Tablakaya Mahallesi Rum Kilisesi 1886 yılında Sultan Abdülhamit zamanında yaptırılmış ve kitabesinde kendisinden bahsedilmiştir. Tek kubbeli ve tezyinatlı ve çok güzel taş işçiliği ile yapılmış bulunan binanın şimdi çalınmış Rum harfleri ile Türkçe (Karamanlıca) kitabesinde:

Panaya kapusı zirasaldır
Yapusı şehr-i mayıs birinde
Şevketli Sultan Hamid ve efra
Mitropolid İonnis devrinde
Aopstsha 1886
Yazılıdır [Çayırdağ, 1997 s.51].

Endürlük köyünde kiliseye ait kitabee mermer bir taş üzerine kazılarak oldukça güzel bir biçimde yazılmış 13 satırdan ibarettir. Kitabenin bugünkü karşılığı şöyle yapılabilir:

Bu muazzam ibadet
...'lı 4 Padişah Sultan
Asrında Kayseri kahini fazilet
'lü Pasios'un kehanetinde Ce-
lepoğlu H. Murat kalfanın res-
mi ile ve bu köyde ikamet eden
Bütün müminlerin büyük yardımı
İle mukaddes teslisin ismine bin
Sekiz yüz otuzbeş se-
Nesinde müceddeten ihya
Olunup, Eylülün s-

Ekizinde takdis edildi 1835
Mezkur H. Kalfanın hayratıdır [Güngör, 1984 s.100].

Kayseri Özvatan ilçesine bağlı Kavak köyünde ise kilise de iki tane kitabe bulunmaktadır. Kilisenin giriş kapısı üzerinde bulunan mermer kitabeden anlaşılacağı üzere burası Hacı Vasil Kilisesidir. İkinci Kitabe ise Çan kulesinin üzerinde bulunmakta olup kitabe metni şöyledir:
Bu şarpa
Kani
Pınarlıoğlu ONSİNİR Sarafani Vasileo
Vasıtası ile Bi(n)
(a)ltıyüzde, 1910 Ağustos 15 [Güngör, 1998 s.232]

Eskişehir Yunus Emre kampüsü'nde korumaya alınan Karamanlıca bir kitabe de ilginç bir hayat öyküsü tek cümle ile anlatılıyor. Okunabildiği kadarıyla kitabe şöyledir:
Kütakhieli Esağımızı
Foti'nin Eblatları Olup
Grigor Despoini ve Haralampos
1883 senesinten 90 senesine
tek 22 ser giaslarında oltukları Khalte Eblatları
Kentusinten Ebel Mefat
Ettiler Nihalgeti 91 senesi
Milagetinin Aprilou 9 Tarikhinde
Kendusi Takhi Mefat Etti Pu Khanesinde Saye
UmetiKalmamıştı MR HO Theos Sen Khorusu 1891 [Demiriz, 1989 s.66]

Kayseri Arkeoloji Müzesinin 6223 numara da kayıtlı bir Karamanlıca kitabenin çevirisi şöyledir:
Yaşım dörtde peder öldü
Yetişti gam u mehnetler
Sinim yedi mader göçtü
Çeker oldum sefaletler
Büyüyüp ilerü geçmek

İçün itdim? Gayretler
Yedi evlat Huda virdi
Savvap... ma.zmı sohpetler
...it..işigilesun bunlar
Bırakdım kafi servetler
Dua idüp evladlarım
Ç...ıkarsınlar rahmetler
B.in sekiz yüz dörtde
Mevlamdan [Güngör, 1989 s.19]

Talas ilçesinde bulunan bir kilise tamir kitabesinde ise şöyle yazmaktadır:
P.P.P.P.P.P.
Panaya kapusı zirasaldır
Yapusı şehr-i mayıs birinde
Şevketlu Sultan Hamid
Ve erfa
Mitropolid İonnis devrinde
Aopst St 4 d 1886 [Güngör, 1989 s.19]

Karadeniz Ereğlisi'nde bulunan bir çeşme kitabesinde şöyle yazar:
Sahib ul hayrat
İçenlere afiyet
Yaptırane rahmet
Ha İstavri [Eyice, s.29]

Silifke Müzesinde bulunan bir mezartaşında şöyle yazmaktadır:
Kaiseri Talaslı Arsen Tozakoğlu
Mezaritir tevel uti
1850
vefatı 15 Mart 1882 [Eyice, s.31]

Sille'de Hagios Mikhael Kilisesi tamir kitabesinde şöyle yazar:
327. tarikinte pou serrif ekklisemizi

Aya Eleni Mihail arhengelos ismine kourtou temeli
Hale ekklesiamızın outzntzou tamiri
Sefketlu Soultan Mahmout efentimiz ihsan eileti emri
Epitropos zarraf Ha Elia oltou tekmil nazırı
Mihael arhangelosun sefaati-ilan Haktaale
İmtat eten ere ve zahmet çekennere vere eciri
Sine: 1833 Feb:12 [Eyice s, 35]

Ankara'da bulunan bir mezartaşında şöyle yazar:
Ya tost pana
Ziyarete mi ke-
lti Hacı pe-
ntekilin Pav-le [Eyice, s.37]

Niğde Müzesinde bulunan bir mezartaşında şöyle yazar:
Sepepi meftim tzivanıma meram etti felek
Kentz yaşımda ömrou dounyagi haram etti felek
Ne tehamoul ekardaş mader ehli ayal
Yirmi peş yaşimda omroumou hitam etti felek

Gerde insan agledi kiokte melekler etti ah
Mesarim toprağını amperi fam etti felek
Sepepi meftim olan versin soualim aglesin
Hak divanında peni mahsoun aram etti felek
Okhousun rahmetile ismimi hep halkı tzihan
Mezarim taşına kioz yaşımı kiam etti felek
Tarihi meft 1894 iouniou 23 [Eyice s.44]

Bu gibi örnekleri daha da arttırmak mümkündür Anadolu'da Türkçe konuşan Hıristiyanların yüzlerce yıl yaşadığı düşünülürse daha ne kadar artabileceği açıktır

3.13-Osmanlı Devleti'nde Karamanlıların İsimleri

Kayseri Erciyes Üniversitesi'nde görevli sayın Hüseyin Cömert'in Osmanlıca'dan çevirisini yaptığı 1873 tarihli nüfus sayımı dökümlerinde görüleceği üzere Hıristiyanların isimleri ya da aile adları öz Türkçedir.

Köseli oğlu Vasil
Heramis oğlu Yurki
Abacı oğlu Todori
Efdir oğlu İstefan
Çörtük oğlu Yuvan
Dönli oğlu Lazari
Suma oğlu Karakoç
Madenli oğlu Yuvan
Keşiş oğlu Haralem
Tatar oğlu Mihail
Kaplan oğlu Vasil
Kantarcı oğlu Bedüs
Köseli oğlu Bedus
Kozanlı YuvanKöseli oğlu Koca Lazari
Papa Yağmur oğlu Konstanti
Tatar oğlu Simon
Aslan oğlu Mihail
Madenli oğlu Dimitri
Aslan oğlu Yurki
Zartalak oğlu Suva
Maksud Kızı Damadı Yurdan
Kaptan oğlu Lazari
Dökmeci oğlu Evraham
Koca Nurlu torunu Yurdan
Köseli oğlu Enesti
Yapucu oğlu Efdim
Köseli oğlu Haralem

Demir oğlu yuvakim

Köseli oğlu Aylih

Arzı oğlu Yurdan

Çalık oğlu Koca Anastas

Kani torunu Ayak

Koca Ayak oğlu Avraham

Keloğlan oğlu Enesti

Atyatıran oğlu Mina

Ferhat oğlu Bali

Çalık oğlu Ayak

Hurşid oğlu İstavri

Totırnı oğlu Arzun

Çavdar oğlu Ayak

Germirli oğlu Konstanti

Totur oğlu Lazari

Deli Ayan oğlu Esir

Tatar oğlu Aslan Damadı Yuvani

Karaca Viranlı oğlu Dimitri

Telli oğlu Yasef

Germirli oğlu Ayan

Koca Yurdan oğlu Ataneş

Altıparmak oğlu Esir

Kaplan oğlu Dimek

Balaban oğlu Balaban

Kuzin oğlu Efdim

Koca Bali oğlu Müsellahım

Koca Efrim oğlu Ayak

Koca Bayram oğlu Evraham

Kayıkçı oğlu İstavri hafidi Esir

Kaplan oğlu Erzuman hafidi Kostanti

Ceviz oğlu Suva Hafidi Anastas

Arzu oğlu Lazari hafidi Nikol

Koca Murat oğlu Konstanti veledi Közme

Galleci damadı Bursalı Suva

Şeref oğlu Andon veledi Anastas
Kuş oğlu Koca Yurli veledi Yani
Manil oğlu Koca veledi Bedus
Şems oğlu Eliya veledi Haralem
Kadem oğlu Harlem veledi Avraham
Güllü oğlu Eliya veledi Lazari
Deli Balta oğlu Yasef veledi Haralem
Dirmid oğlu Dimitri veledi Murat
Deli Lazari oğlu Ataneş
Köreken oğlu Yuvan veledi Haralem
Mihail oğlu Arslan
Çiloğlan oğlu Korail
Karakoç oğlu Duma
Kadem oğlu Simon veledi Evraham
Koca Murat oğlu Koca Avraham
Kozanlı İskender veledi İstefan
Pervane oğlu Yakuf
Sarımsaklı Bahadır oğlu Ayan
Derviş oğlu Ayan veledi Avraham
Çoban oğlu Haralem veledi Suva
Çoban oğlu Murat veledi Danil
Maksut oğlu Yani
Karaman oğlu Anastas veledi Yuvani
Mantıcı oğlu Yuvani
Pervane oğlu Simon
Köle oğlu Yasef veledi Esir
Kayıkçı oğlu Koca Anastas
Derviş oğlu todori veledi Simon
Kalyoncu oğlu Pascal
Başıbaş oğlu veledi Vasil
Köseli oğlu Avraham
Tutın oğlu veledi Avraham
Binyad oğlu Eliya
Kör Bali oğlu Lazari

Dede oğlu İstavri

Altun oğlu veledi Eliya

Kalyoncu oğlu Yasef veledi Ayval

Dede oğlu Lazari

Ferhad oğlu Haralem veledi Toduri

Dede oğlu Sinan

Elma oğlu Nikol

Güngörmez oğluYuvan veledi Yurki

Polatoğlu Yurki veledi Yuvani

Çukurlu Yuvan veledi Bedus

Güllü oğlu Anastas veledi Yuvan

Çavuş oğlu Avraham veledi Yani

Çoban oğlu İstavri veledi Dimek

Belat oğlu Yurdan veledi Yuvan

Kalender oğlu Yuvan veledi Bandelli

Polat oğlu Kiryaküu veledi Dimitri

Evran oğlu Yuvan veledi Efrim

Temur oğlu Temur veledi Kiryaku

Çağlağan oğlu Yuvan

Ene Yatıran oğlu Bandelli veledi Eliya

Döndü oğlu Pavli veledi Eliya

Telli oğlu yankü veledi Yuvan

Çalık oğlu Sivadiros veledi Yuvan

Kelkavir oğlu Koca Yani

Ömür oğlu Yuvani veledi Andirya

Çerkes oğlu Yurdan

Budak oğlu Yani veledi Lazari

Gıymaz oğlu Yuvan veledi Simon

Farsak oğlu Haralem veledi Pavli

Akkaş oğlu Konstanti veledi Yasef [Cömert, 2003 s.111-118]

4-MÜBADİLLERİN ANLATTIKLARI

Millet kompartımanı içinde yaşayan bir kimse azınlığın aksine, kendi toplumsal grubu içinde kendi anne ve babasından geçen sözlü kültürü içinde yaşar. Farklı millet kompartımanları içinde çatışmada azdır ve azınlıklarda olduğu gibi zorla asimile söz konusu değildir [Mutaf, 2003 s:71]. Bu bölümde anlatılanlar Yunanistan'da yaptığı mülakatları bize vermek inceliğini göstermiş olan S. Burhanettin Akbaş tarafından çekilenlere dayanılarak aktarılmaktadır. Mülakatları yapılan kimseler çok akıcı ve anlaşılır bir biçimde Türkçe konuşmaktadırlar.

Seneler sonra Kayseri'ye dönen mübadillerden bir kadın köyünde konuk olduğu hanımlarla olan konuşmasını şöyle aktarıyor:
Çağardılar mahleden tüm hanımları, komşuları e siz bilir misiniz türkü çağırmayı bilemem ne, e biz bilmeyip de kim bilecek diyorum, siz biliyor musunuz hadi deyin bahalım bir türkü de ben de size yardım edecem

Gesi bağlarında dolanıyorum
Yitiridğim yarimi
Anam anam aranıyorum
.....
Urfanın etrafı dumanlı dağlar
İçerim yanıyor anam gözlerim ağlar

Bu iki türküyü yıllar sonra dahi unutmamsı Yunanistan'da da sık sık okuduğu anlamına gelmektedir.

Aynı hanım bugün yeni kuşak çocukların düğünlerini eski usul olarak köylerde yapmak istediklerini söylüyor. Hala pastırma, çemen, mantı, dolma gibi Türk yemeklerini yaptığını söylüyor. Hatta şu tabirleri kullanıyor:

..... Mantı yaparız, dolma yaparız **Memleketin dolmalarını her yemeklerinden yaparız Memleketin**

Anlaşılcağı üzere bu insanlar Türkiye'yi hala vatan olarak görmektedirler.

İlk kuşak mübadillerden 93 yaşında ki Stavris Faraşoğlu ise şöyle demektedir:

Kayseri'nin toprağı mı, suyu mu, havası mı, nasıl diyeyim ruhumu başkadır.

Stavris Faraşoğlu'na neler hatırlıyorsunuz diye sorunca başlıyor anlatmaya:

Ben kendimce okul yok lakin çok görgü gördüm, çok dışarda iş yapardım memlekette de yakın körlerde (köylerde) akrabalarımız vardı çok körden köğe körlerin hepisini gezerdim. İskopi, Vekse, Gesi, Dersiyah, Zincidere, Talas, Tavlusun, Hamidiye, Garacaören'e getmedim Cukurataşlığa da getmedim Cukurataşlığ'da teyzelerim vardı getmedim, ufağdım Gergeme'ye giderdim. Gardaşım benden büyüğdü o giderdi akşamları eğlenmye Hamidiye'ye, muhabbet yapmaya yaşındakilernen ben ondan ufağdım beni bırakırdı orda ağlardım beni

bırağtın deyi. Gergeme'de manastır vardı manastır'da kalırdım o giderdi Haidiye'ye eğlence yapardı tamam yaşları da o zaman 18-20 yaşındaydı.

Stavris Faraşoğlu'nun eşi ise şöle diyor:

Ama **bizim yemekler başkadır buranın yemeklerinde** iş yok.

Satvros ve eşi

İkinci kuşak mübadillerden Vasilis Mavridis, dedesinin adının Yuannis Mavridis olduğunu söyledikten sonra Yuannis Arapoğlu diye düzeltiyor ve Mavridis soyadının Yunanistan'da verildiğini söylüyor.

İkinci Kuşak mübadillerden Vasilis Farasopoulos ise şöyle diyor:

Ana, baba Ağırnaslı oradan gelmişler. Babamın soyadı orada Sevdinoğlu'ymuş buraya geldin mi bu soyadını değiştirmişler.

İkinci kuşak mübadillerden Efsevia Felafilato şöle konuşuyor:

Hoşgeldiniz, gene hoşgeldiniz, gene hoşgeldiniz çok sevindik geldiğinize ama çok arzu ediyom nolcak biz öyle hep gelmesini istiyok oraya..... Gidelim görelim o

insanları o kadar iyi bulundular o kadar yüreklerini açtılar. Nasıl diyeyim iyiliklerini unutamıyom. Adamlıklarını, adamlıklarını...

Aynı hanım yine şöyle devam ediyor:

İnsan yürekten fukara olmasın ne kadar da zengin olursa hayırsızdır. Yürekten de zengin oldumuydu onun değeri bulunmaz. Öyle insanlarla eş olmalısın. Öyle evlerden kız almalısın. Öyle evlerden güvey yapmalısın..... Ayıp söz köpeğin de cinsine bakıyosun. **Biz Anadolu'dan gelen insanlar** bunu daima deriz. Ben torunlarıma diyom ki ben olur olmaz almıycam diyom **bu yerlilerden**, gelecek kız eve diyom bakacam kız nasıl oturuyor; nasıl kalkacak nasıl iştah olacak mı. Sandalyeye böyle geri oturmasın diyom kenarda otursun hemen iş için tıp kalksın

İlk geldiklerinde çektiklerini de şöyle özetliyor:

Hiç bişeyimiz yoğdu geldik burda o vakit evlenirdin bişeyin olmazdı. İşte fukaralık; gece eyirirdim işte dokuruduk mkuruduk işte şükür Allah'a bu hale geldik evlerimiz dolu şimdi. Dağıtıyoruz şimdi elbiselerimizi

Gavril Farasopoulos ise şöle diyor:

Kayseri bizim ikinci memleket çok memnun oldum çok selam veriyorum herkese

Karamanlı ikinci kuşak mübadillerden bir kadın ise şu türküyü seslendiriyor ve söylerken de ağlıyor:

Al yanahta diş yeri
Bal dudakta diş yeri
Ah bili bili desene
Dost bili bili desene
Yar seviyorum desene
Kız senin olurum desene

Yine Karamanlı bir erkekte şöyle eşlik ediyor:

Yar koynuma girsene

Kız koynuma girsene

İkini kuşak mübadillerden bir Karamanlı mübadeleyi ve yeni köylerine gelişlerini şöyle anlatıyor:

Köyümüze 1924 mübadelesinde Ağırnaslılar vapura girmişler. Yarısı Atina'da, Pirea'da falan dağılmış diğer kalanları bu köye gelmiş konmuşlar. Bizde onların o atalarımızın çocuklarıyız işte ama kalbimizde, sevgimizde, aklımızda bütün o atalarımızın doğduğu büyüdüğü yerler vardır. Biz burda adetleri, türküleri, oyunları hepsini burda işte yapıyoruz.

Daha önce de Türkiye'ye gelmiş ikinci kuşak mübadillerden bir Karamanlı Türkiye'ye şöyle sesleniyor:

Candan yürekten bütün millete çok selamlar

Karamanlı bir papazda şunları söylüyor:

Din adamından bütün gardaşlarıma dua, sağlık, bahtiyarlık diliyorum hepsine herkese büyüğüne küçüğüne, kızına, oğluna, ihtiyara, gence

İkinci kuşak mübadillerden Anastasia Papadanasiou (Babadanasioğlu) şunları anlatıyor:

Yemekleri anamdan öğrendim..... mantıdan başka pahlava (baklava), tatlı, et yapıyok, patates, kete yapıyok

Hala aranızda Türkçe konuşuyor musunuz? Sorusuna ise şöyle cevap veriyor:

Bazen konuşuyok ama çok konuşmuyok. Küçükkene daha fazla konuşuyoduk. Urumcayı bilmiyorduk anam babam ee anam bilmiyordu. Sonradan öğrendik mektebe gittik

Anastasia Çakırbalıoğlu ise şu türküleri söylüyor:

Atlarını depe depe geldiler
Geldilerde halimize güldüler
Anamın elinden beni aldılar
Uçan kuşlar ben anama gideyim
Hem anama hem sılama
İşte de koydum gidiyorum
Gidiyorum evinizden
Kurtulayım dilinizden
.....
yeşil gurbağalar

öter göllerde yarim aman
ağlama aman
kırıldı kanadım
kaldım çöllerde
tez gel ağam tez gel tez gel
olmaz bu hıyanet
seninle gidenler görmesin cennet
ağam sen gideli
dışarı çıkmadım yarim aman
ağlama aman
yas tutan parmaklara kına koymadım
tez gel ağam tez gel tez gel
eğlenmeyesin
orda güzel çoktur aman aman
aldanmayasın
ağam senle gidenler sılaya döndü
yarim aman
ektiğin ağaçalr meyvaya durdu
tez gel ağam tez gel eğlenmeyesin
orda güzel çoktur aldanmayasın

5-SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

İslam Devleti'ndeki ve Osmanlıdaki millet biçiminde teşkilatlanma ve ferdin bu kesime aidiyeti modern dünyadaki azınlık statüsü ve psikolojisinden hem objektif hemde subjektif esaslar itibariyle farklıdır. Bu şekilde fert doğduğu millet kompartımanının içinde ruhani, idari, mali otoritesine bağlı olarak yaşar. Ancak ihtida ederse bu kompartımanı değiştirir. Millet kompartımanı içinde yaşayan bir kimse azınlığın aksine, kendi toplumsal grubu içinde kendi anne ve babasından geçen sözlü kültürü içinde yaşar. Farklı millet kompartımanları içinde çatışmada azdır ve azınlıklarda olduğu gibi zorla asimile söz konusu değildir. Sonuç olarak Karamanlıların Türk kökenli oldukları ve çeşitli vesilelerle Hıristiyanlaşarak Selçuklu ve Osmanlı yönetimleri altında yaşamlarını sürdürdükleri ve 1922'ye gelindiği söylenebilir. Birinci Dünya Savaşı'nda Batı bölgelerinde yaşayan Karamanlılar, çoğu Hıristiyan gibi Yunan ordusunun yanında yer almışlardır. Bunun nedeni olaraksa yaklaşık 100 yıl boyunca Osmanlı topraklarında faaliyet gösteren misyoner kuruluşlar ve misyoner okullar öne çıkmaktadır. Çok uzun süre bilinçli ve kapsamlı bir şekilde yürütülen dezinformasyona maruz kalan bu insanlar bir yandan da Osmanlı'nın "millet" sistemi içinde yavaş yavaş kendilerini Yunan olarak görmeye başlamışlardır. Batı ve kıyı bölgelerinde bunun iç bölgelere nazaran daha yoğun olmasının sebebi misyoner faaliyetlerin iç bölgelere daha sonraları ulaşması ve Batıda ki kadar yoğun biçimde yapılamamasıdır. Eski gezgin notlarında belirtildiğinden anladığımıza göre Karamanlılar, Osmanlı yönetimindeyken de Yunanlılar ve Rumlarla kendilerini aynı milletten görmüyorlar kendilerini Türklere daha yakın görüyorlardı. Bu bugün de yoğunluğunu kaybetmekle birlikte aynı şekilde olmaktadır. Karamanlılar ilk iki hatta üçüncü kuşağı kendilerini Yunan olarak görmemektedir. Yunanlardan "onlar ve biz" tabirini kullanarak bahsetmektedirler. Ancak çok yoğun olarak yapılan misyoner faaliyetler sonucunda yeni kuşaklar artık kendilerini Türk olarak da görmemektedir. Yunan devletinin yeni topluma uyum sürecinde bu ayırt edici çizgiler değişime uğramış. Çok renkli palet tek renk olmuştur.

Avrupa devletlerinin etnik ayrımcılığı kışkırttığı ülkemizde bizim de onların etnik ve sosyolojik yapılarını çok iyi bilmemiz gerekmektedir. Yunanistan ile olan

sorunlarımız da Batı Trakya Türkleri bir yana Karamanlılar da bizim için çok iyi bir stratejik açılım olabilir. Aslen Türk olan bu insanları yeniden Türklüğe kazandırmak en azından şu an için kafalarında bir soru işareti oluşturmak bugün için iyi bir başlangıç olacaktır. Bugün Türkiye'de Karamanlılarla ilgilenen çeşitli sivil toplum kuruluşları var olmakla beraber bu kuruluşlar hem sayıca hem de teknik ve ekonomik olarak yeterli imkanlara sahip bulunmamaktadırlar. Türk-Ortodoks Patrikhanesi veya Lozan Mübadilleri Vakfı bu iş için biçilmiş kaftan olabilir. Zaten bu insanlarla aynı soydan olan patrikhane yönetimine devlet desteği sağlanarak Karamanlılarla bağlantı kurulması yoluna gidilebilir. Şu anda Kayseri başta olmak üzere ülkemizde çeşitli merkezlerde hala Karamanlılar ile bağlantıda olan kişi ve kuruluşlar vardır. Ayrıca Türkiye'ye yakın bölgelerde ikamet eden Karamanlılar özellikle Euro'nun Türkiye'de, Yunanistan'a nazaran daha fazla satınalma gücüne sahip olmasından dolayı alışveriş için ülkemize gelmektedirler. Bu insanlar Türkçe bildikleri için anlaşma zorluğu da olmamaktadır. Osmanlı'nın son döneminde uygulanan politikalarla kendilerini Yunan kabul etmeye başlayan Karamanlılar için bugün de Türkiye Cumhuriyeti Devleti tersine bir misyoner politika uygulamalıdır. Bugün tam sayıları bilinmemekle birlikte nüfusun 25-35 yılda bir ikiye katlandığı göz önüne alındığında Yunanistan'da yaklaşık 800.000-1.000.000 Karaman Türk'ü bulunduğu tahmin edilmektedir. İlk mübadele yıllarında büyük zorluklar çekmekle birlikte zamanla sosyal yaşama adapte olan Karamanlılar bugün Yunanistan'da bir diaspora oluşturabilirler. Ancak önce yapılması gereken Türklük şuuru uyandırmaktır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

1-) Kitaplar

Abeşi Hasan Ata; Türk Kavimler Tarihi 1.baskı İstanbul 2001 Şa-To Yayınları

Ağanoğlu H. Yıldırım; Osmanlı'dan Cumhuriyete Balkanların Maküs Talihi 2002 Kum Saati Yayınları

Akbaş S. Burhanettin; Kayseri Yöresine Yerleşen Türk Boyларıı ve Akraba Toplulukları Kayseri Geçit Yayınları

Akbaş S. Burhanettin; Benden Selam Söyle Anadolu'ya Karamanlılar

Aladağ Ertuğrul; Andonia Küçük Asya'dan Göç 1.baskı Eylül 1995 Belge Uluslar arası Yayıncılık

Alkan Hakan; Türkiye Patrikhaneleri I 1.baskı 2003 İstanbul Kutupyıldızı Yayınları

Anagnostopulu Athanasia; Göçmen Yerleşimlerinin Toplumsal ve Kültürel Etkileri Yeniden Kurulan Yaşamlar 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi derleyen Müfide Pekin Bilgi Üniversitesi Yayınları 1. baskı Ekim 2005

Anzerlioğlu Yonca; Karamanlı Ortodoks Türkler 1. baskı Ekim 2003 Ankara Phoenix Yayınevi

Arı Kemal; Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç 3.baskı Tarih Vakfı Yurt yayınları 2003

Armutlu Mehmet; Rumeli ve Tüm Balkanlarda Karamanlılar

Atalay Bülent; Fener-rum Ortodoks Patrikhanesi ve Siyasi Faaliyetleri İstanbul 2001 Tatav (Tarih ve Tabiat Vakfı) Yayınları

Augutinos Gerasimos; Küçük Asya Rumları Çev: Devrim Evci; 1.baskı 1997 Ankara Ayraç Yayınevi

Aygil Yakup; Turanlı Hıristiyanlar 1.baskı 2003 İnkılap Yayınevi

Aygil Yakup; Hıristiyan Türklerin Kısa Tarihi 1.baskı İstanbul 1995 Ant Yayınları

Cahen Claude; Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler çeviren: Yıldız Moran 1979 E Yayınları

Dernschwam Hans; Seyahatname Kültür Bakanlığı Yayınları 1992 Ankara 2.baskı

Ekincikli Mustafa; Türk Ortodoksları 1.baskı 1998 Ankara Siyasal Kitabevi

Erkileflioğlu Halit; Kayseri Tarihi 1993 Kayseri İl Kültür Müdürlüğü Yayınları

Eröz Mehmet; Hıristiyanlaşan Türkler 1983 Ankara Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları

Erbil Pervin; Anadolu'ya Ağlıyordu Niobe 1.baskı Ekim 2001 Sorun Yayınları

Günay Ünver, Güngör Haru; Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi 1.baskı İstanbul 2003 Rağbet Yayınları

Güngör Harun; Türk Bodun Bilimi Araştırmaları Kayseri 1998 Kıvılcım Yayınları

Hastaoğlu Vilma; Anastasios Adosidis'e Ait Metinlerden Anadolu Rumlarına Dair Belgeler 19. YY İstanbul'unda Gayrimüslimler Editör:Pinelopi Stethis Tarih Vakfı Yurt Yayınları 1999

Kafesoğlu İbrahim; Türk Milli Kültürü 23.basım 2003 Ötüken Neşriyat

Kars Zübeyir; Milli Mücadele'de Kayseri Kültür Bakanlığı Yayınları Başvuru Kitapları Ankara 1995

Moşkov V. A.; Balkan Yarımadasında Türk Kavimleri çev:Elena İvanova 1999 Kayseri Laçin Yayınları

Özsoy İskender; İki Vatan Yorgunları 2.basım Kasım 2003 Bağlam Yayınları

Subaş Muhsin İlyas; Dünden Bugüne Kayseri 2.baskı Selçuklu Yayın Dağıtım

Şahin Süreyya; Türkiye'de ki Patrikhaneler 1.baskı 2003 İlke Yayıncılık

Şahin Süreyya; Fener Patrikhanesi ve Türkiye 2.baskı 1996 Ötüken Neşriyat

Tonybee Arnold; The Western Question in greece and Turkey A study in The Contact of Civilisations Constable and Comp. Ltd. London, Sydney, Bombay 1922

Tosun Ramazan; Türk-rum Nüfus Mübadelesi ve Kayseri'de ki Rumlar Niğde 1998 Tolunay Yayıncılık

Umar Bilge; Yunanlıların ve Anadolu Rumlarının Anlatmıyla İzmir Savaşı 2002 İstanbul İnkılap Yayınevi

2-) Makaleler

Adıbelli Ramazan; 19-20 YY. Kayseri ve Civarında Hıristiyan Gruplar Arasında ki İlişkiler IV. Kayseri Yöresi Tarih Bildirileri

Anhegger Robert; Evangelios Misailidis ve Türkçe Konuşan Dindaşları Tarih ve Toplum Dergisi
Balta Evangelia; Karamanlıca Basılı Eserler çev:Andonis Zikas tarih ve Toplum Dergisi Şubat 1989 cilt:11 sayı:62

Balta Evangelia; Karamanlıca Kitapların Önsözleri Tarih ve Toplum Dergisi Şubat 1990

Cömert Hüseyin; 1873 Yılında Zincidere IV. Kayseri Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 2003

Çayırdağ Mehmet; Kayseri'de Sultan II. Abdülhamid Dönemi Bina ve Kitabeleri I. Kayseri Yöresi'nin Tarihi Semineri Bildirileri 1997

Demiriz Yıldız; Eskişehir'de Karamanlıca Bir Mezartaşı Kitabesi Tarihh ve Toplum Dergisi Haziran 1989 cilt:11

Duman Mustafa; Karamanlıca, Yunanca, Ermeni harfli Türkçe ve Ermenice Nasreddin Hoca Kitapları Tarih ve Toplum Dergisi 1991 c:XVI

Eckmann Janos; Karamanlıca'da Birkaç Gerudium Terkibi çev:Müjdat Kayayerli Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Dergisi Halil Fikret Alasya'ya Armağan yıl:1988 XXVI/2

Eckmann Janos; Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi TTK Basımevi cilt:VIII 1950 Ankara

Erdoğdu Teyfur; Diğer bir Nevşehir Salnamesi Tarih ve Toplum Dergisi Ocak 1996

Erdoğru M. Akif; XVI-XVII. Yüzyıllarda Kayseri Zımmileri 1. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1997

Eyice Semavi; Anadolu'da Karamanlıca Kitabeler TTK Belleten cilt:XXXIX sayı:153

Eyice Semavi; Bir Karamanlıca Yayınlar Bibliyografyası Hakkında Kitap Belleten sayı:9-10-11 yıl:1

Fehmi Hasan; Anadolu'da Gregoryen ve Ortodoks Türkler; Ülkü Dergisi İkinci Teşrin 1934

Gökhan İlyas; 1821 Rum İsyanı ve Kayseri'ye Etkileri I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, , Kayseri 1997.

Güler Ali; XX. Yüzyılın Başlarının Askeri ve stratejik Dengeleri İçinde Türkiye'de Gayri Müsllimler Genel Kurmay A.T.A.S.E. Yayınları Ankara 1996

Güngör Harun; Karamanlıca Üç Kitabe Türk Dünyası Tarih Dergisi Ekim 1989

Güngör Harun; Karamanlıca Bir Kitabe Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi Aralık 1984

Hirschon Renee; Neler Yitirdik, Neler Öğrenebiliriz Lozan Anlaşmasının Geriye Doğru İncelenmesi Yeniden Kurulan Yaşamlar 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi derleyen Müfide Pekin Bilgi Üniversitesi Yayınları 1. baskı Ekim 2005

İnan Abdülkadir; Makaleler ve İncelemeler TTK Basımevi Ankara 1987

Kitromilides Paschalis M.; Küçük Asya Araştırmaları Merkezi ve Küçük Asya'da Yunan Kültürel Geleneği Yeniden Kurulan Yaşamlar 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi derleyen Müfide Pekin Bilgi Üniversitesi Yayınları 1. baskı Ekim 2005

Kut Turgut; Evangelinos Misailidis Efendi Tarih ve Toplum Dergisi Aralık 1987 cilt:8 sayı:48

Mutaf Abdülmecit; Balıkesir'de İskan Edilen Ermenilerin Yönetim ve Müslüman Halkla İlişkileri Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Cilt:1 Sayı:1 2003

Stathis Pinelopi ve Berkol Bülent; Karamanlıca Kaynaklar Tarih ve Toplum Dergisi Şubat 1989 cilt:11 sayı:62

Taşdemirci Ersoy; Türk Eğitim Tarihinde Azınlık Okulları ve Yabancı Öğrenciler Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2001 Güz

Tekin Talat; Grek Alfabesiyle Türkçe Tarih ve Toplum Dergisi Mart 1984 cilt:9

Türker Orhan; Ahali Mübadelesinin 75. yılı Tarih ve Toplum Dergisi Nisan 1998 sayı:172

3-) İnternet Kaynakları

http://www.mfa.gov.tr/turkce/gruph/ikili/78.htm
http://www.lozanmubadilleri.org/hakkimizda.htm

http://www.ozturkler.com/data/0001/0001_13_03_3.htm

http://ozdemirmevlut.sitemynet.com/pecenek21.html

http://www.turan.tc/turktar/pecenek

http://www.akmb.gov.tr/turkce/books/turkkong2/tk2-06-tufan.htm

http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2905

http:// www.ozturkler.com/data/0001/0001.02.10.htm

http://www.geocities.com/turklerintarihi/hunlar/hunlar.htm

http://www.turan.tc/turktar/hun/avhun.htm

http://www.ozturkler.com/data/0002/0002_09_03.htm

http://www.ozturkler.com/data/0002/0002_09_03.htm

http://www.bozkurt.net/html/ttonding4.html

http://www.bozkurt.net/html/ttonding1.html

ÖZGEÇMİŞ

Tezi hazırlayan Murat TONGAL 02/07/1981 İstanbul doğumludur. Lise öğrenimi Burak Bora Anadolu Lisesi, Yüksek Öğrenimini ise Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nde tamamlamıştır.

EKLER

Ek 1

Türkiye Cumhuriyeti İle Yunan Cumhuriyeti Arasında Akit Ve İmza Olunan İtilafname İle Müzeyyelatinin Tasdiki

Andlaşmanın imza yeri ve tarihi : Atina, 1 Kânunuevvel 1926
Onay Kanununun tarih ve sayısı : 5 Mart 1927, Sayı 987
Resmi Ceride ile nesir ve ilânı : 15 Mart 1927, sayı 576
D Ü S T U R : III. Tertip, Cilt 8, Sahife 129
ONAY KANUNU

Madde 1. Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti arasında 1 Kânunuevvel 1926 tarihinde Atina'da akit ve imza edilen ve 17 maddeden ibaret bulunan Itilâfname ile berveçhizir tadat olunan temessükler Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.
1- Itilâfname lâhikası
2- Nihaî Protokol
3- Atina'da Beynelmilel Maliye Komisyonu tarafından ita kılınan teminat mektubu
4- Beyanname
5- 1 numaralı Protokol
6- 2 numaralı Protokol
7- Imza zabıtnamesi

Madde 2. Işbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.
Madde 3. Işbu kanunun icrasına Icra Vekilleri Heyeti memurdur.
ITILAFNAME
Türkiye Cumhuriyeti Reisiyle Yunan Cumhuriyeti Reisi Lozan Muahedenamesi ahkâmiyle işbu muahedenameye müzeyyel 9 numaralı beyannamenin tatbikatından tahaddüs eden müşkülâtı tesviye arzusiyle mütehasis olarak muahedenamenin salifüzzikir ahkâmının tatbikatını teshil etmek maksadiyle bir

itilâf akdine karar vermiş ve işbu husus için murahhaslarını tâyin etmişlerdir. şöyle ki:

Işbu murahhaslar usulüne muvafık bulunan salâhiyetnamelerini badettaati meyanelerinde berveçhi âti ahkâmı takarrür ettirmişlerdir.

MADDE 1

Yunanistan'ın mübadeleye tabi menatıkında kâin olup 18 Teşrinievvel 1912 tarihinden evvel menatıkı mezkûreyi terk etmiş ve yahut ötedenberi Yunanistan haricinde mukim bulunmuş olan müslümanlarla bilûmum Türk tebaasına ait emvali gayrimenkule- muhacirin veya köylüler tarafından işgal dolayısiyle ashabına iadesi gayrimümkün olduğu takdirde - 5inci ve 6 ncı maddelerde gösterilen şerait dairesinde Yunan Hükümetince temellük olunacaktır.

şehirler dâhilinde kâin musakkafat ve arsalarla koru ve orman ve yazlık meralar esas itibariyle ashabına iade edilecektir.

MADDE 2

Türkiye'nin Rum ahalisi mübadele edilmiş olan menatıkında kâin olup 18 Teşrinievvel 1912 tarihinden evvel Türkiye'yi terketmiş olan yahut minelkadim işbu memleket haricinde ikamet etmiş bulunan Rumlarla bilûmum Yunan tebaasına ait emvali gayrimenkulenin Yunan Hükümetinin uhdesine intikal eden emvalin kıymetine muadil miktarına kadar olanına, 5 inci ve 6 ncı maddeler ahkâmı dairesinde Türk Hükümetince temellük olunacaktır.

MADDE 3

Mevaddı salifede münderiç olan ahkâm, kezalik mezkûr maddelerde gösterilen eşhasın tahtı tasarruflarında bulunabilecek olan maadin ve saydımahi mahallerine de tatbik olunacaktır.

MADDE 4

1 inci ve 2 nci maddelerde istimal edilmiş olan (Müslüman), (Rum), (Yunan tebaası), (Türk tebaası), tâbiratı, hem işhası hakikıye ve hem eşhası mâneviyeye şâmildir.

(Yunan tebaası), (Türk tebaası) tâbiratı Türk ve Yunan ahalisinin mübadelesine mütedair olan mukavelename ahkâmına tabi eşhası istihdaf etmez.

MADDE 5

Tarafeyni âliyeyni âkıdeyn zirdeki ahkâm dairesinde ihraz edecekleri emvali gayrimenkulenin takdiri kıymeti merbut zeyilde mevzu esasat mucibince icra edilecektir. Alâkadarlar emvallerinin takdiri kıymeti muamelesinde bizzat hazır bulunmak veya münferit veya müşterek vekâletnamelerle tâyin edecekleri vekilleri hazır bulundurmak hakkını haiz olacaklardır.

MADDE 6

Takdiri kıymet muamelâtının hitamında her iki tarafça tahakkuk edecek zimemat takas ve mahsup edilecektir. Işbu yekûnlar arasında teadül hâsıl olmıyacak olursa, fark Yunan Hükümeti tarafından nakten tediye edilecektir. Bu husus için Yunan Hükümeti Beynelmilel Maliye komisyonunun kontrolüne tabi varidat fazlasından nihayet beş yüz bin Ingiliz lirası miktarında bir meblâğı tahsis eylemiştir. Miktarı zimmet balâdaki tahminatı tecavüz ettiği takdirde Hükümeti Yunaniye - ilk taksitin tediyesinden sonra yüzde altı hesabiyle faiz getirecek olan bakıyei matlubat için, fıkrai mütekaddime mucibince irae edilen teminatı tecdit etmeği taahhüt eder.

Muamelei mahsubiyenin icrasından sonra şayet Hükümeteynden birinin uhdesinde tasfiyeden hariç kalmış evmal bulunacak olursa - bunları iade mecburiyetine mütaallik olan her türlü mesail, bilhassa iadelerin teehhüründen dolayı verilecek tazminatlar veya teminatı muhtemele hakkında muhtelit komisyon ittihazı mukarrerat edecektir.

MADDE 7

Balâda musarrah olan takas ve mahsup usulünün tatbikatını kasır ve tahdit için Hükümeti Yunaniye - Yunanistan'da kâin emvali gayrimenkulesini satmak isteyen Türk ashabı emlâkiyle hususi itilâfat akdi salâhiyetine malik olacaktır. Mamafih bu gibi şıra muamelâtı emlâkin bulunduğu havalideki kıymeti vasatiyenin muhtelit komisyonca tâyininden evvel vuku bulup da işbu kıymeti vasatiyeden % 35 nispetini mütecaviz bir noksan fiyatla içra edilmiş bulunduğu takdirde sahibi malin almış olduğu fiyat ile havalii mezkûredeki kıymeti vasatiyeden % 35 tenzilinden sonra tahassül edecek farka hakkı olacaktır. Lüzum görüldüğü takdirde sahibi malın talebi üzerine satılan malın kıymeti muhtelit komisyon

vasıtasiyle takdir olanacaktır. Farkı kıymet tasfiyei umumiye hesabına kaydedilecektir.

Hükümeti Yunaniye, takas ve mahsup hesabından tayyetmek suretiyle kendisi tarafından iştira edilecek her malın kıymeti muhammenesini nakten tediye etmek hakkını kezalik muhafaza eder.

Tediyat Türkiye Hükümetine vuku bulacaktır.

MADDE 8

Listesi işbu itilâfnameye merbut olan ve elyevm takas ve mahsuba tabi havalide mütemekkin bulunan Yunan ashabı emlâkinin tahtı tasarruflarında olan emvale takdiri kıymetten evvel vazıyed olunamaz. Emvali mezkûre ancak Yunan Hükümetinin talebi muhtemeli üzerine takas ve mahsup muamelesine ithal olunabileceklerdir. Salifüzzikir emvalin takas ve mahsuptan ihracı bunların takdiri kıymetleri icra edildikten sonra Hükümeti Yunaniye tarafından kendi takas ve mahsup zimmetine mahsuben salifüzzikir emvalin kıymetlerine muadil tediyat icrasını icap ettirecektir.

Yunan Hükümeti 2 nci maddede işaret olunan emlâki, bunların kıymetlerine muadil bir meblâğı takdiri kıymetlerinden bir ay sonra takas ve mahsup zimmetine mahsuben tediye etmek şartiyle takastan istisna ettirmek hakkını muhafaza eder. Yunan Hükümetinin bu hakkını istimal edeceğini nihayetünnihaye takdiri kıymetten on beş gün sonra beyan etmesi iktiza eder. Bununla beraber o sıralarda mülk menafii umumiyeye hâdim bir maksada tahsis edilmiş olduğu takdirde, mezkûr mülk Türk Hükümetinin rızası olmaksızın takastan istisna edilemiyecektir.

MADDE 9

Birinci maddede münderiç ahkâmın dairei tatbikinden hariç kalan ve şehirler içinde ve haricinde vâkı bulunan musakkafat ve arazi ile keza Yunanistan'ın mübadeleden istisna edilen havalisinde kâin emlâk, işbu itilâfnamenin mevkii tatbika vaz'ından itibaren bir ay müddet zarfında ve her türlü tekâliften âzade olarak ashabına iade edileceklerdir.

Ikinci maddede işaret edilen eşhasa alt olup Türkiye'de mübadelei ahalinin tatbik edilmediği mahallerde kâin olan emlâk dahi kezalik aynı müddet zarfında ve her türlü tekâliften berî olarak sahiplerine iade olunacaktır.

Anadolu ve şarkî Trakya'daki emlâke gelince: bunların muhtemel olan iadeleri muamelesi dahi aynı şerait dâhilinde ve takas ve mahsuptan peyderpey istisna edildikçe icra edilecektir.

şehirler haricindeki arazinin iadesi sureti tammede vuku bulacaktır. Maahaza şayet sahibi mülk taksim ve ifraz muamelesini kendi menafiine muzır telâkki etmediği takdirde mülk kısmen dahi iade olunabilir.

1 inci maddenin fıkrai saniyesinde zikrolunan şehirler haricindeki emval ve emlâk her halde dâhil bulundukları külden bittefrik iade edilebilirler. Salifüzzikir ahkâm mucibince emvaline iadeten tasarruf eden ashabı emlâk bunlara serbestçe ve bilâ mâni tasarruf etmek hakkına malik olacaklardır.

MADDE 10

Lozan Sulh Muahedenamesinin mevkii icraya vaz'ından gerek evvel ve gerek sonra anifülbeyan maddede işaret edilen emval veya biribirlerinin tebaalarına ait serveti menkule hakkında Hükümetinin sureti istisnaiyden ittihaz etmiş oldukları mukarrerat ve ahkâm, işbu itilâfname mevkii tatbika vazedilir edilmez refi ve ilga edilecektir.

MADDE 11

Tarafeyni âliyeyni âkideyn Lozan Muahedenamesinin mevkii icraya vaz'ından gerek evvel ve gerek sonra her iki memlekette malları istimlâk edilen mal sahiplerini işbu itilâfnameden mütekabilen istifade ettirmek hususunda müttefik kalmışlardır.

Istimlâke, müsadereye veya o sırada sair bir muamelei istisnaiyeye tabi tutulmuş olan emval hakkında, mevzuubahis olan tedabir göya hiç tatbik edilmemiş gibi merbut zeyil mucibince kıymet takdir muamelesi icra edilecektir.

Bu kabilden olan emvalin malehül haklarına iadei muhtemelesi dokuzuncu maddede tâyin edilen şerait dairesinde vuku bulacaktır.

MADDE 12

Lozan muahedei sulhiyesine müzeyyel 9 numaralı beyannamenin ikinci fıkrası mucibince ashabına tesviyesi icap eden varidat ayrı bir takas mahsup hesabı teşkil edecektir ki bakıyesi umumi tasfiye hasabına nakledilecektir. Aynı kavait işbu

itilâfnamede işaret olunan diğer umum emvale mütaallik varidat hakkında da tatbik olunacaktır.

şurası mukarrerdir ki, Hükümeteyn beyninde hususi bir anlaşma keyfiyeti müstesna olmak üzere işbu varidat yüzünden tahaddüs edebilecek kâffei müşkülât muhtelit komisyon tarafından hal ve fasledilecektir.

MADDE 13

1 inci ve 2 nci maddelerde zikrolunan eşhasın mütekabilen Yunan ve Türk arazisini 18 Teşrinievvel 1912 den mukaddem terk etmiş oldukları veya minelkadim arazii mezkûre haricinde mütemekkin bulundukları keyfiyeti her türlü vesaiti beyyine ile ispat olunabilecektir. Mucibi iştibah ahvalden işbu ispat keyfiyeti muhtelit komisyon huzurunda icra edilecektir.

Takas ve mahsup veya iade muamelelerine tabi olacak emvali gayri menkulenin bulunduğu memleket hükümeti tarafından evvelce tâbiiyeti tanınmış olan kimselerin tâbiiyeti mezuu tetkik olmıyacaktır.

Tâbiiyete mütaallik kâffei ihtilâfat-muahedat mucibince alâkadarların evvelce müracaatları üzerine Türk ve Yunan Hakem Mahkemesince verilebilecek mukarreratı haleldar etmeksizin-muhtilit komisyon tarafından hal ve fasledilecektir. Salifülbeyan 1 inci ve 2 nci fıkaratın tatbikından dolayı icap eden tahkikat badema muhtelit komisyon dâhilinde ihdas edilecek hususi komite tarafından icra kılınacaktır. Işbu hüküm, bu bapta mukaddema ittihaz edilmiş olan kararları haleldar etmez.

MADDE 14

Türk ve Yunan Mübadelei Ahali Muhtelit Komisyonu işbu itilâfnamenin tatbikına memur edilecektir. Muhtelit Komisyon birer Türk ve birer Yunanlı muhammin ile 1914 - 1918 harbine iştirak etmemiş bitaraf hükümat tebaasından bir reisten mürekkep olmak üzere icap eden tahmin heyetlerini teşkil edecektir.

MADDE 15

Işbu itilâfnamenin ahkâmı ancak tarafeyni âliyeyni âkıdeyn tebaaları hakkında kabili tatbiktir.

Mamafih şurası mukarrerdir ki Lozan Sulh Muahedenamesinin mevkii icraya vazolunduğu sırada Türk veya Yunan tebaası sıfatını haiz iken bilâhara bir

tâbiiyeti ecnebiyeyi ihraz eden eşhas mezkûr sulh muahedenamesinin 65 inci ve 66 ncı maddeleri ile işbu sulh muahedenamesine müzeyyel 9 numaralı beyanname mucibince haiz oldukları kâffei hukuku muhafaza ederler.

MADDE 16

Işbu itilâfname Lozan'da 24 Temmuz 1923 tarihinde imza edilen muahedat ve mukavelâttan mütevellit bazı taahhüdatın sureti icrasını istihdaf etmekte olduğundan mezkûr mukavelât ve muahedatı düveliyenin hassaten balâdaki hususata mütedair olmıyan ahkâmını haleldar etmez. Kabul edilen esasat veya işbu itilâfnamede musarrah emval ve emlâkin takdiri kıymeti keyfiyeti mübadeleye tabi eşhas taraflarından tarafeyni âkıdeyn memleketlerinde terkedilmiş bulunan emlâkin takdiri keymetlerine mütaallik esasatı haleldar etmez.

MADDE 17

Işbu itilâfname tasdik edilecektir. Tasdiknameler en kısa bir müddet zarfında Atina'da teati olunacaktır.

SARAÇOGLU ŞÜKRÜ/ P.A. AROYROPOULO

ITILAFNAME LAHIKASI

1- Emvalin takdiri kıymeti berveçhizir esasata tevfikan icra olunacaktır.

Emval üç sınıfa tefrik edilecektir.

A- şehir dâhilindeki emval.

a) Meskenler, mağazalar ve sair ebniye.

b) Arsalar.

B- şehir haricindeki emval.

a) Tarlalar ve çayırlar.

b) Bağlar, meyvalıklar, incirlikler, zeytinlikler, fındıklıklar, bostanlar ve saire.

c) Mer'alar.

d) Köy ebniyesi

e) Ormanlar

C- Imalâthaneler, fabrikalar, madenler ve dalyanlar.

2- Işbu emvalin her biri için tahkikat icrasından sonra münferiden kıymet takdir edilecektir.
şehir dâhilinde ve haricindeki emvalin kıymetleri hali hazır satış fiyatı üzerinden takdir edilecektir. Bu kıymeti tesbit için berveçhizir esasata istinat olunacaktır:
A- Aynı mahalde ve aynı şerait dâhilinde bulunan aynı sınıf ve aynı cinse dâhil emvalin satış fiyatı.
B- Işbu emvalin ve takdiri kıymeti matlup malın icareleri.

3- Keyfî olarak tesbit edilen ve Arz ve Talep Kanununun irae ettiği fiyattan inhiraf eyliyen satış fiyatları ve icareler nazarı itibare alınmıyacaktır. (Moratoryom) kanununun tahtı tesirinde olarak ve sahibi mülkün serbestçe rıza ve muvafakatı lâhik olmaksızın tesbit edilmiş olan satış fiyatları ve icareler bu kabildendir.
Bilmukabele bazı kavanin ve tedabiri temdidiyeye hedef olmaksızın ve bir müsaadei mahsusa istihsal edilmeksizin şekli kanunide aktedilmiş olan satışlar nazarı itibare alınacaktır. Küçük sahalı arazinin satış fiyatı daha vâsi arazinin takdiri kıymeti için ancak işarı bir esas teşkil eder.

4- Son üç sene zarfında arazi satışı vâkı olmıyan mahallerde aynı şeraiti iktisadiyeye tabi menatıktaki satış fiyatlariyle kiralar üzerine ve bu olmadığı takdirde takdiri kıymeti matlup emvalin kudreti istihsaliyesi esas ittihaz olunacaktır.

Kudreti istihsaliyeden maksat aynı mıntakada aynı cins arazi için sureti mûtadede istimal edilen usulü ziraate göre bir kıtai arazinin vasati hasılatıdır. Küçük arazi için aynı mahalde ve aynı şerait dâhilinde istimal edilen usulü ziraat esas olarak alınacaktır.

5- Çiftlik ebniyesinin kıymeti arazinin işlemesine mütaallik sermayeden müstakil bir sermaye teşkil ederse ayrıca takdir edilecektir. Meselâ mülk sahibinin meskeniyle değirmenler, süthaneler ve mahzenler gibi köy sanayiine mütaallik tesisatın kıymetleri ayrıca takdir edilecektir. Ahırlar, depolar, ortakçı ve amele meskenleri ile irva ve ıska tesisatı hususi takdiri kıymete dâhil olmıyacaklardır. Satış fiyatları kira bedelleri esasatı mefkut olan mahallerdeki şehir harici inşaatın takdiri kıymetinde en yakın şehir dâhilindeki ebniye fiyatları şehirden budiyeti

hasebiyle icra edilecek tenzilât nazarı itibare alınmak suretiyle esas teşkil edecektir. Bostan olarak tefrik edilen arazi ile ziraate tahsis olunan arazi kıymetleri şehir ve civarı plânı dâhilinde iseler arsa gibi takdir olunacaktır.

6- Arazinin takdiri kıymetinde sahibi mülkün hakkı tasarrufu refi edildikten sonra yapılan inşaat nazarı itibare alınmıyacaktır.

7- Takdiri kıymeti matlup olup aynı şerait dâhilinde bulunan bir çok ebniyenin kâin olduğu mahallerde bu emvalden yalnız bir kaçı takdir edildikten sonra hali hazır kıymeti emlâk vergisi defterlerinde mukayyet kıymetle mukayese olunmak suretiyle umumuna birden kıymet takdir edilecektir. Bu mukayesinin neticesi mühim bir fark irae ettiği takdirde aynı mahalde kâin ve aynı şerait dâhilinde bulunan ebniyeye tatbik edilmek üzere bir misli müşterek tâyin edilecektir.

8- şayet Türkiye'de kâin bir meskenin veyahut muvazaya tabi tutulması matlup olan ebniyenin takdir olunan kıymeti 5 şubat 1328 tarihli Tahriri Musakkafat Kanuniyle tâyin edilmiş olan fiyatın yüzde on dununda zuhur ederse Türkiye Hükümeti bu emvali muavazadan istisna etmek veyahut mukayyet fiyattan yüzde on tenziliyle satın almak hususlarında muhtardır. Bir arsanın veyahut arazinin takdir edilen kıymeti harbden evvelki fiyatın yüzde elli dununda zuhur ederse Türkiye Hükümeti bu emvali muavazadan istisna etmek veyahut harbden evvelki fiyatın nısfına satın almak hususunda kezalik muhtardır.

9- Şarkî Trakya ve Urla şibih ceziresinde kâin bulunan emval hakkında âtideki ahkâm tatbik olunacaktır:
şayet bir meskenin veyahut bir ebniyenin takdir edilen kıymeti 5 şubat 1328 tarihli kanuna tevfikan tanzim olunan sicilâtta mukayyet kıymetin yüzde on dununda zuhur ederse Yunan Hükümeti bu malı bu husustaki niyetini âzami bir ay zarfında izhar etmek suretiyle muavazadan istisna etmek hususunda muhtardır. Harbden evvelki fiyatın yüzde elli dununda bulunan arsalarla arazinin takdiri kıymetinde aynı muamele cereyan edecektir. Bu suretle muavazadan istisna edilmiş olan emvalin kıymetleri hususi bir hesaba mevzu teşkil edecektir. Bu meblâğ Yunan Hükümeti tarafından verilmesi muhtemel muavaza hesabı bakıyei zimmetinden olan mebaliğ haricinde ve buna tevcihen âzami bir ay içinde tesviye edilecektir.

10- Ormanların kıymeti kabiliyeti istihsaliyelerine göre ve münakalât merkezlerinden budiyetleri nazarı itibare alınarak takdir edilecektir.

11- Selânik ve Izmir'deki harik menatıkında bulunan arsaların takdiri kıymeti hali hazır fiyatı üzerinden icra olunacaktır. Her mıntakanın aksamında müzayede ile vuku bulan satışlarda istihsal olunan vasati fiyat bunların takdiri kıymetinden esas olarak alınacaktır.

12- Imalâthanelerle fabrikaların ve madenlerle dalyanların takdiri kıymetinde tarafeyni âliyeyni âkideynce tâyin olunacak birer fen mütehassısı ile bitaraf hükümet tebaası arasından müttefikan müntehap bir mütehassıstan mürekkep bir komisyon marifetiyle tesbit edilen anasırı hususiye esas ittihaz olunacaktır.
Atina'da nüshateyn olarak 1 Kânunuevvel 1926 tarihinde tanzim edilmiştir.

Imza: Saracoğlu Şükrü
P.A. Arkiropolos
Nihai Protokol
-I-
Her iki hükümet itilâfnamenin tasdiki keyfiyetinin geleck Kânunusaniden sonraya teehhür etmemesi zımnında tedabiri muktaziyeye tevessül etmeği taahhüt ederler.
Mamafih zirde vaziini imza hususatı âtiyeyi kararlaştırmışlardır:
A) Itilâfnamenin 9, 10 ve 13 üncü maddeleri imzayı mütaakıp mevkii icraya vazolunacaktır.
B) Muhtelit komisyon itilâfnamenin tasdikından evvel 14 üncü maddede derpiş edilen heyetlerin teşkiline ve takdiri kıymet hususunda her türlü muamelâtı iptidaiyeye mübaşeret edebilecektir.
C) Her iki Hükûmet tasdiknamelerin teatisinden evvel, tahtı tasarruflarında bulunan evmalin bazı şerait dairesinde ve bazı menatıkta takdiri kıymet muamelâtına mübaşeret etmenin muvafık olup olmıyacağı hususunu birlikte tezekkür etmek hakkını muhafaza ederler.
Ç) Itilâfnamenin tasdikına intizar edilmeksizin Yunan hazinesince Türk emlâki varidatından vuku bulmuş tahsilâta mahsuben Yunan Hükümeti tarafından Türk Hükümetine on beş milyon drahmi tediye edilecektir. Mamafih Yunan Hükümeti

işbu meblâğı bilâhara itilâfnamenin sekizinci maddesi mucibince icra edeceği tediyat hesabına nakletmek hususunda muhtar olacaktır.

-2-

Itilâfnamenin 2 nci maddesinde mezkûr emval ancak 1 inci madde mucibince Hükümeti Yunaniyece temellük edilecek emvalin kıymetine muadil olan miktarı nispetinde muavazaya dâhil olacağı cihetle Türkiye'de muavazadan hariç kalması muhtemel olup sahiplerine iadesi lâzım gelen emlâk Yunan tebaasının suhuletle gidebileceği yalnız bir mıntakada kâin olacağı takarrür etmiştir.

-3-

Bugün akdolunan itilâfname ahkâmiyle alâkadar olarak Lozan Sulhnamesinin 65 inci ve 66 ncı maddelerinin dairei'tatbikına dâhil olan mevadda Türk-Yunan Hakem Mahkemesinin mukarreratı katiyesiyle mahkûmunbih kâffei mebaliğ mezkûr itilâfnamenin 6 ncı maddesinde gösterildiği üzere muavaza ve tasfiye hesabı kılınıncaya değin işbu hesaba naklolunacaktır.

-4-

Bugün imza edilen itilâfnamenin Muhtelit Mübadele Konisyonuna bahşettiği ve işbu itilâfnamenin hini akdinde mukaddemki senedata iptinaen mezkûr komisyonun haiz bulunmadığı yeni salâhiyetler münasebetiyle muhtelit komisyonda zuhur edebilecek oldukça ehemmiyeti haiz prensip meseleleri, Istanbul'da inikat eden Türk-Yunan Muhtelit Hakem Mahkemesi Reisinin hakemliğine havale edilecektir. Hakemin vereceği hükümler mecburiyülittiba olacaktır.

-5-

Tarafeyni âliyeyni âkıdeyn 24 Temmuz 1913 tarihinde imza olunan ikamet ve salâhiyeti adliye mukavelenamesinin 6 ncı maddesi ahkâmına tevfikan ve bugün imza edilen itilâfnamenin ahkâmı mahfuz kalmak şartiyle Yunanistan'da hiçbir Türk tâbiinin emvalinin, ortada menfaatı âmmeye müstenit olduğu kanunen mütehakkık bir sebep bulunmadıkça ve kendilerine evvelce muhik tazminat verilmedikçe istimlâk edilemiyeceğini beyan hususunda ittifak etmişlerdir.

-6-

Işbu senet bugün Atina'da imza olunan itilâfnamenin bir cüzü mütemmimini teşkil edip itilâfname ile birlikte tasdik olunacaktır.

Tasdikanlilmakal her iki taraf murahhasları işbu protokolü imza etmişlerdir.

Atina'da 1 Kânunuevvel 1926 tarihinde nüshateyn olarak tanzim edilmiştir.

Beynelmilel Maliye Komisyonu
No: 196 Atina, 16 şubat 1927
1 Kânunuevvel 1926 tarihinde Atina'da akit ve imza edilen itilâfname
mucibince Beynelmilel Maliye Komisyonu tarafından ita
ettirilmesi Yunan Hükümetince taahhüt edilmiş
bulunan teminat mektubunun sureti mütercemesi
Sefir Cenapları
Yunan ve Türk Hükümetleri arasında Atina'da 1 Kânunuevvel 1926 tarihinde imza edilen (Emlâk itilâfnamesi)nin istihdaf ettiği muavaza dolayısiyle Yunan Hükümetinin Türkiye Hükümetine karşı medyun kalması muhtemel olan meblâğı beş yüz bin Ingiliz lirasına kadar murakabesine mevdu varidat fazlasından Türkiye Hükümetine icabında tesviye hususunda Beynelmilil Maliye Komisyonunun gayri kabili fesih şeklinde Yunan Hükümetinin vekâletini haiz olduğunu iş'ar ile kesbi fahreylerim.
Haiz olduğumuz vekâlet mucibince şurası âşikârdır ki Yunan Hükümetinin taahhüdü marüzzikir itilâfnamenin tarafeynce tasdiki keyfiyetine vabestedir.
Işbu vekâletname mufadınca Yunan Hükümetinin Türkiye Hükümetine karşı muavaza dolayısiyle medyun olabileceği meblâğ miktarı tediye muamelesinin ifası zımnında Türk-Yunan Mübadelei Ahali Muhtelit Komisyonu tarafından muavaza hesabının kapatılmasından sonra mezkûr komisyonca komisyonumuza tebliğ edilecektir. Ihtiramatı faikamın kabulü mercudur Sefir Hazretleri.
Beynelmilel Maliye Komisyonu namına
Reis
Maysa
BEYANNAME

1- Zirde vaziini imza haiz oldukları salâhiyete binaen bugün Atina'da akdolunan Itilâfnamenin 1925 Senesi Haziranında Ankara'da akdolunan itilâfattan biri olan ve Türkiye'de Yunan tebaasının ve Yunanistan'da Türk tebaasının emlâkine mütaallik bulunan itilâfname yerine kaim olduğunu hükümeti metbuaları namına beyan ederler.

2- Balâda mezkûr tarihte Ankara'da imza olunan 1 ve 2 numaralı protokoller ile imza mazbatası ünvanlı senet ahkâmı yeni itilâfname ile tadil edilmedikleri

mertebede ipka edilmişlerdir. Mamafih şurası mukarrerdir ki 2 numaralı protokolün 1 inci fıkrası tamamiyle mahfuzdur.

3- 30 Kânunusani 1923 tarihinde Lozan'da akdolunan mukavelenamenin ikinci ve on altıncı maddelerinin tatbiki zımnında 21 Haziran 1925 tarihinde Ankara'da takarrür ettirilen ahkâm, mukavelenamenin tarafeyni âkıdeyn makamatı aidesi tarafından tasdikiyle musaddak suretlerinin teatisi muamelesi arasında güzeran olacak müddet zarfında Muhtelit Komisyonun mukarreratı şeklini iktisap etmesi için mezkûr komisyona tevdi olunacaktır.
Balâda mezkûr on altıncı maddeye mütaallik ahkâmı havi olan senet istimlâk olunacak emlâk sahiplerine tahsis olunacak tazminatın sureti tâyin ve tediyesine dair 1925 senesinde Ankara'da imza olunan mukaveleye müteferri olmasına binaen işbu yeni mukavelenin nükatı mezkûreyi tanzim eden mevaddı Muhtelit Komisyonun olbapta lâhik olacak kararı metnine derç ve ithal edilecektir.
Keza şurası da mukarrerdir ki Muhtelit Komisyonun bu husustaki mukarreratına intizaren işbu mukarreratın istihdaf ettiği eşhasın gerek vaziyeti şahsiyelerini gerek emval ve menafii noktai nazarından hali hazırı teşdit edebilecek bir tedbir veya muameleye tarafeynce tevessül edilmiyecektir.

4- 30 Kânunuevvel 1923 tarihli itilâfnamenin on altıncı maddesini müfessir kararın 4 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasına tevfikan maruzzikir kararın mevkii tatbika vaz'ı tarihinden itibaren dört senenin inkızasında Muhtelit Mübadele komisyonu marifetiyle icrası lâzımgelen takdiri kıymeti emlâk muamelesine gelince: şayet bu dört sene zarfında Muhtelit Mübadele Komisyonu vazifesini ikmal etmiş bulunursa bu takdiri kıymet muamelesinin 1914-1918 senesi harbinde bitaraf kalmış bir devlet tebaasından bir reisin tahtı riyasetinde biri Türk ve diğeri Yunan'lı iki âzadan mürekkep bir komisyona tevdii iki hükümet beyninde takarrür etmiştir.
Işbu reis bilitilâf intihap edilecek ve ihtilâf halinde keyfiyeti intihap, muvafakat ettiği takdirde Isviçre Mahkemei Temyizi tarafından icra kılınacaktır.
Tasdikanlilmakal salâhiyetnameleri usulüne muvafık bulunan tarafeyn murahhasları bugün Atina'da imza edilen itilâfnamenin cüzü mütemmimi ve mezkûr itilâfname ile aynı zamanda tasdik edilecek olan işbu beyannameyi imza etmişlerdir.

Atina'da 1 Kânunuevvel 1926 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edimiştir.

Imza: Cevat

A. Arkiropolos

1 numaralı protokol

Emlâke mütedair olup bugün imza edilen itilâfnamede zikrolunan (şahsı mânevi) tâbiri (Ittihat ve Terakki) yi, ticari, sınai ve malî şirketlerle nakliyat ve sigorta şirketlerini ve kezalik her türlü cemiyat ve eşhası mâneviyeyi ihtiva eder.

Mezkûr itilâfnamede iadeleri derpiş edilen emlâk ashabının vekilleri tarafından ibraz olunacak vekâletnameler iki taraf Hükümetleri tarafından sürati mümküne ile tasdik olunacak ve işbu tasdik ancak vekâletnamelere mevzu imza ve mühüre şâmil olacaktır.

Ashabı emlâkin tâbiiyeti yahut bunların 18 Teşrinievvel 1912 tarihinden evvel Yunanistan'ı terketmiş veya mütemadiyen Yunanistan haricinde mütemekkin bulunmuş olması hususatının tetkik ve tesbiti vekâletnamelerin tasdikinden müstakil olarak yapılacaktır.

Hazinei hassaya ait emvale gelince: meseleyi bir hakeme arz yahut âtiyen doğrudan doğruya müzakerat icrası suretiyle hal ve fasletmek hususunda her iki hükümet mutabık kalmışlardır.

Ankara'da 21 Haziran 1925 tarihinde nüshateyn olarak tanzim edilmiştir:

Imza: M.Hamdi, J.Eksintaris

2 numaralı protokol

Lozan mukavelenamesinin üçüncü maddesinin tatbiki neticesi olarak sekenei müslimesi mübadeleye tabi Yunan arazisini 18 Teşrinievvel 1912 tarihinden beri terketmiş olan umum müslümanlar o sırada mevcut muahedat ve mukavelâtın tatbikatı cümlesinden olan merasim ve muamelâtı ifa ve bilhassa Atina muahedesi mucibince hakkı hıyarını Türkiye lehine istihsal etmiş olsalar bile Lozan Mukavelenamesinin üçüncü maddesinin tatbiki noktai nazarından mübadeleye dâhildirler.

Mamafih salifüzzikir 18 Teşrinievvel 1912 tarihinden evvel arazii mebhuseyi terketmiş olup fakat ne yeniden teessüs ve ne de Yunan tâbiiyetini muhafaza maksadı olmaksızın kısa bir müddet ikamet için maskatı reislerine gidenler anifülbeyan fıkra ahkâmına dâhil değildir.

Anifülbeyan şerait dairesinde 1918 senesinden sonra Yunanistan'a gitmek üzere bir Yunan pasaportunu hâmil bulunmak keyfiyeti haddi zatında alâkadaranın

Yunan tâbiiyetini muhafaza etmiş olduklarına bir delil teşkil edemez. Meğerki keyfiyet memlekette bir seneden ziyade ikamet, orada müntahip veya müntehap sıfatiyle hayatı siyasiyeye iştirak ve hidemat veya vazaifi umumiye kabul etmek, Yunan tebaası sıfatiyle emlâk beyi ve şirasında bulunmak veya bu sıfatla dâva ikame etmiş veya bir vesikai adliye veya idariyede ismi mezkûr bulunmuş olmak gibi sair ef'al ile müekket bulunmuş ola.

Ankara'da 21 Haziran 1925 tarihinde nüshateyn olarak tanzim edilmiştir.

Imza zabıtnamesi

Türk tebaasının Yunanistan'daki ve Yunan tebaasının Türkiye'deki emvaline mütedair Türk Hükümeti ile Yunan Hükümeti beyninde bugün imza edilen itilâfnamenin mevkii icraya vaz'ını teshil ve mezkûr itilâfnamenin kezalik aynı günde Hükümeteyn beyninde imza edilmiş olan eşhası mâneviye tâbirinin tefsirine mütedair bulunan protokolün ve Türk ve Yunan tebaasının mübadelesine dair olan mukavelenamenin 16 ncı maddesinin tatbiki hakkında muhtelit Komisyonca ittihaz edilecek ve işbu Komisyonun bir kararı şeklini iktisap etmesi için Türk ve Yunan Hükûmetlerince müttefikan mezkûr Komisyona havale olunacak olan Kararnamenin tatbik ve tefsirinden tevellüt edecek müşkülâttan imkânın bütün müsaadesi nispetinde içtinap arzusiyle zirde vaziülimza salifüzzikir Hükümeteyn murahhasları berveçhi âti ahkâmı tekarrür ettirmişlerdir.

-1-

Türk ve Yunan Hükümetleri balâda zikredilen emvale mütedair olan itilâfnameyi sürati mümküne ile mecalisi teşriiyelerinin tasdikına arzetmeği taahhüt ederler. Işbu tasdika intizaren ve muhtemel bir teehhür vukuunu derpiş ederek hususatı âtiyeyi taahhüt ederler.

1- Işbu itilâfnamenin tarihi imzasından itibaren bir sene zarfında Emlâk Itilâfnamesinde derpiş edildiği veçhile tahsil edilmiş olan varidatı bittamam menlehülhaklarına tediye eylemek.

2- Kezalik aynı itilâfnamenin imzası tarihinden itibaren iki mah zarfında her iki Hükümetin temellük etmek istediği emlâk listesini taati etmek.

Marüzzikir listelere dâhil olmıyan emlâke gelince, bunlar mevzuubahis listelerin taatisinden itibaren dört mah zarfında sahiplerine iade edilecektir. şu kadar ki bu suretle iade edilecek olan emlâk ancak itilâfnamenin Türk ve Yunan Mecalisi teşriiyelerince tasdikından sonra ashabı tarafından âhare beyi ve ferağ edilebilecektir.

-2-

Her iki memleket siyaseti iktisadiyesinin teshili gayesiyle emvali gayrimenkulenin temellüküne dair salifüzzikir itilâfname mucibince Hükümeteyni mumziyeye bahşolunan hakkın her iki hükümet tebaasının diğerinin arazisinde mütasarrıf bulunup itilâfnamede münderiç şerait ve ahkâmına tevfikan bunlar tarafından temellük edilebilecek olan maadine dahi teşmil edilecektir.

-3-

şurası mukarrerdir ki eşhası mâneviye tâbirinin tefsirine mütedair olan 1 numaralı protokolün Yunan arazisinde kâin bulunup mülga Evkaf Nezaretine tabi olan muhtelif emlâki vakfiyeye hiçbir suretle taallûku yoktur. Zira bu mesele Türk ve Yunan Mübadelei Ahali Mukavelenamesiyle sureti katiyede halledilmiş bulunduğundan mevzuubahis değildir.

Mebhusunanh Mübadele Mukavelenamesinin sekizinci ve dokuzuncu maddelerinin istihdaf ettiği cemaatlere ait olup sureti tasfiyeleri anifülbeyan mukavelenamede musarrah olan her nevi emlâke salifüzzikir protokolün taallûku olmadığı tabiidir.

-4-

Lozan Mukavelenamesinin 16 ncı maddesinin tatbikı zımınında Muhtelit Mübadele Komisyonunca ittihaz edilecek kararın dördüncü maddesinde avdetlerine müsaade edilecek eşhasın listelerinin tevdii için tâyin edilen altı aylık müddetin inkızasından sonra tarafeyn Hükümetleri marüzzikir dördüncü maddenin istihdaf ettiği ve hakkı avdetten istifade edemiyecek olan eşhasın ahkâmı şahsiyelerini tanzim ve tesviye için müzakerat icrasını taahhüt ederler. Mamafih şurası şimdiden mukarrerdir ki bu tanzim ve tesviye keyfiyeti eşhası mezkûrenin alelûmum hukuku tasarrufiyelerinin ve alettahsis hukuku irsiyelerinin sukutu veya haleldar olmasını mucip olmıyacaktır.

Ankara'da 21 Haziran 1925 tarihinde nüshateyn olarak tanzim kılınmıştır.

Imza: Hamdi, Eksintaris

(23 Haziran 1927 tarihinde Atina'da teati edilmiştir.)

Ek 2

Mübadelei Ahali Hakkında Lozan Muahedenamesiye Atina İtilafnamesinin Tatbikatından Mütevellit Mesailin Halli İçin Yunanistanla İmza Edilen Mukavelename

Andlaşmanyn imza yeri ve tarihi : Ankara, 10 Haziran 1930

Onay Kanununun tarih ve sayısı : 17 Haziran 1930, sayı 1725

Resmi Gazete ile neşir ve ilanı : 1 Temmuz 1930 Sayı: 1534

D Ü S T U R : III. Ter. Cilt 11 Sahife: 706

ONAY KANUNU Madde 1-Mübadelei ahali hakkında Lozan Muahedenamesi ile Atina itilafnamesinin tatbikatından mütevellit mesailin kat'i surette halli için Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan arasında akit ve 10 Haziran 1930 tarihinde Ankara'da imza edilen Mukavelename tasdik olunmuştur.

Madde 2-Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3-Bu kanunun icrayy ahkamyna icra Vekilleri Heyeti memurdur.

Mübadelei ahali hakkında Lozan Muahedenamesiyle Atina İtilafnamesinin Tatbikatından mütevellit mesailin halli için Yunanistanla imza edilen mukavelename Bir taraftan Türkiye ve Diğer taraftan Yunanistan

Mütekabilen Lozan muahedenamesile derpiş edilen Türk ve Rum ahalinin mübadelesine müteallik mukavelenameler, beyannameler, itilaflar ve diğer ukut ile bunlaryn merbutatının tatbikatından mütevellit bilumum mesaili kat'i surette tasviye arzusile mütehalli olarak bu bapta bir mukavelename aktine karar vermişler ve murahhasları olmak üzere,

Türkiye Cumhuriyeti Reisi:

İzmir Meb'usu ve Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekili Doktor Tevfik Rüştü Beyfendiyi,

Yunan Cumhuriyeti Reisi:

Yunanistan’ın Fevkalade Murahhası ve Orta Elçisi Müsyü S. Polikroniyadis Cenaplarını

tayin buyurmuşlardır.

Müşarileyhima usulüne muvafık görülen salahiyetnamelerini yekdişerine tebliğ ettikten sonra ahkâmı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

BİRİNCİ FASIL
mübadillerin malları

MADDE 1 Mübadil müslümanların Yunanistanda bıraktıkları menkul ve gayri menkul malların tam mülkiyeti Yunan Hükümetine geçecektir.

MADDE 2 Mübadil Rumlaryn Türkiye'de bıraktıkları menkul ve gayri menkul malların tam mülkiyeti Türk Hükümetine geçecektir.

MADDE 3 Elyevm bankalarda mevcut her nevi mevduat üzerine iki Hükümet tarafından konulmuş olan memnuiyetler işbu mukavelenamenin imzası tarihini takip eden beş gün zarfında kaldırılacak ve mezkûr mevduat menlehülhaklarına iade edilecektir. İcabı takdirinde Muhtelit Mübadele Komisyonu alakadarlara bu hususta mücamelekâr vesatatta bulunabilecektir.

MADDE 4 İki Hükümet, mübadil mallarının tasfiyesi mes'elesinin halli hakkında hemen rey beyanını Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azasına tevdi ederler. Mübadiller hakkındaki tütün öşrile kasalara mütedair metalip bunlara dahildir.
Her iki Hükümet muvafakatlerini en kısa bir zamanda ve işbu itilafnameyi tasdika arzetmeden evvel bildirmeyi taahhüt ederler.

İKİNCİ FASIL
Dokuz numaralı beyannameden müstefit olacakların malları

MADDE 5 Dokuz numaralı beyannameden müstefit olan Müslümanlara ait menkul ve gayri menkul malların tam mülkiyeti, sahiplerine iade edilmiş olup bilfiil tasarruf ve intifalarında bulunan gayri menkul mallar müstesna olmak üzere Yunan Hükümetine geçecektir.

MADDE 6 Dokuz numaralı beyannameden müstefit olan Rumlara ait menkul ve gayri menkul malların tam mülkiyeti Türkiye Hükümetine geçecektir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Türk tebaasının malları

MADDE 7 Türk tebaası Müslümanlara ait ve Yunanistanda kâin gayri menkul malların tam mülkiyeti Yunan Hükümetine geçecektir. Sahiplerine iade edilmiş olup ve bilfiil tasarruf ve intifalarında bulunan gayri menkul mallar bu hükümden müstesnadır.

Türk tebaasının (Lausanne) muahedesi mer'iyete konulduktan sonra, vaziyet ve tasfiye edilmiş olan menkul malları da Yunan Hükümetinin mülkü olacaktır.

Şurası mukarrerdir ki birinci fıkra mucibince Yunan Hükümetinin mülkiyetine geçen gayri menkullerde mevcut menkulat, ashabının serbest tasarrufunda bırakılacaktır.

İşbu maddenin geçen fıkralarında tahsisen zikredilmemiş bulunan diğer bilumum emval, hukuk ve menafi «Lausanne» muahedenamesinin buna müteferri ahkâmına ve bilhassa mezkûr muahedenin 65. ve 66. maddelerinde yazılı hükümlere tabi tutulmakta devam eyleyecektir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Yunan tebaasının malları

MADDE 8 Yunan tebaasına ati olup mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakası haricinde kâin gayri menkul malların tam mülkiyeti Türk Hükümetine geçecektir.

Yunan tebaasının (Lausanne) muahedenamesi mer'iyete konulduktan sonra vaziyet ve tasfiye edilmiş bulunan menkul malları da Türk Hükümetinin mülkü olacaktır.

Şurası mukarrerdir ki, birinci fıkra mucibince Türk Hükümetinin mülkiyetine geçen gayri menkullerde mevcut menkulat, ashabının serbest tasarrufunda bırakılacaktır.

İşbu maddenin geçen fıkralarında tahsisen zikredilmemiş bulunan diğer bilumum emval, hukuk ve menafi «Lausanne» muahedenamesinin buna müteferri ahkâmına ve bilhassa mezkûr muahedenin 65. ve 66. maddelerinde yazılı hükümlere tabi tutulmakta devam eyleyecektir.

MADDE 9 Yunan tebaasının, mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakasında kâin gayri menkul malları üzerindeki mülkiyet hakları işbu mukavelename ahkâmı ile hiç bir suretle ihlal edilmemiştir.

İşbu mukavelenamenin mer'iyete konulmasından itibaren nihayet iki ay zarfında, gayri menkul malları vaziyet, haciz veya işgal gibi herhangi bir tedbire maruz kalmış olan Yunan tebaası bizzat veya kanuni mümessilleri vasıtasile mülklerine tam ve serbest tasarrufu ve anlardan intifaı tekrar elde etmiş bulunacaklar ve zikri geçen mahiyetteki bilumum tedbirler derhal kaldırılacaktır.

Yukarıda beyan olunan tedbirler, mülk sahibinin Yunan tebaasından olması sebebile ittihaz edilmiş bulunduğu ve mahalli tapu dairesi tarafından verilmiş mülkiyet senetlerinde sahibinin Yunan tabiiyeti yazılı olduğu takdirde işbu tedbirlerin kaldırılması ve mülk sahibinin serbest ve tam tasarrufunu tekrar elde etmesi hiç bir suretle talik olunmayacaktır.

İki memleket arasında mer'i muahede, mukavele ve itilaflara tevfikan Türk veya Yunan tabiiyetinin iktisabı şartlarından mütevellit bilcümle ihtilaflar Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azasının kararı ile kat'i surette halledilecektir.

Diğer taraftan, Âkitler işbu mukavelename ahkâmının, hassaten 12 inci maddenin, malları İstanbul'un mübadeleden istisna edilmiş kısmında bulunan ve işbu mukavelename haricindeki ahkâmı ahdiye ile tarif edilmiş olan Yunan tebaasının miktarını tezyit veya tenkis edebilecek surette tefsir edilmemesini kabul hususunda tamamile mutabık bulunmaktadır.

Şurası mukarrerdir ki mübadillere tanınmış olan Yunan tabiiyeti işbu mukavelede derpiş edilen iadei emlake taallüku itibarile hiç bir hükmü haiz bulunmamaktadır.

İşbu maddenin ihtiva ettiği ahkâmı tatbikan Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azası tarafından ittihaz edilebilecek mukarrerat, işbu mukavele ahkâmının tatbik sahası haricinde tehaddüs edecek herhangi bir ihtilafta, hiç bir kimseye karşı hüküm ifade edemiyecektir.

BEŞİNCİ FASIL

İstanbul «Etabli» lerinin malları

MADDE 10

Türkiye, İstanbula geldikleri tarih ve doğdukları yer ne olursa olsun, mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakasında elyevm hazır bulunan Türk tabiiyetindeki bütün Rum Ortodokslara «etabli» sıfatı tanır.
Ayni «etabli» sıfatı, İstanbulu Türkiye Cumhuriyeti makamatı tarafından verilmiş pasaportlarla terketmiş bulunan gayri mübadil şahıslara da tanınmıştır.
İşbu maddenin yukarıki fıkraları ahkâmına nazaran aile reisleri «etabli» tanınmış olan kadınlar, kız ve erkek küçük çocuklar, reşit bile olsa evlenmemiş kızlar İstanbul'daki aile reislerine iltihak etmek hakkına haizdirler.
Yukarıda yazılı şartlar dahilinde reşit oğlu «etabli» tanınmış olan dul anaların da İstanbul'daki oğullarına iltihaklarına müsaade edilir.
Yukarıki fıkralarda kastedilen şahısların mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakasına avdet etmeleri için Türk Hükümeti tarafından her türlü kolaylık gösterilecektir.
Bu maddenin birinci fıkrasına nazaran «etabli» tanınmış olan ve aile reisleri elyevm İstanbul haricinde bulunan kadınlar, kız ve erkek küçük çocuklar ve reşit bile olsa evlenmemiş kızlar oturdukları yeri terke mecbur tutulmayacaklardır.
Yukarıda gösterilen sınıfların cümlesine dahil şahısların «etabli» vesikalarının tevzii gene kendilerince ittihaz edilecek şekil ve usul dahilinde ifa edilmek üzere, Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azasına mevdudur.

MADDE 11 Aktedilmiş olan mukavelename ve itilafnameler ile «etabli»lere temin edilen hakların istimalini işkâl eden bilumum tedbirler, hususile evlenme, emlak alım ve satımı, serbestçe seyrüsefer gibi haklara taallük edenler ve keza evvelki maddede kastolunan şahıslar hakkında Türkiye makamatı tarafından emredilen sair bütün takyidat evvelki maddenin son fıkrasında mevzuubahis «etabli» vesikalarının dağıtılması beklenmeden, bu mukavelename mer'iyete konulur konulmaz, kaldırılacaktır.

MADDE 12 Aşağıdaki zikredilen menkul ve gayri menkul malların tam mülkiyeti Türkiye Hükümetine geçecektir.
1- Mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakasını terkedip işbu mukavelenamenin 28 inci maddesi ahkâmına göre avdet hakkından mahrum bulunan Türk tabiiyetindeki gayri mübadil Rum ortodokslara ait ve Türkiye'de kain menkul ve gayri menkul mallar;

2- Mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakası haricinde kâin olup İstanbul mıntakası dahilinde hazır bulunan «etabli» Rumlara veya işbu mukavelenamenin 10 uncu maddesi hükmüne göre avdet hakkından istifade eden şahıslara ait olup mübadeleden istisna edilmiş bulunan İstanbul mıntakası haricinde kâin menkul ve gayri menkul mallar.

MADDE 13 Mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakasında bulunan «etabli» Rumlaryn ve keza i?bu mukavelenamenin 10 uncu maddesi hükmüne göre avdet hakkyndan istifade eden şahısların, mübadeleden istisna edilmiş olan İstanbul mıntakasındaki menkul ve gayri menkul malları üzerinde mevcut mülkiyet hakları, işbu mukavelename ahkâmile hiç bir veçhile ihlal olunmamıştır.
Bu maddenin Yukarıki fıkrasında zikredilen mallar üzerinde yapılan bilcümle vaziyet ve haciz muamelesi bila teahhur kaldırılacak ve sahibinin veya kanuni mümessilinin bu mallara tam ve serbestçe tasarrufu ve onlardan intifay tekrar elde etmesi hiç bir veçhile talik edilmiyecektir.

ALTINCI FASIL
Garbi Trakya Müslüman « etabli» lerinin malları

MADDE 14 Yunanistan, Garbi Trakyaya geldikleri tarih ve doğdukları yer ne olursa olsun mübadeleden istisna edilmiş olan Garbi Trakya mıntakasında elyevm hazır bulunan Yunan tabiiyetindeki bütün müslümanlara «etabli» sıfatı tanır.
Ayni «etabli» sıfatı, Garbi Trakyayı Yunan Cumhuriyeti makamatı tarafından verilmiş pasaportlarla terketmiş bulunan gayri mübadil şahyslara da tanınmıştır.
İşbu maddenin yukarıki fıkraları ahkâmına nazaran aile reisleri «etabli» tanınmış olan kadınlar, kız ve erkek küçük çocuklar ve reşit bile olsa evlenmemiş kızlar, Garbi Trakyadaki aile reislerine iltihak etmek hakkına haizdirler.
Yukarıda yazılı şartlar dahilinde reşit oğlu «etabli» tanınmış olan dul kadınların da Garbi Trakyadaki oğullarına iltihaklarına müsaade edilir.
Yukarıdaki fıkralarda kastedilen şahısların mübadeleden istisna edilmiş olan Garbi Trakya mıntakasına avdet etmeleri için Yunan Hükümeti tarafından her türlü kolaylık gösterilecektir.

Bu maddenin birinci fıkrasına nazaran «etabli» tanınmış olan ve aile reisleri elyevm Garbi Trakya haricinde bulunan kadınlar kız ve erkek küçük çocuklar ve reşit bile olsa evlenmemiş kızlar oturdukları yeri terke mecbur tutulmayacaklardır. Yukarıda gösterilen sınıfların cümlesine dahil şahıslara «etabil» vesikalarının tevzii, gene kendilerince ittihaz edilecek şekil ve usul dahilinde ifa edilmek üzere, Muhtelit Mübadele komisyonu bitaraf azasına mevdudur.

MADDE 15 Aktedilmiş olan mukavelename ve itilafnamelerle «etabli» lere temin edilen hakların istimalini işkâl eden bilümum tedbirler, hususile evlenme, emlak alım ve satımı, serbestçe seyrüsefer gibi haklara taallük edenler ve keza evvelki maddede kastolunan şahıslar hakkında Yunan makamatı tarafından emredilen sair bütün takyidat, evvelki maddenin son fıkrasında mevzuubahis «etabli» vesikalarının dağıtlması beklenmeden, işbu mukavelename mer'iyete konulur konulmaz kaldırılacaktır.

MADDE 16 Aşağıda zikredilen menkul ve gayri menkul malların tam mülkiyeti Yunan Hükümetine geçecektir.

1- Mübadeleden istisna edilmiş olan Garbi Trakya mıntakasını terkedip işbu mukavelenamenin 28 inci maddesi ahkâmına göre avdet hakkından mahrum bulunan Yunan tabiiyetindeki gayri mübadil Müslümanlara ait ve Yunanistan'da kâin menkul ve gayri menkul mallar,

2- Mübadeleden istisna edilmiş olan Garbi Trakya mıntakası haricinde kâin olup bu mıntaka dahilinde hazır bulunan «etabli» Müslümanlara veya işbu mukavelenamenin 14 üncü maddesi hükmüne göre avdet hakkından istifade eden şahıslara ait menkul ve gayri menkul mallar,

3- Garbi Trakyada kâin olup Yunan Heyeti Murahhasasının 18 Haziran 1927 tarihinde Muhtelit Komisyona tevdi ettiği listede münderç mallar;

4- Merbut diğer mütemmim bir listede gösterilen ve elyevm tahtı işgalde bulunan cem'an yedi bin strema mesahasında arazi.

MADDE 17 16. maddenin 3 üncü ve 4 üncü fıkralarının ihtiva ettiği hükümler mahfuz kalmak şartile, mübadeleden istisna edilmiş olan Garbi Trakya mıntakasında bulunan «etabli» Müslümanların ve keza işbu mukavelenin 14 üncü maddesine göre avdet hakkından istifade eden şahısların, mübadeleden istisna

edilmiş olan Garbi Trakya mıntakasında kain menkul ve gayri menkul malları üzerinde mevcut mülkiyet hakları işbu mukavelename ahkâmile hiç bir veçhile ihlal olunmamıştır.

İşbu maddenin yukarıki fıkrasında zikredilen mallar üzerinde yapılan bilcümle vazıyet ve haciz muameleleri bila teahhur kaldırılacak ve sahiplerinin veya kanuni mümessilinin bu mallara tam serbestçe tasarrufu ve onlardan intifaı tekrar elde etmesi hiç bir veçhile talik edilmeyecektir.

YEDİNCİ FASIL

Varidat ve muadilleri, tazminat

MADDE 18 İki Hükümet yukarıda zikredilen sınıflardan herhangi birine dahil olanların işgali dolayısiyle tediyesi lazım gelen varidat ile muadilleri için bütün mütalebattan sarfınazar ederler. (Fasıl 2, 3, 4, 5, ve 6)

MADDE 19 Muhtelit komisyonun (28) numaralı kararının 3 üncü maddesi muktazasınca tediyesi lazım gelen bedelatı icare ile sair tazminat meselesinin, kendi tebaaları ile doğrudan doğruya halli her iki Hükümetçe müterettip bulunmaktadır.

SEKİZİNCİ FASIL

Tediye ve tazminat

MADDE 20 Yunan Hükümeti işbu mukavelenamenin mer'iyete konulmasını takip eden ay zarfında Muhtelit Komisyon emrine 425,000 İngiliz lirası verecektir.

Muhtelit Komisyon bu meblağı İşbu cihetlere tahsis edecektir:

A: İstanbul'da bulunan Türk tabiiyetindeki «etabli» Rumlarla işbu mukavelenamenin 10. maddesi hükmünce avdet hakkından istifade edecek şahısları mübadeleden istisna edilen İstanbul mıntakası haricinde mutasarrıf oldukları malları için, kendi marifetile, tazmin etmek üzere 150.000 İngiliz lirası.

B: Bu mukavelenin 16. maddesi mucibince mallary Yunan Hükümetinin mülkiyetine geçen Yunan tabiiyetindeki «etabli» Müslümanları, kendi marifetile, tazmin için 150,000 İngiliz lirası.

İşbu maddenin 1. ve 2. fıkralarında kastedilen şahısları tazmine tahsis olunan meblağı Muhtelit Komisyon tarafından tesbit edilecek kısa ve çabuk bir usul ile ve kendi teşkilatı tarafından dağıtılacaktır.
125,000 İngiliz lirasına baliğ olan bakıye Muhtelit Komisyon tarafından Türk Hükümetine üç defada verilecektir.
62,500 İngiliz lirasına baliğ olan ilk tediye işbu mukavelenamenin mer'iyete konulmasını takip edecek ay zarfında; 47,500 İngiliz lirasına baliğ olan ikincisi işbu mukavelenamenin 9 uncu maddesine tevfikan Yunan tebaasına ait bilcümle emlakin iade edildiğine Muhtelit Komisyonun bitaraf azasınca hükmedilir edilmez; 15,000 İngiliz lirasına baliğ olan üçüncü ve sonuncusu da işbu mukavelenamenin Türkiye'ye tahmil eylediği bütün taahhüdat ve mükellefiyetlerin tamamı tamamına icra edildiği Muhtelit Komisyon bitaraf azası tarafından tebyin edildikten sonra yapılacaktır.
Yunanistan'ca işbu maddede münderç ahkâmı ifaen tediye edilecek mebaliğin tesviyesini müteakip Yunanistan işbu mukavelename hükümlerine göre iktisap eylemesine muvafakat edilmiş olan mallardan mütevellit bilcümle borçlardan beri olmuş olacaktır.

MADDE 21 Yukarıki madde mucibince Yunan Hükümetinin Muhtelit Mübadele Komisyonu emrine tevdi etmeyi taahhüt ettiği 425, 000 İngiliz lirasile işbu mukavelenin 20. maddesinin 4. fıkrasynda zikredilen 15,000 İngiliz lirası 1 kânunuevvel 1926 tarihli Atina itilafnamesinin 6. maddesine tevfikan Yunanistan tarafından Türk Hükümetine, teminat makamında terk edilmiş bulunan 500,000 İngiliz lirasından tediye edilecek ve Yunanistan'a ait olacak olan mütebaki 60,000 İngiliz lirasının kendisine ret ve tesviyesine müteallik bilcümle muameleler her iki Hükümet tarafından bila teahhur ifa edilecektir.

DOKUZUNCU FASIL
Hususi hükümler

MADDE 22 İşbu mukavelenamenin 4, 5 ve 6. fasıllarında zikredilen sınıflardan birine dahil bulunan bir gayri menkulu iade imkânsızlığı takdirinde gayri menkullerin kâin bulundukları memleketler Hükümetleri onları ancak sırf istisnai hallerde ve iadeyi imkânsız kılan haller Muhtelit Komisyonda tebyin olunduktan

sonra iktisap edebileceklerdir. Her bir defasında keyfiyet mezkûr komisyonca tasvip edildikten sonra Komisyon mevzuubahis malın kıymetini takdire tevessül edecek ve sahibini aşağıdaki tarzda tazmin eyleyecektir.

Eğer gayri menkul Yunan tebaasından birine ait bulunuyorsa, işbu mukavelenamenin 20. maddesinde gösterilen şartlar dahilinde Türk Hükümetine tesviye edilmek üzere Muhtelit Komisyon emrinde bulunan 47,500 İngiliz lirasından, gayri menkule takdir edilen kıymete muadil bir meblağ ifraz edilerek menlehül hakkına tediye edilecektir.

Eğer «etabli» bir Ruma ait gayri menkul mevzuubahis ise bu para mezkûr 20. madde hükmünce Türk Hükümetine tesviye edilmek üzere Muhtelit Komisyonun elinde bulunan 15,000 İngiliz lirasından ifraz olunacaktır.

Yunan hükümeti, Garbi Trakya Müslüman «etabli»lerine ait olup bu maddenin birinci fıkrasında derpiş edilen usul ve şartlara göre kendisi tarafından iktisabına müsaade edilecek olan malların sahiplerini icabı takdirinde tazmine tahsis edilmek ve bu mukavelenamenin 23. maddesinde gösterilen şartlar dahilinde ifraz olunmak üzere Muhtelit Komisyona 150,000 İngiliz liralık bir meblağ tediye etmeyi taahhüt eyler.

MADDE 23 Evvelki maddenin 3. ve 4. fıkralarında zikredilen mebali?, işbu mukavelenamede münderiç şartların ve hükümlerin tamamiyet üzere ifasını temine tahsis edilmiş olduğundan o madde hükümlerine göre yapılacak her bir tediyatı müteakıp, Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azasının talebi üzerine kaldırılmış olan paraya müsavi bir tediyat ile işbu meblaiğın eski miktarına iblağına tevessül edilecektir.

İşbu mukavelename mucibince uhdesine terttüp eden bütün borç ve mükellefiyetlerin tamamiyet üzere ifa edilmiş olduğunun Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azası tarafından tesbitini müteakip her bir Hükümet kendisine ait bulunan 15,000 İngiliz lirasını iade ettirmek hakkını haiz bulunacaktır.

MADDE 24 İşbu mukavelenamenin 22. maddesinde zikredilen hükümler mahfuz kalmak şartile, Türk Hükümeti işbu mukavelename ahkâmına nazaran iktisap etmesine müsaade edilmiş olan mallardan dolayı bilcümle taahhüdattan beridir.

MADDE 25 İşbu mukavelenamenin 12 ve 16. maddelerinin 1. fıkralarında kastedilen gayri menkuller, Hükümetlerden biri tarafından işbu mukavelenamenin mer'iyete konulması tarihinde işgal edilmemiş bulunduğu takdirde mezkûr mallara vazıyet olunması veyahut bunların haciz veya işgali her bir defasında ancak Muhtelit Komisyonun evvel emirde tetkik ve tasvibinden sonra kabil olacaktır. Muhtelif Komisyonun faaliyeti nihayete erdikten sonra hiç bir vazıyet, haciz veya işgal yapılamayacaktır.

MADDE 26 Ahkâmı umumiye ve Türk ve Yunan Hükümetlerinin mülkiyetine geçen mallar hakkındaki hükümler mahfuz tutulmak şartile ve alakadarların talebi üzerine her iki memleketteki kadastro daireleri, Yunan tebaasının veya mallarına bilfiil tasarruf eden Türk tabiiyetindeki şahıslarla «etabli» Müslüman ve Rumların bir gayri mübadilden miras tarikile sahip olduklar İstanbul ve Garbi Trakyada kâin malların intikali için lazım gelen ve bu güne kadar yapılmamış olan bilümum muameleleri ikmal ile mükelleftirler.

ONUNCU FASIL
Umumi hükümler

MADDE 27 İşbu mukavelenamede görülen «İstanbul» kelimesi Türk ve Rum ahalinin mübadelesi hakkynda 30 kânunusani 1923 de (Lausanne) da imza edilen itilafnamenin 2 inci maddesinde münderç bulunduğu şekilde «Constantinople» şehrini işaret etmektedir.
9 numaralı beyanname ahkâmından istifade edenler; Türk tabiiyetinde bulunanlar, Yunan tabiiyetinde bulunanlar, İstanbul Rum «etabli» leri, Garbi Trakya Müslüman «etabli» leri tabirleri hakiki şahıslara olduğu gibi hükmi şahıslara da mabihittatbiktir.

MADDE 28 Elyevm İstanbul'da bulunmayan ve İstanbul'u Türkiye Cumhuriyeti makamatından verilmiş bir pasaportu hamil bulunmaksızın terketmiş olan Türk tabiiyetindeki gayri mubadil Rum Ortodokslarla elyevm Garbi Trakyada bulunmayan ve Garbi Trakyayı Yunan Cumhuriyeti makamatından verilmiş bir pasaportu hamil bulunmaksızın terketmiş olan Yunan tabiiyetindeki gayri mübadil müslümanlar işbu mukavelename müfadınca avdet hakkından mahrumdurlar.

Her iki Hükümet mütekabilen yukarıki fıkraya göre avdet hakkından mahrum olan Türk tabiiyetindeki İstanbul Rumlarile «9 numaralı beyanname» ahkâmından müstefit Rumlara Yunan tabiiyetini ve yukarıki fıkraya nazaran avdet hakkından mahrum Yunan tebaası Garbi Trakya Müslümanlarile «9 numaralı beyanname» ahkâmından istifade eden Müslümanlara Türk tabiiyetini tanıdıklarını beyan ederler.

Mevzuubahis şahıslar bu tabiiyet değiştirmeden dolayı memleketi asliyelerinde hiç bir suretle haklarının ve hususile mameleke, mirasa, mahkemelerde dava ikamesine ve saireye müteallik haklarının iskatına maruz kalmayacaklardır.

Bu eşhasın tebdili tabiiyetleri İstanbulda yahut Garbi Trakyada hazır bulunan zevceleri ile evlatlarının da tabiiyetlerini değiştirmek neticesini hasıl eder; meğer ki her memleketin milli kanunu buna mani buluna.

MADDE 29 Ahkâmı umumiye ve işbu mukavelenamenin 25. maddesi hükümleri mahfuz kalmak şartile, işbu mukavelename ile mülkiyeti iki Hükümetten birine geçmeyen mallar hakkında bundan böyle hiç bir vaziyet muamelesine veya takyidi tedbire tevessül edilmeyecek ve sahipleri dilekdikleri gibi intifa, tasarruf ve idarede serbest olacaklardır.

MADDE 30 İşbu mukavelenamede münderiç «elyevm» ve «bilfiil» tabirleri ağustos 1929 tarihinde mevcut vaziyeti filiyeye muzaftırlar.

ONBİRİNCİ FASIL

Hakeme müteallik maddeler

MADDE 31 İşbu mukavelenamenin tatbiki, iki Hükümet tarafından, bu maksatla lazım gelen teşkilatı vücude getirecek olan Mübadelei Ahali Muhtelit Komisyonuna tevdi edilmiştir.

MADDE 32 İşbu mukavelenamenin tatbik ve tefsirine müteallik olarak ileride Muhtelit Mübadele Komisyonunda tahaddüs edebilecek bilumum ihtilaflar için umumi bir surette iki Hükümet. Muhtelit Mübadele Komisyonunun bitaraf azasına hakem sıfatını tanırlar ve onların kararlarını münakaşasız kabul etmeyi şimdiden taahhüt ederler.

İşbu mukavelenamenin tatbikı sahasında Türk ve Yunan Heyeti Murahhasaları arasında çıkabilecek her bir ihtilaf veya niza böylece Muhtelit Mübadele Komisyonu bitaraf azasının reylerile kat'i halledilecektir.

ONİKİNCİ FASIL
Nihai hükümler

MADDE 33 İşbu mukavelenamenin muhtevi olduğu ahkâma muhalif bulunan veya tamamile tatbikına herhangi bir suretle mani olan her nevi kanunlar, emirnameler, nizamnameler ve kauni ve resmi tefsirler veya emir ve tamimler her iki memlekette işbu mukavelename ile kendiliğinden mülga olacaktır.

MADDE 34 İşbu mukavelename tasdik edilecek ve böylece her iki memlekette kanun mahiyetini iktisap edecektir. Derhal tatbiki için iki memleketin kanunları mucibince lazım gelen bilumum neşriyat ve ilanat ifa edilecektir.
Tasdiknameler Atinada teati olunacaktır.
Ankara, 10 Haziran 1930
Dr. T. Rüştü S. Polychroniadis

MÜTEMMİM LİSTE 10 Haziran 1930 tarihinde Ankarada imza edilen mukavelenamenin 16. maddesinin 4. fıkrasında derpiş edilen (7000) stremanyn kendilerinden alınacağı yerler.
İskeçe Strema
Yeni çiftlik 4 000
Kutuklu tepe 740
Yolcuzade 1 500
Ferezler 2 000
Çepel 4 000 12 240
Orestiya
Deli Elya 1 000
Demerdeğ 2 400
Mara çiftlik 1 500 5 600

Ek 3

Lozan Barış Antlaşmasının Mübadele İle İlgili Maddeleri (Günümüz Türkçesi)

Türkiye büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Yunan Hükümeti, aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1- Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyruklarıyla, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak, zorunlu mübadelesine (exchange obligatoire) girişilecektir.
Bu kimselerden hiç biri, Türk Hükümetinin izni olmadıkça Türkiye'ye, ya da Yunan Hükümetinin izni olmadıkça Yunanistan'a dönerek orada yerleşemeyecektir.

MADDE 2- Birinci Maddede öngörülen mübadele:
a) İstanbul'da oturan Rumları (İstanbul'un Rum ahalisini);
b) Batı Trakya'da oturan Müslümanları (Batı Trakya'nın Müslüman ahalisini) kapsamayacaktır.
1912 Kanunuyla sınırlandırıldığı biçimde, İstanbul Şehremaneti daireleri içinde, 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş (etablis) bulunan bütün Rumlar, İstanbul'da oturan Rumlar (İstanbul'un Rum ahalisi) sayılacaklardır.
1913 tarihli Bükreş Anlaşmasının koymuş olduğu sınır çizgisinin doğusundaki bölgeye yerleşmiş (etablis) bulunan Müslümanlar, Batı Trakya'da oturan Müslümanlar (Batı Trakya'nın Müslüman ahalisi) sayılacaklardır.

MADDE 3- Karşılıklı olarak, Rum ve Türk nüfusu mübadele edilecek olan toprakları 18 Ekim 1912 tarihinden sonra bırakıp gitmiş olan Rumlar ve Müslümanlar, 1 nci Maddede öngörülen mübadelenin kapsamına girer sayılacaklardır.

İşbu Sözleşmede kullanılan "göçmenler" (emigrants) terimi, 18 Ekim 1912 tarihinden sonra göç etmesi gereken ya da göç etmiş bulunan bütün gerçek ya da tüzel kişileri kapsamaktadır.

MADDE 4- Aileleri Türk ülkesini daha önce bırakıp gitmiş olup da kendileri Türkiye'de alıkonulmuş bulunan Rum halkından vücutça sağlam erkekler, işbu Sözleşme uyarınca, Yunanistan'a gönderilecek ilk kafileyi meydana getireceklerdir.

MADDE 5- İşbu Sözleşmenin 9 ncu ve 10 ncu Maddelerindeki çekinceler (ihtirazı kayıtlar) saklı kalmak üzere, işbu Sözleşme uyarınca yapılacak mübadele yüzünden, Türkiye'deki Rumların ya da Yunanistan'daki Müslümanların mülkiyet haklarına ve alacaklarına hiç bir zarar verdirilmeyecektir.

MADDE 6- Mübadele edilecek halklara mensup bir kimsenin gidişine, herhangi bir nedenle olursa olsun, hiç bir engel çıkartılmayacaktır. Bir göçmenin, kesinleşmiş bir hapis cezası bulunduğu, ya da henüz kesinleşmemiş bir cezaya çarptırıldığı, ya da kendisine karşı ceza soruşturması yürütüldüğü durumlarda, söz konusu olan göçmen, cezasını çekmek ya da yargılanmak üzere, kendisine karşı kovuşturmada bulunan ülkenin makamlarınca, gideceği ülkenin makamlarına teslim edilecektir.

MADDE 7- Göçmenler, bırakıp gidecekleri ülkenin uyrukluğunu yitirecekler ve varış ülkesinin topraklarına ayak bastıkları anda, bu ülkenin uyrukluğunu edinmiş sayılacaklardır.
İki ülkeden birini ya da ötekini daha önce bırakıp gitmiş olan ve henüz yeni bir uyrukluk edinmemiş bulunan göçmenler, bu yeni uyrukluğu, işbu Sözleşmenin imzası tarihinde edinmiş olacaklardır.

MADDE 8- Göçmenler, her çeşit taşınır mallarını yanlarında götürmekte ya da bunları taşıttırmakta serbest olacaklar ve bu yüzden kendilerinden çıkış ya da giriş vergisi ya da başka herhangi bir vergi alınmayacaktır.
Bunun gibi, işbu Sözleşme uyarınca, bağıtlı Devletlerden birinin ülkesini bırakıp gidecek her topluluk (cemaat, communaute) üyesinin (camiler, tekkeler,

medreseler, kiliseler, manastırlar, okullar, hastaneler, ortaklıklar, dernekler, tüzel kişiler ya da ne çeşit olursa olsun başka tesisler personelini de kapsamak üzere) kendi topluluklarına ait taşınır malları yanlarında serbestçe götürmek ya da taşıttırmak hakkı olacaktır.

11 nci Maddede öngörülen Karma Komisyonların tavsiyesi üzerine, her iki ülke makamlarınca, taşıma işlerinde en geniş kolaylıklar sağlanacaktır.

Taşınır mallarının tümünü ya da bir kısmını yanlarında götüremeyecek olan göçmenler, bunları, oldukları yerde bırakabileceklerdir. Bu durumda, yerel makamlar, bırakılan taşınır malların dökümünü (envanterini) ve değerini, ilgili göçmenin gözleri önünde saptamakla görevli olacaklardır. Göçmenin bırakacağı taşınır malların çizelgesini ve değerini gösteren tutanaklar dört nüsha olarak düzenlenecek ve bunlardan biri yerel makamlarca saklanacak, ikincisi, 9 ncu Maddede öngörülen tasfiye işlemine esas alınmak üzere 11 nci Maddede öngörülen Karma Komisyona sunulacak, üçüncüsü göç edilecek ülkenin Hükümetine, dördüncüsü de göçmene verilecektir.

MADDE 9- 8 nci Maddede öngörülen göçmenlerin ve toplulukların kent ve köylerdeki taşınmaz mallarıyla, bu göçmenlerin ya da toplulukların bırakmış oldukları taşınır mallar, 11 nci Maddede öngörülen Karma Komisyonca, aşağıdaki hükümler uyarınca tasfiye edilecektir.

Zorunlu mübadele uygulanacak bölgelerde bulunan ve mübadele uygulanmayacak bir bölgede yerleşmiş toplulukların din ya da hayır kurumlarına ait olan mallar da, aynı şartlar içinde, tasfiye edilecektir.

MADDE 10-

Bağıtlı Tarafların ülkelerini daha önceden bırakıp gitmiş olan ve işbu Sözleşmenin 3 ncü Maddesi uyarınca nüfus (halkların) mübadelesinin kapsamına girer sayılan kimselere ait taşınır ya da taşınmaz malların tasfiyesi, 9 ncu Madde uyarınca, Türkiye ile Yunanistan'da, 18 Ekim 1912 tarihinden bu yana yürürlüğe konmuş kanunlarla her çeşit yönetmeliklere (tüzüklere) göre ya da başka herhangi bir zoralım (müsadere), zorunlu satış, v.b. gibi, işbu mallar üzerindeki mülkiyet hakkını herhangi bir yoldan kısıtlayıcı nitelikte hiç bir tedbire konu olmaksızın yürütülecektir. İşbu Madde ile 9 ncu Maddede öngörülen mallar, bu çeşit bir

tedbire konu olurlarsa, bu mallara, 11 nci Maddede öngörülen Komisyonca, bu tedbirler uygulanmamışçasına, değer biçilecektir.

Kamulaştırılmış mallara gelince, Karma Komisyon, her iki ülkede mübadele kapsamına girecek kimselere ait olup da, mübadele uygulanacak topraklarda bulunan ve 18 Ekim 1912 den sonra kamulaştırılmış olan bu mallara yeniden değer biçecektir. Komisyon, bir zarar verilmiş olduğunu görürse, bu zararı mal sahiplerinin yararına onaracak bir zarar-giderim (tazminat) saptayacaktır. Bu zarar-giderimin tutarı, mal sahiplerinin alacak hesabına ve kamulaştıran ülke Hükümetinin borç hesabına geçirilecektir.

8 nci ve 9 ncu Maddelerde göz önünde tutulan kimseler, şu ya da bu yoldan, yararlanmadan yoksun bırakıldıkları malların gelirlerini elde edememişlerse, bu gelirlerin tutarlarının kendilerine geri verilmesi, savaş öncesi ortalama gelir esas alınarak ve Karma Komisyonca saptanacak yol ve yöntemler uyarınca, sağlanacaktır.

Yunanistan'daki Vakıf mallarının ve bunlardan doğan hak ve çıkarların, ve Türkiye'de Rumlara ait benzer tesislerin tasfiyesine girişirken, 11 nci Maddede öngörülen Karma Komisyon, bu tesislerin ve bunlarla ilgili bulunan özel kişilerin haklarını ve çıkarlarını tam olarak korumak amacıyla, daha önce yapılmış Anlaşmalarda kabul edilmiş ilkelerden esinlenecektir.

11 nci Maddede öngörülen Karma Komisyon, bu hükümleri uygulamakla görevli olacaktır.

MADDE 11- İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girişinden başlayarak bir aylık bir süre içinde, Bağıtlı Yüksek Tarafların her birinden dört ve 1914-1918 savaşına katılmamış Devletlerin uyrukları arasından Milletler Cemiyeti Meclisince seçilecek üç üyeden oluşan ve Türkiye'de ya da Yunanistan'da toplanacak olan bir Karma Komisyon kurulacaktır. Komisyonun Başkanlığını, tarafsız üç üyeden her biri sıra ile yapacaktır.

Karma Komisyon, gerekli göreceği yerlerde, bir Türk ve bir Yunanlı üye ile, Karma Komisyonca atanacak tarafsız bir Başkandan oluşacak ve Karma Komisyona bağlı olarak çalışacak Alt-komisyonlar kurmaya yetkili olacaktır. Karma Komisyon, alt-komisyonlara verilecek yetkileri kendisi saptayacaktır.

MADDE 12- Karma Komisyon, işbu Sözleşmede öngörülen göçü denetlemek ve kolaylaştırmak ve 8 nci Madde ile 9 ncu Maddede öngörülen taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesine girişmekle yetkili olacaktır.
Karma Komisyon, göçün ve yukarıda belirtilen tasfiyenin yol ve yöntemlerini saptayacaktır.
Karma Komisyon, genel olarak, işbu Sözleşmenin uygulanmasında gerekli göreceği tedbirleri almağa ve bu Sözleşme yüzünden ortaya çıkabilecek bütün sorunları karara bağlamaya tam yetkili olacaktır.
Karma Komisyon kararları oy çokluğu ile alınacaktır.
Tasfiye edilecek mallara, haklara ve çıkarlara ilişkin bütün itirazlar Karma Komisyonca kesin olarak karara bağlanacaktır.

MADDE 13- Karma Komisyon, ilgilileri dinledikten ya da dinlemeğe gereği gibi çağırdıktan sonra, işbu Sözleşme uyarınca tasfiye edilmesi gereken taşınmaz mallara değer biçme işlemine girişmek için tam yetkili olacaktır.
Tasfiye olunacak mallara değer biçilmesinde, bunların altın para ile olan değeri esas alınacaktır.

MADDE 14- Komisyon, ilgili mal sahibine, elinden alınan ve bulunduğu ülkenin Hükümeti emrinde kalacak olan mallardan dolayı borçlu kalınan para tutarını belirten bir bildiri belgesi verecektir.
Bu bildiri belgeleri esas alınarak borçlu kalınan para tutarları, tasfiyenin yapılacağı ülke Hükümetinin, göçmenin mensup olduğu Hükümete karşı bir borcu olacaktır. Göçmenin, ilke olarak, göç ettiği ülkede, kendisine borçlu bulunulan paraların karşılığında, ayrıldığı ülkede bırakmış olacağı mallarla aynı değerde ve aynı nitelikte, mal alması gerekecektir.
Yukarıda belirtilen biçimde bildiri belgeleri esası üzerinden, her iki Hükümetçe ödenmesi gereken paraların hesabı, her altı ayda bir çıkartılacaktır.
Tasfiye işlemi tamamlandığı zaman, karşılıklı borçlar birbirine eşit çıkarsa, bununla ilgili hesaplar denkleştirilmiş (takas ve mahsup edilmiş) olacaktır. Bu denkleştirme işleminden sonra, Hükümetlerden biri ötekine borçlu kalırsa, bu borç peşin para ile ödenecektir. Borçlu Hükümet, bu ödeme işine süre tanınmasını isterse, yıllık en çok üç taksitle ödenmek şartıyla, Komisyon bu süreyi ona

tanıyabilecektir. Komisyon, bu süre içinde ödenmesi gereken faizleri de saptayacaktır.

Ödenecek para oldukça önemli ise ve daha uzun sürelerin tanınmasını gerektirmekteyse, borçlu Hükümet, borçlu olduğu paranın yüzde yirmisine kadar Karma Komisyonca saptanacak bir parayı peşin olarak ödeyecek, geri kalan borç için de, Karma Komisyonca saptanacak oranda faizli ve yirmi yıllık bir süre içinde anaparaya çevrilebilecek (amortise edilebilecek) borçlanma bonoları (istikraz tahvilleri) çıkarabilecektir. Borçlu Hükümet, bu borç için, Komisyonca kabul edilecek sağlancalar (rehinler) gösterecektir. Bu sağlancalar, Yunanistan'da Uluslararası Komisyonca, İstanbul'da Devlet Borcu (Düyun-u Umumiye) Meclisince yönetilecek ve gelirleri toplanacaktır. Bu sağlancalar konusunda anlaşmaya varılamazsa, Milletler Cemiyeti Meclisi bunları saptamaya yetkili olacaktır.

MADDE 15- Göçü kolaylaştırmak amacıyla, ilgili Devletlerce, Karma Komisyonun saptayacağı şartlarla, Komisyona öndelik (avans) olarak ödemede bulunacaktır.

MADDE 16- Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri, işbu Sözleşme uyarınca, ülkelerini bırakıp gidecek olan kimselere yapılacak bildirilerle, bu kimselerin varış ülkesine taşınmak üzere yönelecekleri limanlara ilişkin bütün sorunlar üzerinde, 11 nci Maddede öngörülen Karma Komisyonla anlaşmaya varacaklardır. Bağıtlı Taraflar, mübadele edilecek halklara, gidişleri için konmuş tarihten önce yurtlarını bırakıp gitmelerine yol açacak, ya da mallarını ellerinden çıkartmak üzere doğrudan ya da dolaylı hiç bir baskıda bulunmamayı karşılıklı olarak yükümlenirler. Bağıtlı Taraflar, ülkeyi bırakıp giden ya da gidecek olan göçmenleri hiç bir vergiye ya da olağanüstü bir resme bağlamamayı yükümlenirler. 2 nci Madde uyarınca mübadele dışı bırakılacak bölgelerde oturanların, bu bölgelerde kalmak ya da oralara yeniden dönmek haklarıyla, Türkiye ve Yunanistan'da özgürlüklerinden ve mülkiyet haklarından serbestçe yararlanmalarına hiç bir engel çıkartılmayacaktır. Bu hüküm, mübadele dışı bırakılacak söz konusu bölgelerde oturanların mallarını başkalarına geçirmelerine

ve bu kimselerden Türkiye'yi ya da Yunanistan'ı kendi istekleriyle bırakıp gitmek isteyeceklerin gidişine engel olma vesilesi olarak öne sürülmeyecektir.

MADDE 17- Karma Komisyonun çalışmaları ve işlerinin yürütülmesi için gerekli giderler, Komisyonca saptanacak oranlar içinde, ilgili Hükümetlerce karşılanacaktır.

MADDE 18- Bağıtlı Taraflar, işbu Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak üzere, yasalarında gerekli değişiklikleri yapmağı yükümlenirler.

MADDE 19- İşbu Sözleşme, Bağıtlı Yüksek Taraflar bakımından, Türkiye ile yapılacak Barış Anlaşmasının bir paçasıymış gibi, aynı güç ve aynı değerde sayılacaktır. İşbu Sözleşme, söz konusu Anlaşmanın Bağıtlı Yüksek Taraflardan her ikisince onaylanmasından hemen sonra yürürlüğe girecektir.

Bu hükümlere olan inançla, yetki belgelerinin, karşılıklı olarak, usulüne uygun olduğu görülmüş ve aşağıda imzaları bulunan Tam yetkili Temsilciler, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Lozan'da, otuz Ocak bin dokuz yüz yirmi üç tarihinde, üç nüsha olarak düzenlenmiştir. Bu nüshalardan biri Yunanistan Hükümetine, biri Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine verilecek, üçüncüsü de doğruluğu onaylanmış birer örneğini, Türkiye ile yapılmış Barış Anlaşmasını imzalayan Devletlere yollayacak olan, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine, bu Devletin arşivlerine konulmak üzere, teslim edilecektir.

(L.S.) E.K. VENİSELOS.

(L.S.) M. İSMET

(L.S.) D. CACLAMANOS.

(L.S.) Dr.RIZANUR.

(L.S.)HASAN [http://www.lozanmubadilleri.org/hakkimizda.htm].